

VAN KLASLOKAAL NAAR CYBERSPACE

EEN DIEPGAANDE ANALYSE VAN CYBERPESTEN IN KLASCHATS EN EXPOSEGROEPEN ONDER LEERLINGEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Aantal woorden: 16.761

Vermeire Hanne

Studentennummer: 01809157

Promotor(en): Prof. dr. Wim Hardyns, Janneke Schokkenbroek

Onderwijsonderzoeksproject: Verkorte Educatieve Masterproef (9SP) voorgelegd tot het behalen van de graad van de Educatieve Master in de Maatschappijwetenschappen

Academiejaar: 2023 – 2024, Educatieve Masteropleiding

Abstract

Sociale media zijn een integraal onderdeel geworden van het leven van adolescenten, waarbij verschillende applicaties enorm populair zijn geworden. Naast deze populariteit die toeneemt in deze applicaties, neemt ook cyberpesten toe in dergelijke sociale media apps. Echter, er is nog weinig onderzoek verricht naar de aard en omvang van cyberpesten in nieuwe vormen zoals exposegroepen. Dit onderzoek beoogt dit hiaat op te vullen door inzicht te bieden in de aanwezigheid, motivaties en dynamieken van leerlingen in het secundair onderwijs met betrekking tot cyberpesten in deze contexten. De onderzoeksvraag richt zich op het bepalen van de aard en omvang van online pestgedrag onder leerlingen in het secundair onderwijs, specifiek binnen klaschats en exposegroepen. Een diepgaande analyse werd uitgevoerd met behulp van een vragenlijst, afgenomen bij 949 leerlingen uit het secundair onderwijs. Hierbij lag de focus op het verkennen van de omvang, aard en dynamieken van cyberpesten in klaschats en exposegroepen, zowel bij getuigen, daders als slachtoffers. De bevindingen onthulden dat een aanzienlijk aantal jongeren gebruikmaakt van klaschats, waarbij Snapchat en WhatsApp de meest populaire kanalen zijn. Bovendien kwam een grote meerderheid van de respondenten in aanraking met exposegroepen, voornamelijk op platforms zoals TikTok en Instagram. Online pestgedrag, waaronder roddels, gemene opmerkingen, uitsluiting, belachelijk maken, nadoen, en bedreigen, werden geïdentificeerd in klaschats en exposegroepen. Een belangrijke bevinding daarbij is dat vele respondenten aangeven dit gedrag te stellen omdat het grappig is en mogelijks niet de ernst ervan inzien. De gevolgen voor sommige respondenten waren groot waarbij sommige gevallen leidden tot depressie, negatieve gevolgen schoolresultaten, zelfverminking of zelfs suïcidale gedachten. Opvallend was dat aanzienlijk meer vrouwen dan mannen slachtoffer werden van exposegroepen onder de respondenten van dit onderzoek. Het onderzoek legde de perceptie van leerlingen over de rol van scholen in de aanpak van cyberpesten bloot. Respondenten erkennen dat scholen een cruciale rol moeten spelen in het bestrijden van cyberpesten. Echter, er bestaat twijfel over de effectiviteit van de huidige aanpak en interventies van scholen. Veel respondenten geven aan dat ze een gebrek aan vertrouwen hebben om gevallen van pestgedrag aan schoolautoriteiten te melden. Daarnaast werd ook aangegeven dat respondenten geen melding wouden maken aan schoolautoriteiten omdat het niet hun zaak is en ze zich niet willen moeien maar ook uit schrik voor eigen slachtofferschap. Het onderzoek benadrukt de noodzaak van bewustwording, vertrouwen en effectieve interventies vanuit het onderwijs, evenals een gezamenlijke inspanning tussen scholen en leerlingen om een veilige online omgeving te creëren.

Trefwoorden: cyberpesten, exposegroepen, klaschats

Woord vooraf

Deze masterproef werd geschreven voor het behalen van de Educatieve Master in de Maatschappijwetenschappen aan de Universiteit Gent.

Mijn diepgaande interesse in nieuwe vormen van cyberpesten onder leerlingen in het secundair onderwijs en de rol van scholen hierin, vormden de drijvende kracht achter dit onderzoek. Deze masterproef bood mij een unieke kans om mijn passie voor criminologie en onderwijs te combineren in één onderzoek.

Allereerst wil ik mijn oprechte dank uitspreken aan mijn promotor en co-promotor, professor dr. Wim Hardyns en mevrouw Janneke Schokkenbroek. Hun feedback, ondersteuning en waardevolle suggesties hebben dit onderzoek gevormd en verrijkt. Ik ben hen zeer dankbaar voor hun begeleiding en onze samenwerking gedurende dit proces.

Verder wil ik mijn waardering uitspreken naar alle scholen die hebben bijgedragen aan dit onderzoek. Mijn dank gaat uit naar alle schooldirecteuren, secretariaten en leerkrachten voor hun ondersteuning en medewerking. Bovendien wil ik de schepen van onderwijs en flankerend onderwijs van Sint-Niklaas bedanken voor de hulp en medewerking.

Tot slot wil ik graag mijn ouders en vriend bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun en aanmoediging tijdens het schrijven van deze masterproef. Hun steun heeft mij geholpen om mijn passie te verwezenlijken en te doen wat ik het liefste doe.

Ik hoop dat deze masterproef bijdraagt aan een beter begrip van cyberpesten in het secundair onderwijs en de rol van de scholen hierin. De resultaten kunnen gebruikt worden door scholen om hun begrip te versterken, en om mogelijke preventieve methoden te identificeren die ze verder kunnen toepassen. Bovendien hoop ik dat dit onderzoek zal leiden tot initiatieven en verdere studies over het gebruik van sociale media om te cyberpesten onder adolescenten.

Veel leesplezier.

Hanne Vermeire

15 mei 2024

Inhoud	
Abstract	I
Woord vooraf	II
Lijst van tabellen en figuren	V
1. Inleiding	1
1.1 Opzet onderzoek	2
1.2 Structuur masterproef.....	3
2. Theoretisch kader	4
2.1 Cyberpesten	4
2.1.1 Algemene kader cyberpesten.....	4
2.1.2 Gevolgen cyberpesten.....	5
2.2 Sociale media: digitalisering onder jongeren.....	6
2.2.1 Negatieve gevolgen sociale media	7
2.3 Cyberpesten in klaschats.....	8
2.4 Cyberpesten in exposegroepen.....	10
2.5 De rol van het onderwijs in de aanpak van cyberpesten	12
3. Methodologisch kader	14
3.1 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen.....	14
3.2 Onderzoeksstrategie	15
3.2.1 Surveyonderzoek.....	15
3.3 Dataverzameling.....	17
3.3.1 De onderzoekspopulatie	17
3.3.2 Het steekproefkader.....	18
3.3.3 Werving	20
3.3.4 De vragenlijst.....	21
3.3.6 Beperkingen.....	23
3.4 Dataverwerking	24
4. Resultaten	25
4.1 Algemene resultaten	25
4.1.1 Klaschat	25
4.1.2 Exposegroepen	27
4.2 Frequentie en aard cyberpesten	28
4.2.1 Klaschat	28
4.2.2 Exposegroepen	36
4.2.3 Besluit.....	40
4.3 Kenmerken en dynamieken cyberpesten.....	41

4.3.1 Klaschats	41
4.3.2 Exposegroepen	43
4.3.3 Besluit.....	47
4.4 De rol van de school in de aanpak tegen cyberpesten.....	48
4.4.1 Besluit	52
5. Discussie en conclusie.....	53
5.1 Beperkingen van het onderzoek	58
5.2 Aanbevelingen.....	59
Referentielijst	I
Bijlagen.....	X
Bijlage 1: Ethische goedkeuring.....	X
Bijlage 2: Informatiebrief (+IC) scholen.....	I
Bijlage 3a: Informatiebrief leerling -16.....	III
Bijlage 3b: Informatiebrief leerling +16.....	V
Bijlage 4: Informed consent leerlingen + vragenlijst.....	I
Bijlage 5: Data Management Plan en GDPR record	XVI
Bijlage 6: Codeboom Nvivo	XXIV

Lijst van tabellen en figuren

Figuur 1: Reden leerlingen niet in klaschat (meerdere antwoorden mogelijk)	26
Figuur 2: Inhoud klaschat	28
Figuur 3: Vorm roddels (meerdere antwoorden mogelijk)	29
Figuur 4: Reden delen roddels (meerdere antwoorden mogelijk).....	30
Figuur 5: Vorm kwetsende of gemene opmerkingen (meerdere antwoorden mogelijk).....	31
Figuur 6: Reden delen gemene of kwetsende opmerkingen (meerdere antwoorden mogelijk)	32
Figuur 7: Vorm negatieve berichten (meerdere antwoorden mogelijk).....	33
Figuur 8: Reden delen negatieve berichten (meerdere antwoorden mogelijk)	34
Figuur 9: Vorm exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)	37
Figuur 10: Vorm exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)	39
Figuur 11: Reden delen pestgedrag klaschat (meerdere antwoorden mogelijk).....	42
Figuur 12: Reden kijken exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)	43
Figuur 13: Perceptie respondent reden aanmaken exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)	46
Figuur 14: Perceptie respondenten online pestgedrag aanpakken op school.....	51
Tabel 1: Demografische kenmerken van de (definitieve) steekproef	19
Tabel 2: Frequentie slachtofferschap klaschat.....	35
Tabel 3: Slachtofferschap exposegroepen	38
Tabel 4: Impact slachtoffer klaschat (meerdere antwoorden mogelijk).....	41
Tabel 5: Impact slachtoffer exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)	44

1. Inleiding

Het toenemende gebruik van sociale media onder jongeren heeft geleid tot een groeiend probleem van cyberpesten, waarbij nieuwe vormen van pestgedrag via online platformen, zoals TikTok, steeds meer zichtbaar worden (Martin, 2023; Vanwynsberghe et al., 2022). Recent onderzoek van de Universiteit Gent (2022) heeft aangetoond dat cyberpesten steeds vaker en intenser voorkomt tegenover vier jaar geleden, waarbij één op twaalf jongeren aangeeft meerdere keren per maand slachtoffer te worden (Grommen, 2023).

De digitalisering heeft jongeren steeds meer doen integreren in digitale omgevingen, waarbij sociale media een essentieel communicatiemiddel zijn geworden tussen klasgenoten (Aizenkot, 2018). Deze verschuiving heeft echter ook nieuwe uitdagingen met zich meegebracht, zoals het ontstaan van exposegroepen, waarin leerlingen via openbare profielen op sociale media worden blootgesteld aan pestgedrag dat nauw verband houdt met de schoolcontext (Dermul & Vanmeldert, 2023). Daarnaast komt pestgedrag ook regelmatig voor in besloten klaschats op sociale media, zoals WhatsApp-groepen (Aizenkot, 2018).

Desondanks lijkt het onderwijs onvoldoende voorbereid te zijn op de snelle digitale veranderingen en het begrijpen van de aard en omvang van cyberpesten (Dermul & Vanmeldert, 2023). Er bestaat een gebrek aan begrip en kennis over online pestgedrag binnen groepen zoals expose-groepen en besloten klaschats. Niettemin heeft cyberpesten aanzienlijke gevolgen voor de leerlingen op school (Feinberg & Robey, 2009; Kraft & Wang, 2009). Cyberpesten heeft een verregaande impact op adolescenten, met name op het gebied van hun ontwikkeling en leerproces, waarbij het een negatieve invloed heeft op het zelfbeeld, de mentale gezondheid en het algemene welzijn van adolescenten. Daarbij heeft onderzoek een duidelijke correlatie aangetoond tussen cyberpesten en een lage zelfwaardering, familiale problematiek en schoolproblemen (Hinduja & Patchin, 2018). Deze effecten kunnen ook doorsijpelen naar schoolprestaties, aangezien slachtoffers vaak kampen met concentratieproblemen, verlies van motivatie en verminderde betrokkenheid (Van Helvoirt & Smeets, 2022).

Het is van cruciaal belang dat scholen een veilige en ondersteunende omgeving kunnen bieden voor leerlingen. Onderzoek heeft aangetoond dat wanneer leerlingen niet worden blootgesteld aan cyberpesten, ze beter presteren op school en een gezondere ontwikkeling doormaken (Van Helvoirt & Smeets, 2022). Leerlingen die wel te maken krijgen met cyberpesten zijn vaak bang of beschaamd om naar school te komen, wat op zijn beurt negatieve gevolgen zal hebben voor hun ontwikkeling als adolescent (Hinduja & Patchin, 2018).

1.1 Opzet onderzoek

Deze masterproef streeft ernaar een diepgaand inzicht te bieden in de aanwezigheid, beweegredenen en dynamieken achter online pestgedrag in klaschats en exposegroepen onder leerlingen in het secundair onderwijs. Om deze doelstellingen te bereiken, wordt een kwantitatief onderzoek uitgevoerd, waarbij verschillende scholen, graden en finaliteiten worden betrokken. Het onderzoek focust niet alleen op de leerling als dader of slachtoffer, maar ook op hun rol als getuige, aangezien hun aanwezigheid een grote invloed heeft en de gevolgen voor het slachtoffer kan verergeren (Willard, 2007).

Het onderzoek omvat een breed scala aan relevante concepten, waaronder de motivaties voor ouderschap, de rol van getuigen, de vorm, inhoud en frequentie van cyberpesten, de impact op slachtoffers, en het perspectief van leerlingen op de rol van de school in de aanpak van cyberpesten. Door deze verschillende invalshoeken te integreren, streven we naar een holistisch begrip van de diverse factoren die bijdragen aan cyberpesten onder leerlingen in het secundair onderwijs. Voorafgaand aan het empirisch onderzoek zijn deze aspecten onderzocht aan de hand van wetenschappelijke artikelen, tijdschriftartikelen, handboeken, en grijze literatuur.

De gebruikte onderzoeksmethode betreft een online survey, vanwege de vele voordelen zoals het groot bereik, de gestandaardiseerde aanpak, anonimiteit, en een snelle dataverzameling (Feys & Verhage, 2020; Hardyns, 2021). De survey bevat voornamelijk meerkeuzevragen maar bevat ook open antwoordmogelijkheden om extra diepgang toe te voegen aan de verkregen data. Echter, er zijn enkele beperkingen aan het surveyonderzoek, waaronder de geringe diepgang van kwantitatief onderzoek, peer pressure, kiezen voor het middenalternatief bij meerkeuze en het risico op sociaal wenselijk antwoorden vanwege zelfrapportage (Hardyns, 2021; Pauwels, 2017).

Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is het bieden van een diepgaand begrip van deze fenomenen aan schooldirecties, leerkrachten, ouders en externe hulpverleningsinstanties. Er werd naar gestreefd een grondig inzicht te verschaffen in de perspectieven van leerlingen met betrekking tot cyberpesten en de aanpak van cyberpesten in het onderwijs. Dit onderzoek probeert bij te dragen aan het wetenschappelijk debat en de mogelijkheid tot het ontwikkelen van preventieve en interventiegerichte maatregelen op secundaire scholen. Tevens beoogt het een verrijking te zijn van het bestaande literatuurkader op wetenschappelijk vlak.

1.2 Structuur masterproef

De structuur van de masterproef is zorgvuldig opgebouwd om een grondige en gestructureerde analyse van het onderwerp te bieden. Het eerste onderdeel, het theoretisch kader, biedt een overzicht van het fenomeen cyberpesten, het gebruik van sociale media, cyberpesten in klaschats of exposegroepen, en de rol van het onderwijs bij de aanpak van cyberpesten. Het tweede onderdeel, het methodologisch kader, beschrijft de onderzoeksopzet, inclusief de surveyonderzoeksmethode, dataverzameling en -verwerking, en ethische overwegingen. Het derde onderdeel presenteert en analyseert de onderzoeksresultaten. In het laatste hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen samengevat, beperkingen van de studie benoemd, suggesties gedaan voor toekomstig onderzoek, en praktijkaanbevelingen gedaan.

2. Theoretisch kader

2.1 Cyberpesten

2.1.1 Algemene kader cyberpesten

Het concept van cyberpesten werd voor het eerst geïntroduceerd in 1999. Kowalski et al. (2014) definieerden het als "het gebruik van elektronische communicatietechnologieën om anderen te pesten" terwijl Hinduja & Patchin (2018) het omschreven als "opzettelijke en herhaalde schade toegebracht door het gebruik van computers, mobiele telefoons of andere elektronische apparaten". Hoewel verschillende definities van cyberpesten bestaan, is er geen algemene consensus over een specifieke definitie (Englander et al., 2017).

Cyberpesten omvat gedragingen die agressief en opzettelijk zijn, zich herhaaldelijk voordoen in de tijd en worden uitgevoerd door individuen of groepen via technologie. Dit gedrag is gericht op een slachtoffer dat vaak beperkt is in zijn of haar vermogen om zichzelf effectief te verdedigen tegen dergelijke aanvallen. Hoewel sommige onderzoekers, zoals Laena & Santiago (2022), benadrukken dat het concept belangrijke elementen zoals intentie, herhaling en machtsonevenwicht omvat, negeren anderen bewust het aspect van machtsonevenwicht bij het onderzoeken van cyberpesten (Hinduja & Patchin, 2018; Smith et al., 2008).

De incidentie van cyberpesten is de afgelopen jaren gestegen, met een toename in frequentie en intensiteit. Één op de twaalf jongeren geeft aan meerdere keren per maand gepest te worden. Bovendien geven jongeren ook dubbel zo vaak aan betrokken te zijn bij het cyberpesten van anderen (Englander et al., 2017; Grommen, 2023). Deze trend wordt versterkt door de versnelling van de digitalisering, waarbij jongeren steeds meer gebruik maken van het internet. Onderzoek wijst erop dat een verhoogd gebruik van ICT een risicofactor vormt voor betrokkenheid bij cyberpesten, ongeacht de rol die een individu speelt - slachtoffer, pester of omstander (Van De Pontseele, 2023).

Cyberpesten kent, in tegenstelling tot traditioneel pesten, geen beperkingen in tijd en ruimte, en strekt zich uit tot 24 uur per dag, buiten de grenzen van schoolmuren. Daarnaast wordt cyberpesten vergemakkelijkt door anonimiteit en fysieke afstand, waardoor het online ontremmingseffect optreedt. Dit effect leidt tot verminderde remmingen en sociale druk, waardoor mensen online gedrag vertonen dat ze offline niet zouden vertonen (Huang et al., 2020; Twyman et al., 2010). Tenslotte zijn cyberpesters vaak zelf slachtoffers geweest van traditioneel pesten (Carvalho et al., 2021; Hase et al., 2015).

Er bestaan diverse vormen van cyberpesten, zoals beschreven door Calvete et al. (2010). Deze omvatten onder andere het beledigen van anderen, het hacken van accounts om schadelijke berichten te verspreiden, het opzettelijk uitsluiten van individuen, het sturen van bedreigingen en het nadoen of belachelijk maken van anderen door het verspreiden van gênante of gevoelige informatie. Willard (2007) identificeert ook verschillende vormen van cyberpesten, zoals intimidatie door herhaalde beledigende berichten, uitsluiting door het blokkeren of verwijderen uit de groep, bedrog door het delen van persoonlijke informatie, impersonatie, cyberstalking, en sexting door het verspreiden van naaktfoto's.

2.1.2 Gevolgen cyberpesten

Cyberpesten kan ernstige schade veroorzaken in de ontwikkeling van individuen, waaronder depressie, verminderde leergierigheid, moeilijkheden in het aangaan van gezonde relaties en angst voor interacties met leeftijdsgenoten (Bauman et al., 2013; Laena & Santiago, 2022). Dit leidt vaak tot veel negatieve gevolgen, zoals somatische klachten, een laag zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, eenzaamheid, isolatie, wat een impact heeft op de mentale gezondheid van slachtoffers (Gradinger et al., 2009; Hinduja & Patchin, 2018; Sahin, 2012; Skilbred-Fjeld et al., 2020; Van De Pontseele, 2023).

Er bestaat een duidelijk verband tussen cyberpesten en verschillende negatieve uitkomsten, zoals een laag zelfvertrouwen, familiale problemen en schoolproblemen. Daarnaast kan cyberpesten angst en schaamte veroorzaken bij slachtoffers (Beran & Li, 2007; Hinduja & Patchin, 2018). Deze gevolgen kunnen op hun beurt de leerprestaties van leerlingen aantasten, omdat zij mogelijk moeite hebben met concentratie of kampen met motivatieproblemen (Suzuki et al., 2012; Van Helvoirt & Smeets, 2022). Deze moeilijkheden of negatieve gevoelens kunnen uiteindelijk leiden tot een verslechtering van het schoolklimaat, schooluitval of -vermijding (Suzuki et al., 2012). Onderzoek wijst uit dat pestgedrag, zowel binnen als buiten de school, het leerproces van studenten kan beïnvloeden (Beran & Li, 2007).

Uit verhalen in het onderzoek van Feinberg & Robey (2009) blijkt de ernstige impact van cyberpesten, zoals depressie bij een leerling die uiteindelijk stopte met school. De voortdurende beschikbaarheid van informatie online, vaak met anonieme daders, kan leiden tot langdurig slachtofferschap, wat emotioneel trauma en zelfs zelfmoord tot gevolg kan hebben (Feinberg & Robey, 2009).

2.2 Sociale media: digitalisering onder jongeren

Bijna alle schoolgaande jongeren zijn tegenwoordig actief op het internet, waarbij het aantal online profielen blijft toenemen (McQuade & Sampat, 2008). De opkomst van sociale media en de digitalisering hebben een diepgaande invloed op hun sociale leven en ontwikkeling (Aizenkot, 2018). Sociale media omvatten diverse applicaties die online sociaal netwerken ondersteunen en aanmoedigen, waarbij individuen betrokken zijn in een online gemeenschap die sociale interacties stimuleert. Populaire platformen, zoals WhatsApp, Instagram, en Snapchat, fungeren als belangrijke communicatiekanalen en bieden diverse activiteiten, waaronder spelletjes, het onderhouden van sociale relaties, het delen van video's en het gebruik van instant messaging. Deze platformen spelen een cruciale rol als sociaal platform, waarbij relaties en gebeurtenissen in de echte en virtuele wereld plaatsvinden (Aizenkot, 2018; Bouhnik & Deshen, 2014; Thorne et al., 2015).

Voor tieners is de overgang van de kindertijd naar volwassenheid een periode waarin ze hun identiteit en persoonlijkheid verkennen en ontwikkelen, waarbij sociale media een ondersteunende rol kunnen spelen (Alim, 2016). In België krijgen jongeren vaak al op de leeftijd van acht of negen jaar een smartphone. Maar liefst 82% van de jongeren spendeert graag tijd op sociale media, waarbij 91% aangeeft graag tijd door te brengen op WhatsApp. WhatsApp blijkt bijzonder populair onder adolescenten (Vanwynsberghe et al., 2022, zie ook Aizenkot, 2018). Naast WhatsApp zijn ook TikTok, Snapchat, Instagram en YouTube erg populair, terwijl het gebruik van Facebook en Messenger afneemt. Opvallend is dat ouders vaak niet goed op de hoogte zijn van de activiteiten van hun kinderen op sociale media. Slechts 23% van de jongeren geeft aan dat hun ouders afspraken hebben over wat ze online delen of bekijken (Vanwynsberghe et al., 2022).

Applicaties zoals WhatsApp bieden niet alleen individuele communicatiemogelijkheden, maar ook opties tot groepscommunicatie, waarbij een groepsbeheerder de groep kan oprichten en nieuwe leden kan toevoegen of verwijderen (Bouhnik & Deshen, 2014). Ze bieden ook de mogelijkheid om een persoonlijk relationeel netwerk op te bouwen en te beheren, inclusief vrienden, volgers en andere contacten. Bovendien geven deze platformen toegang tot diverse creatieve methoden om te communiceren met leden van het netwerk, zoals filters, video's of reels (Bouhnik & Deshen, 2014; Margo et al., 2013; Thorne et al., 2015). Echter, het gemak waarmee deze apps persoonlijke gegevens vrijgeven en de interacties tussen gebruikers kunnen leiden tot een verhoogd risico op cyberpesten (Seo et al., 2013).

2.2.1 Negatieve gevolgen sociale media

Doordat jongeren op een steeds jongere leeftijd een telefoon krijgen, zijn ze vaak nog onvoldoende geïnformeerd over het verstandig gebruiken van sociale media (Mazurchuk et al., 2020; Van De Pontseele, 2023). Desondanks maken ze vaak actief gebruik van sociale media om te experimenteren met hun identiteit en privégroepen voor intimiteit met vrienden of partners. Dit wordt mede aangewakkerd door sociale druk en een sterke behoefte om ergens bij te horen (Alim, 2016). Via hun smartphones zoeken ze verbinding met elkaar, waarbij ze bellen, foto's maken met apps zoals Snapchat, die fungeren als vorm van spel. Ook gebruiken ze klaschats om huiswerk te delen of berichten over school uit te wisselen, wat soms voor stress kan zorgen (Van De Pontseele, 2023).

Jongeren spenderen aanzienlijke hoeveelheden tijd op het internet, vaak via diverse sociale netwerken, maar ze zijn zich vaak niet volledig bewust van de gevaren van de virtuele wereld. Het frequente gebruik van sociale netwerken en het gebrek aan expertise in het gebruik ervan maken cyberpesten bijzonder relevant en problematisch tijdens de adolescentieperiode. Dit is verontrustend gezien het feit dat adolescenten zich in een gevoelige ontwikkelingsfase bevinden, waarin ze meer vatbaar zijn voor de invloeden van de digitale wereld. Op het internet zijn er steeds meer bedreigingen voor de geestelijke gezondheid aanwezig, zoals fraude, cyberpesten, agressie en intimidatie. Tijdens de adolescentie kunnen deze digitale uitdagingen een negatieve invloed hebben op zowel de kwalitatieve als kwantitatieve veranderingen in het wereldbeeld van een individu (Mazurchuk et al., 2020).

Recent onderzoek heeft verbanden aangetoond tussen een toenemend gebruik van sociale media en negatieve gevolgen voor het lichaamsbeeld (Jiotsa et al., 2021; Fardouly & Vartanian, 2015). Jongeren worden sterk beïnvloed door sociale media, wat kan leiden tot fysieke ontevredenheid, anorexia, boulimia, een negatief zelfbeeld, vasten, sigaretten roken, braken, maaltijden overslaan en het gebruik van laxemiddelen, vooral bij meisjes (Whiting, 2023). Een schrijnend voorbeeld hiervan is het verhaal van een meisje dat verslaafd was aan sociale media en hierdoor leed aan anorexia, aan zelfbeschadiging deed en zelfs zelfmoord overwoog vanwege de constante stroom van content over lichaamsbeeld op sociale media (Cook, 2022).

Het gevaar van sociale media voor kinderen en adolescenten schuilt ook in de blootstelling aan video's over zelfverwonding, zelfverbranding en het innemen van gevaarlijke producten, wat kan dienen als een trigger voor zelfbeschadiging (Whiting, 2023). Verschillende trends op sociale media platformen kunnen gevaarlijk zijn en anderen aanzetten tot vergelijkbaar gedrag. Deze tendensen worden vaak genormaliseerd en als steeds meer acceptabel beschouwd. Het tragische gevolg van dit fenomeen is

dat er bijvoorbeeld twee kinderen zijn overleden als gevolg van een "blackoutchallenge" die via TikTok werd verspreid (Leonard, 2015).

Sociale media platformen proberen dergelijke zelfbeschadigingsberichten of gevaarlijke inhoud te voorkomen via hun gebruiksvoorwaarden, maar treden pas op nadat de inhoud al is geplaatst. Hoewel ze actief controleren, vertrouwen ze vaak ook op gebruikers om verontrustende berichten te rapporteren. Hashtags worden gebruikt om inhoud te filteren, maar veel jongeren vinden manieren om deze termen te omzeilen. Onderzoek toont aan dat één op de twaalf jongeren zichzelf verwondt door te snijden, te branden of ander levensbedreigend gedrag te vertonen, vaak als gevolg van depressie, angst, stress of druk. Hoewel technologie en sociale media veel positieve aspecten hebben, bestaat er ook een donkere kant die ernstige gevolgen kan hebben voor de geestelijke gezondheid van jongeren (Leonard, 2015).

2.3 Cyberpesten in klaschats

De meeste middelbare scholieren maken deel uit van een online klasgroep of klaschat, waarin ze streven naar een gevoel van verbondenheid en erbij horen (Aizenkot, 2018). Deze klaschats spelen een cruciale rol in het sociale leven van adolescenten, omdat ze fungeren als belangrijk communicatiemiddel voor schoolgerelateerde onderwerpen, het delen van updates over leeractiviteiten en dagelijkse interactie (Rosenberg & Asterhan, 2018). Het is bekend dat een gevoel van erbij horen cruciaal is voor de betrokkenheid van leerlingen op school, evenals voor het algemene gevoel van schoolverbondenheid. Sociale relaties en een positieve schoolomgeving dragen bij aan dit gevoel van verbondenheid, waarbij aspecten als acceptatie en ondersteuning van cruciaal belang zijn (Cemalcilar, 2010).

Instant messaging-applicaties zoals bijvoorbeeld WhatsApp en Instagram zijn vaak de voornaamste platformen waarop cyberpesten binnen klasgroepen plaatsvindt (Kowalski & Limber, 2007). Daarnaast komt cyberpesten ook steeds vaker en intenser voor dan vier jaar geleden (Universiteit Gent, 2022). Adolescenten spenderen veel tijd in sociale media chats, wat deze platformen tot broedplaatsen maakt voor cyberpesten (Hinduja & Patchin, 2018). Onderzoek toont aan dat er een verband bestaat tussen cyberpesten en een negatief sociaal klimaat in de klas (Aizenkot & Kashy-Rosenbaum, 2018). In het onderzoek van Aizenkot (2018) naar cyberpesten in WhatsApp-klasgroepen, bleek de meerderheid van de deelnemers zowel slachtoffer als getuige van cyberpesten te zijn, waarbij verschillende vormen van cyberpesten voorkwamen.

Aizenkot (2018) ontwikkelde een classificatie voor WhatsApp-klasgroepen, waarin verschillende vormen van cyberpesten worden onverdeeld. Het omvatte verbaal geweld, zoals spotten, vloeken, beledigen en bedreigen, evenals groepsgeweld, visueel geweld zoals het beledigend gebruik van foto's en video's, en uitsluiting. Daarnaast identificeerde Kowalski et al. (2012) nog andere vormen van cyberpesten onder leerlingen, waaronder leugens blootleggen, roddelen, te kijk zetten, lastig vallen, het verspreiden van haatdragende berichten en het maken van directe opmerkingen aan of over het slachtoffer.

Het slachtofferschap van cyberpesten in klasgroepen kent twee niveaus: persoonlijk slachtofferschap en het getuige zijn van anderen die slachtoffer worden. In deze klaschats wordt elk groepslid blootgesteld aan de berichten waarin cyberpesten plaatsvindt. Hoewel getuigen vaak als enigen op de hoogte zijn van deze aanvallen, delen slachtoffers zelden hun ervaringen met volwassenen, wat benadrukt hoe belangrijk het is dat getuigen ingrijpen (Aizenkot, 2018; Willard, 2007). Echter, getuigen grijpen vaak niet in uit angst om zelf slachtoffer te worden. Daarbovenop kan de blootstelling van getuigen aan cyberpesten, cyberpesten faciliteren bij getuigen door het gedrag te zien en te imiteren (Aizenkot, 2018).

Het aanwezig zijn van getuigen van cyberpesten maakt het gedrag vaak nog schadelijker of vernederender voor het slachtoffer. Het slachtoffer zal zich druk maken over de leeftijdsgenoten die dit zien. Dit kan niet alleen schade toebrengen aan het zelfvertrouwen van het slachtoffer, maar ook hun sociale status aantasten (Sticca & Perren, 2013). Getuigen, of peers, van cyberpesten kunnen actief of passief reageren. Ze kunnen cyberpesten aanmoedigen door bijvoorbeeld beledigende berichten door te sturen of door helemaal niet in te grijpen. Aan de andere kant kunnen ze ook proberen het pesten te stoppen door in te grijpen (Willard, 2007). Het aanwezig zijn van getuigen valt zwaar voor jonge slachtoffers, aangezien ze in de adolescentie steeds meer waarde hechten aan de rol van hun peer-groep (Erikson, 1963).

Hoewel er langzaam meer aandacht komt voor dit fenomeen, blijft de literatuur en aanvullend onderzoek naar WhatsApp-klasgroepen of klaschats in het algemeen beperkt, vooral wat betreft de impact ervan op adolescenten (Aizenkot & Kashy-Rosenbaum, 2018; Bouhnik & Deshen, 2014; Kashy-Rosenbaum & Aizenkot, 2020; Montag et al., 2015; Sánchez-Moya & Cruz-Moya, 2015). Dit is bijzonder belangrijk gezien de toenemende rol van de digitale wereld en de potentiële risico's die gepaard gaan met ongecontroleerde blootstelling aan diverse inhoud (Eden et al., 2014; Holfeld & Grabe, 2012). De negatieve gevolgen van blootstelling aan cyberpesten voor het sociale klimaat en het gevoel van verbondenheid van studenten in de klas zijn aanzienlijk (Erikson, 1963; Kashy-Rosenbaum & Aizenkot, 2020).

2.4 Cyberpesten in exposegroepen

Nieuwe vormen van cyberpesten, zoals happy slapping en exposegroepen, worden steeds vaker geconstateerd. Bij 'happy slapping' wordt een persoon, vaak in een kwetsbare positie, aangevallen terwijl dit wordt gefilmd. Deze video's worden vervolgens verspreid onder vrienden of online gedeeld in een poging om ze viraal te laten gaan (Calvete et al., 2010). Dit fenomeen heeft recentelijk veel aandacht gekregen in verschillende landen, waaronder ook in België (Willems, 2023).

Het fenomeen van exposegroepen, ook bekend als 'tea groups' of 'school groups', is een groeiend probleem dat zijn oorsprong heeft in de Verenigde Staten en zich nu wereldwijd verspreidt. Deze groepen fungeren als platformen waarop mensen roddels, persoonlijke informatie en zelfs naaktbeelden van anderen delen, vaak via anonieme accounts op sociale media zoals TikTok, Telegram of Instagram (Dermul & Vanmeldert, 2023; Martin, 2023). Het doel van deze groepen is om "te exposen", wat neerkomt op het blootleggen van privé-informatie, het verspreiden van haatdragende taal, en het openbaar maken van persoonlijke gegevens, ook wel bekend als doxing. Hoewel deze praktijken soms als grap worden bedoeld, kunnen de gevolgen ervan verwoestend zijn voor de slachtoffers, met in sommige gevallen zelfs zelfmoord als tragisch resultaat (Dermul & Vanmeldert, 2023; Verheyden, 2022).

Platformen, zoals Telegram, bieden een vrijwel ongereguleerde omgeving, waardoor ze vaak worden gebruikt voor het verspreiden van pestgedrag en haatdragende taal (Verheyden, 2022). Op Telegram zijn er talloze van deze groepen actief. Een schrijvende getuigenis van een slachtoffer illustreert dit: in een Telegramgroep met meer dan 100.000 kijkers werden naaktfoto's en persoonlijke gegevens van het meisje gedeeld, maar de politie kon weinig ondernemen tegen deze online aanval (Kamphuis, 2023).

Het delen van naaktfoto's of persoonlijke gegevens van anderen is strafbaar en kan leiden tot celstraffen en boetes. Doxing, afgeleid van "dropping documents", omvat het openbaar maken van privé-informatie zoals adres, telefoonnummer en werkplek zonder toestemming. Echter, het huidige strafrecht is niet adequaat afgestemd op de snelle digitale ontwikkelingen, wat het optreden ertegen bemoeilijkt en slachtoffers vaak machteloos laat voelen. Bovendien maakt de anonimiteit op online platformen het vaak lastig daders te identificeren (Dermul & Vanmuldert, 2023; Vandebosch et al., 2006; Verheyden, 2022).

Bij één op de vijf jongeren bestaat cyberpesten uit het verspreiden van roddels, wat een toename is ten opzichte van het percentage van 15% twee jaar geleden. De beoordeling van wat wel en niet acceptabel is bij roddels of uitspraken, en waar de grens ligt tussen vrije meningsuiting, haatzaaien of cyberpesten, kan soms moeilijk zijn. Soms worden bijvoorbeeld video's of foto's geplaatst van koppels op school, maar vaak gaat dit gepaard met het belachelijk maken van andere leerlingen. Jongeren staan vaak niet stil bij de impact op het slachtoffer. Sommigen verspreiden dergelijke inhoud om te kwetsen of te vernederen, terwijl anderen het als een grap bedoelen. Deze vormen van cyberpesten kunnen worden aangewakkerd door verschillende factoren, zoals stoerdoenerij, 'sense of belonging' of seksisme, en worden soms gerechtvaardigd met het argument dat het slachtoffer er zelf om vroeg (Dermul & Vanmuldert, 2023; Verheyden, 2022).

De negatieve gevolgen van sociale media, zoals cyberpesten, hebben een alarmerende omvang en ernst bereikt, vaak via anonieme accounts die gebruikt worden om schadelijke roddels te verspreiden onder de term "spilling tea" op scholen (Jargon, 2021). Online veiligheidsexperts benadrukken dat ouders een verantwoordelijkheid hebben om de activiteiten van hun kinderen op deze apparaten te monitoren. Het is ook opvallend dat mannen een grotere neiging hebben tot cyberpesten, terwijl vrouwen vaker slachtoffer worden (Kao, 2021; Hamm et al., 2015). Helaas blijkt uit onderzoek dat cyberpesten de kans op zelfbeschadiging en zelfmoord zowel bij slachtoffers als daders verhoogt (Leonard, 2015).

Deze roddel- en pestpagina's zijn vaak gelinkt aan specifieke scholen of steden, wat aangeeft dat dit fenomeen zich binnen lokale gemeenschappen verspreidt. Het is echter opvallend dat veel scholen nog niet adequaat optreden om cyberpesten aan te pakken. Vaak ontbreekt het scholen aan voldoende kennis over wat er online speelt. Schooldirecties erkennen vaak dat dit probleem veel voorkomt, maar er is een gebrek aan gestructureerd beleid om het effectief aan te pakken. Sommige scholen proberen zelf in te grijpen op deze online platformen of organiseren lessen over hoe online met elkaar om te gaan. Desondanks blijft er een algemeen gebrek aan beleid, wat aangeeft dat het onderwijs achterloopt op de digitale evolutie (Dermul & Vanmuldert, 2023).

2.5 De rol van het onderwijs in de aanpak van cyberpesten

Het opsporen van cyberpesten blijft een uitdaging voor scholen, wat het implementeren van een effectief preventiebeleid bemoeilijkt. Hoewel campagnes zoals "De Week tegen Pesten" een goed startpunt vormen, kunnen ze mogelijk beperkte impact hebben zonder een duidelijk en alomvattend beleid (Van Turnhout, 2023). Het ontbreken van andere aanpakken binnen de schoolcontext kan de effectiviteit ervan verder beperken. Bovendien ervaren leerkrachten moeilijkheden bij het gebruik van nieuwe technologieën om cyberpesten op te sporen waardoor nieuwe richtlijnen belangrijk zijn (Van De Pontseele, 2023).

De repercussies van cyberpesten op schoolomgevingen hebben een grote impact (Kraft & Wang, 2009; Feinberg & Robey, 2009). Slachtoffers uiten dat ze zich onvoldoende ondersteund voelen door de schoolautoriteiten, of dat de geboden hulp niet voldoet aan hun behoeften. Oudere generaties hebben mogelijks een te beperkte kennis van de nieuwe technologieën op sociale media en zijn daardoor terughoudend om in te grijpen (Tankink, 2013).

Uit verscheidene studies blijkt het cruciale belang van een consistente schoolbrede aanpak, bekend als de "whole school approach", waarbij alle belanghebbenden betrokken zijn, zoals schoolleiding, leraren, leerlingen, ouders en externe hulpverleners. Deze aanpak vereist een multimodale benadering, gericht op informeren en sensibiliseren, en focust zich op diverse aspecten, zoals anti-pest beleidsmaatregelen, trainingen voor ouders en leerkrachten, informatieavonden, toezicht op leerlingen, het hele scholjaar ouderbetrokkenheid, klasmanagement, en het opstellen van klasregels/gedragsregels (Couvillon & Ilieva, 2011; Marzano, 2021; Van De Pontseele, 2023). Bovendien is het ontwikkelen van educatieve programma's van groot belang, waarbij preventie- en interventiestrategieën worden toegepast en alle betrokken partijen worden ingeschakeld (Kraft & Wang, 2009; Mazurchuk et al., 2020).

De schoolomgeving speelt een cruciale rol in het ontmoedigen van pestgedrag. Onderzoek heeft aangetoond dat wanneer omstanders ingrijpen, pesten in maar liefst 75% van de gevallen snel stopt, waardoor het essentieel is om actie te ondernemen (Kraft & Wang, 2009). Echter, zoals bleek uit het onderzoek van Aizenkot (2018), grijpen getuigen vaak niet in uit angst om zelf slachtoffer te worden. Om deze reden is het van belang om binnen klasgroepen te werken aan herstelgroepen, waarbij de nadruk ligt op het bevorderen van samenhang en het voorkomen van uitsluiting. Hierbij vervult de klasleraar vaak een centrale rol als eerste aanspreekpunt, waardoor het van cruciaal belang is dat zij worden getraind om open gesprekken aan te gaan met zowel de leerlingen als hun ouders (Van De Pontseele, 2023).

De 'no-blame-methode' vormt een waardevol instrument voor effectieve interventie tegen pestgedrag. Door middel van oplossingsgerichte gesprekken, zowel met de gepeste leerling als met de pesters, wordt een veilige ruimte gecreëerd waarin emoties openlijk kunnen worden besproken. Het aanleren van vaardigheden om met negatieve emoties om te gaan, is van essentieel belang voor zowel het voorkomen als het omgaan met cyberpesten onder adolescenten (Van De Pontseele, 2023).

Het is van cruciaal belang dat ouders actief betrokken zijn bij het sociale mediagebruik van hun kinderen, aangezien ouderlijke begeleiding een positieve invloed heeft op het online gedrag van leerlingen. Naarmate kinderen ouder worden, neemt ouderlijke begeleiding echter af, terwijl de invloed van leeftijdsgenoten toeneemt, wat de kwetsbaarheid voor online risico's vergroot (Shin & Lwin, 2017). Het is daarom essentieel om open gesprekken te voeren over cyberpesten en sociale media, waarschuwingssignalen in de gaten te houden en in sommige gevallen kan overwogen worden software te gebruiken om het online gebruik te monitoren. Bovendien is communicatie tussen ouders en scholen hierin cruciaal (Feinberg & Robey, 2009; Symons et al., 2017; Van De Pontseele, 2023; Vejmelka et al., 2022).

Het begrijpen van de online gewoonten van de huidige generatie is van cruciaal belang vanwege hun sterke afhankelijkheid van digitale platformen. Nieuwe technologieën, zoals online screenings, filtersoftware, interventies en educatie, tonen potentieel in de strijd tegen cyberpesten, vooral bij adolescenten vanwege de toegankelijkheid en herkenbaarheid. Deze aanpak kan minder stigmatiserend zijn dan traditionele 'face-to-face' benaderingen, maar het is belangrijk om een combinatie te bieden met persoonlijke gesprekken om te streven naar een veiligere online omgeving voor alle gebruikers (Tłuściak-Deliowska, 2018).

3. Methodologisch kader

Voorafgaand aan het onderzoek wordt een methodologisch kader vastgesteld om het verdere verloop van het onderzoek te sturen en de uitvoering te bepalen. De keuze van de onderzoeksmethode wordt bepaald door de beste manier waarop de onderzoeker denkt inzichten te verkrijgen in het te onderzoeken fenomeen (Bows, 2018).

3.1 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het onderzoek streeft naar een diepgaand inzicht in de aanwezigheid en dynamieken van online pestgedrag in klaschats en exposegroepen onder leerlingen in het secundair onderwijs. Met als hoofdonderzoeksvraag “Wat is de aard en omvang van online pestgedrag in klaschats en exposegroepen onder leerlingen in het secundair onderwijs?” worden drie sub-onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Hoe vaak en in welke vorm komt online pestgedrag in klaschats en exposegroepen voor onder middelbare scholieren?
2. Wat zijn de kenmerken en dynamieken van online pestgedrag in klaschats en exposegroepen in termen van motivatie deelnemer, en impact slachtoffer?
3. Vinden leerlingen dat de school een rol moet spelen bij het aanpakken van online pestgedrag in klaschats en exposegroepen, en welke specifieke aanpakken zien zij als een goed initiatief?

Dit onderzoek heeft als doel een diepgaand begrip van online pestgedrag te bieden aan schooldirecties, leerkrachten, ouders en externe hulpverleningsinstanties. Door de dynamieken van online pestgedrag in klaschats en exposegroepen te analyseren, kan het onderzoek waardevolle kennis en inzichten leveren voor de ontwikkeling van effectieve preventieve maatregelen en ondersteuningsstrategieën om de veiligheid en het welzijn van leerlingen te bevorderen. Daarnaast beoogt het onderzoek inzicht te bieden in de perspectieven van leerlingen over de rol van de school in de aanpak van cyberpesten in klaschats en exposegroepen. Dit inzicht kan helpen bij het identificeren van eventuele tekortkomingen in het beleid of de interventies van scholen.

3.2 Onderzoeksstrategie

De onderzoeksstrategie omvat de beslissingen die bepalen hoe het onderzoek zal worden uitgevoerd en hoe gegevens zullen worden verzameld om de gestelde onderzoeksvragen te beantwoorden (Hardyns, 2021). Het betreft een verkennend onderzoek waarbij een online vragenlijst wordt gebruikt, afgenomen bij de leerlingen in het secundair onderwijs. De gegevensverzameling omvat hoofdzakelijk kwantitatieve gegevens via meerkeuzevragen, maar er zijn ook open antwoordmogelijkheden toegevoegd voor kwalitatieve inzichten. Op deze manier biedt de vragenlijst zowel een breed overzicht als diepgaande inzichten in de percepties van leerlingen, wat essentieel is voor een grondig begrip van het onderwerp.

3.2.1 Surveyonderzoek

Het onderzoek omvat een online vragenlijst die werd ingevuld via Qualtrics (<https://www.qualtrics.com/>) door leerlingen in het secundair onderwijs. Deze vragenlijst werd afgenomen op school tijdens de studie-uren, wat voordelig was omdat respondenten geen noodzakelijke verplaatsingen moesten maken (Braun, 2020). Een surveyonderzoek kan een groot aantal onderzoekseenheden bereiken, wat resulteert in een breed bereik, wat de externe geldigheid ten goede komt. Bovendien is een survey-onderzoek gestandaardiseerd, waardoor het gemakkelijk controleerbaar is door derden (Hardyns, 2021).

Het gebruik van een survey in dit onderzoek biedt diverse voordelen, waaronder de mogelijkheid om op relatief korte termijn een grote hoeveelheid data te verzamelen (Feys & Verhage, 2020). Een belangrijk aspect van een survey is de anonimiteit, waarbij de identiteit van de deelnemers niet bekend hoeft te zijn. In het kader van dit onderzoek was het vanwege de gevoeligheid van het onderwerp echter noodzakelijk dat de onderzoekster steeds aanwezig was bij alle leerlingen tijdens het invullen van de vragenlijst. Desondanks werd de privacy van de leerlingen volledig gerespecteerd en werd de survey volledig anoniem ingevuld.

Een ander belangrijk voordeel van dit surveyonderzoek was de goede respons die werd verkregen. Doordat de onderzoekster aanwezig was, kon de doelgroep effectief worden bereikt en konden eventuele vragen direct aan de onderzoekster gesteld worden. De survey was ook niet openbaar toegankelijk, waardoor alleen de beoogde respondenten konden deelnemen. Het gebruik van een online survey biedt ook een snelle werking. Daarnaast minimaliseerde de automatische dataverzameling de kans op fouten in de kwaliteit van de data en was de kans op eigen interpretatie klein. Tenslotte is het surveyonderzoek kosteloos en gemakkelijk op te slaan (Nayak & Narayan, 2019).

Door te kiezen voor een survey, werden eventuele intervieweffecten beperkt, wat van cruciaal belang was gezien de gevoeligheid van het onderwerp (Feys & Verhage, 2020). De keuze voor een survey als onderzoeksmethode bood veel mogelijkheden om op efficiënte wijze diepgaand inzicht te verkrijgen in de verschillende aspecten van het onderzochte fenomeen. Bovenkant formulier

Zoals onderzoek van Van Teijlingen en Hundley (2001) aantoont, is een testfase noodzakelijk bij de ontwikkeling van een vragenlijst. Voordat de effectieve dataverzameling plaatsvond, onderging de vragenlijst een pilottest bij 11 leerlingen. De feedback van deze pilottest leidde tot waardevolle wijzigingen in de survey. Bovendien werden belanghebbenden zoals directieleden, leerkrachten en enkele ouders geraadpleegd om de vragenlijst verder te optimaliseren. Tenslotte werd de vragenlijst voorgelegd ter ethische goedkeuring (zie 3.3.5 Ethiek).

Een aantal nadelen van het gebruik van het surveyonderzoek moeten worden erkend, waaronder het feit dat het om zelfrapportage ging. Leerlingen werden gevraagd naar hun eigen acties met betrekking tot cyberpesten, evenals die van hun leeftijdsgenoten. Dit kan leiden tot terughoudendheid bij het delen van informatie uit angst, schaamte. Daarnaast is het ook mogelijk dat leerlingen sociaal wenselijk antwoorden (Golub et al., 2002). Bovendien was het niet mogelijk om dieper in te gaan op onderwerpen vanwege de nadruk op meerkeuzevragen in plaats van open vragen. Om dit te verhelpen, werden bij veel meerkeuzevragen open antwoordopties toegevoegd, waardoor leerlingen extra informatie konden geven.

Een ander nadeel zijn 'drop-outs', waarbij leerlingen de enquête voortijdig kunnen beëindigen (Galesic, 2006). Dit werd beperkt doordat ze de vragenlijst tijdens de schooluren konden invullen. De meeste drop-outs deden zich voor wanneer het lesuur afliep en leerlingen het klaslokaal mochten verlaten. Daarnaast kan haastig door de vragenlijst klikken of opzettelijk onjuiste antwoorden geven de betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens beïnvloeden en beschikt niet iedereen over een laptop (Schmidt, 1997). Om ervoor te zorgen dat alle leerlingen konden deelnemen, werden laptops beschikbaar gesteld door verschillende scholen.

3.3 Dataverzameling

3.3.1 De onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie voor dit onderzoek omvat leerlingen in het secundair onderwijs. Het secundair onderwijs is een verplicht onderwijstraject in België dat bestaat uit een eerste, tweede en derde graad, elk bestaande uit twee jaren. In België geldt een leerplicht vanaf 5 jaar tot 18 jaar, maar er is geen verplichting om specifiek naar school te gaan. Vanaf 16 jaar kunnen jongeren deelnemen aan deeltijds onderwijs, of vanaf 15 jaar als ze de eerste graad van het secundair onderwijs hebben afgerond (Valcke & Standaert, 2020).

Recentelijk heeft het secundair onderwijs een modernisering ondergaan. Er is een nieuwe brede eerste graad, waarbij er enkel keuze is tussen een A-stroom (met getuigschrift lager onderwijs) en een B-stroom (zonder getuigschrift). Vanaf de tweede graad selecteren leerlingen een studierichting binnen één van de acht studiedomeinen, met elk hun eigen finaliteit: doorstroom (D), dubbele doorstroom en arbeidsmarkt (D/A), of arbeidsmarkt (A). Bij de finaliteiten gericht op arbeidsmarkt of dubbele finaliteit is er tevens de optie om een 7e jaar te volgen. Het zesde jaar van de derde graad is tot op heden nog niet hervormd, waardoor nog gesproken wordt over ASO, TSO, KSO en BSO. Duaal leren omvat een vorm van deeltijds onderwijs waarbij vaardigheden zowel op school, in een centrum voor deeltijds onderwijs, of op de werkvloer worden verworven (Valcke & Standaert, 2020; Vlaams ministerie van onderwijs & vorming, z.d.).

3.3.2 Het steekproefkader

Dit onderzoek is een cross-sectioneel onderzoek op micro niveau waarbij de onderzoekspopulatie bestaat uit individuen (Pauwels, 2017). Een goede afbakening is belangrijk voor de interne validiteit van het onderzoek. De onderzoeker moet rigoureuus afbakenen om tot zinnige uitspraken te komen. Indien de interne validiteit verloren gaat zal daarbij ook de externe validiteit minder worden (Hardyns, 2021). Daarom wordt er in dit onderzoek gekozen om de steekproef geografisch af te bakenen tot leerlingen in het secundair onderwijs te Sint-Niklaas.

De stad is gekozen om diverse redenen. De stad is een centrumstad met een diverse populatie en een groot secundair onderwijsaanbod. Gezien het onderzoek afhankelijk was van de bereidwilligheid van scholen, was het van cruciaal belang om een stad te kiezen met een breed en gevarieerd scala aan scholen. De variabiliteit in de bereidheid van scholen om deel te nemen kan de representativiteit van de steekproef beïnvloeden vanwege het gebrek aan controle en de willekeurige selectie van deelnemende scholen. De stad bood de mogelijkheid om een gevarieerde steekproef van scholen te genereren met een verschillende finaliteit. Door te concentreren op één stad, kunnen verschillende scholen efficiënter benaderd worden. Dit verhoogt de haalbaarheid van het onderzoek en vergemakkelijkt de logistiek rondom de dataverzameling. Doordat de vragenlijst op de scholen door de onderzoekster werd afgenomen, werd de onderzoekspopulatie met zekerheid bereikt.

De steekproef bestaat uit een 'convenience sampling' waarbij alle secundaire scholen in Sint-Niklaas werden gecontacteerd. Dit steekproefproces valt onder non-probability sampling, waarbij deelnemers geselecteerd worden op basis van specifieke criteria of om bijzondere redenen. Vanwege de aard van "convenience sampling" is het niet mogelijk om algemene uitspraken te doen over de gehele populatie, gezien het risico op vertekening (Pauwels, 2017).

In totaal ontvingen 18 schooldirecties in Sint-Niklaas een mail met een informatiebrief. De steekproef was afhankelijk van de bereidwilligheid van de scholen. Uiteindelijk stemden 6 scholen in. De gerealiseerde steekproef werd verkregen door het afnemen van de vragenlijst tijdens de studie-uren op deze scholen. Iedereen die op het moment van afname in de studie aanwezig was, kreeg de vragenlijst voorgelegd. Aangezien de dataverzameling plaatsvond gedurende verschillende dagen en uren op alle scholen, was het niet van tevoren bekend welke leerlingen zouden worden bevraagd. De survey bevatte een ruim domein en beschikte over 1017 onderzoekseenheden. De uiteindelijke steekproef bestond uit 949 onderzoekseenheden, omdat 69 onderzoekseenheden werden verwijderd omwille van drop-out, het onjuist of niet consistent invullen van de vragenlijst. Voor de analyse werden zij buiten beschouwing gelaten.

Demografische gegevens

Onderstaande tabel 1 geeft een overzicht van de samenstelling van de gerealiseerde steekproef op basis van enkele demografische gegevens: geslacht, leeftijd en opleidingstype. Verder werden er geen demografische gegevens bevraagd (zie uitleg 3.3.5 ethiek).

Tabel 1: Demografische kenmerken van de (definitieve) steekproef

Geslacht	Procenten	Absolute waarde
Man	47,4	450
Vrouw	49,3	468
Non-binair	0,5	5
Iets anders	2	19
Ik zeg dat liever niet	0,7	7
Leeftijd		
Jonger dan 12 jaar	1,1	10
12 jaar	11,8	112
13 jaar	15,6	148
14 jaar	13,2	125
15 jaar	12,3	117
16 jaar	15,7	149
17 jaar	17,9	170
18 jaar	8,9	84
19 jaar	2,2	21
Ouder dan 19 jaar	1,4	13
Opleidingstype		
1ste graad	34,8	330
A-stroom	32,6	309
B-stroom	2,2	21
2de graad	26,8	254
Arbeidsmarktfinaliteit	7	66
Dubbele finaliteit	7,2	68
Doorstroom	9,6	91
Buitengewoon onderwijs	0,1	1
Deeltijds onderwijs	3	28
3de graad	38,5	365
5e jaar arbeidsmarktfinaliteit	4,5	43
5e jaar dubbele finaliteit	7,7	73
5e jaar doorstroom	8,9	84
6e jaar ASO	3,8	36
6e jaar TSO	5,4	51
6e jaar BSO	2,1	20
7e jaar BSO	2,2	21
5e of 6e jaar deeltijds onderwijs	3,9	37

Ten eerste valt op dat er een vrij gelijke verdeling is tussen de respondenten van het mannelijk (47,4%) en vrouwelijk (49,3%) geslacht, waarbij er iets meer vrouwen zijn. Daarnaast werden drie andere opties toegevoegd, namelijk non-binair (0,5%), anders (2%) of ik zeg dat liever niet (0,7%). Het percentage

van 'non-binair' en 'anders' is echter te laag om hier verdere uitspraken over te doen. Daarnaast hebben we geen specifieke informatie over de respondenten die 'ik zeg het liever niet' aanduiden.

Elke graad binnen het secundair onderwijs is vertegenwoordigd in het onderzoek. In de eerste graad namen 330 leerlingen deel (34,8%), in de tweede graad waren dat 254 leerlingen (26,8%), en in de derde graad de meerderheid met 365 leerlingen (38,5%). Hierbij valt op dat de tweede graad licht ondervertegenwoordigd is ten opzichte van de andere graden.

De drie nieuwe finaliteiten werden vertegenwoordigd in dit onderzoek. Er is een ondervertegenwoordiging van leerlingen in de B-stroom, deeltijds en buitengewoon onderwijs. Vanwege de recente modernisering van het secundair onderwijssysteem dit jaar, is het niet mogelijk om verdere uitspraken te doen over de nieuwe finaliteiten in het onderwijs.

3.3.3 Werving

Voorafgaand aan de dataverzameling werd een e-mail gestuurd naar alle directieleden van secundaire scholen in Sint-Niklaas. Deze e-mail bevatte informatie over het onderzoek, de enquête, een informatiebrief en een informed consent formulier. Scholen die geïnteresseerd waren, reageerden, en verdere afspraken werden gemaakt via e-mail of telefoon.

Wanneer scholen instemden om deel te nemen, werd het informed consent formulier ingevuld en aan de onderzoekster overhandigd. Daarna brachten de directieleden de onderzoekster vaak in contact met andere leden van de school, zoals leden van het secretariaat, studiemeesters of leerkrachten, die vervolgens de planning van het onderzoek coördineerden.

De werving op de scholen verliep op verschillende manieren. Leerlingen hadden de keuze om de vragenlijst in te vullen via een laptop met een URL of via hun gsm met een QR-code. Sommige scholen lieten de leerlingen kiezen, terwijl andere scholen een specifieke voorkeur hadden. De onderzoekster was nauw betrokken bij het proces van dataverzameling vanwege de gevoeligheid van het onderwerp. Hierdoor was de onderzoekster aanwezig op locatie om de vragenlijst af te nemen. De onderzoekster bleef aanwezig tot iedereen de vragenlijst had ingevuld of tot het einde van het lesuur.

Er werden geen straffen opgelegd aan leerlingen die ervoor kozen om niet deel te nemen of de vragenlijst niet volledig in te vullen. Daarnaast werd de privacy van de leerlingen strikt gehandhaafd tijdens het invullen van de enquête. Leerkrachten waren aanwezig voor toezicht, maar ze liepen niet rond tijdens het invullen van de vragenlijst, waardoor de leerlingen een rustige en vertrouwelijke omgeving hadden om hun antwoorden te geven.

Op dagen dat de onderzoekster beschikbaar was voor het afnemen van de vragenlijst, werd hij of zij gecontacteerd door de scholen. Dit gebeurde vaak last-minute omdat het niet vooraf bekend was welke leerkrachten afwezig zouden zijn. De selectie van leerlingen waarbij de enquête werd afgenomen, beruiste op toeval en was afhankelijk van welke klassen op dat moment in de studie zaten. Hierbij werd niet geselecteerd op basis van geslacht, onderwijsniveau of andere factoren.

De dataverzameling vond plaats gedurende een periode van één maand, van 21 maart 2024 tot 26 april 2024, met een pauze tijdens de paasvakantie. De onderzoekster was beschikbaar op bijna alle schooldagen om bij verschillende scholen aanwezig te zijn. De verspreiding van de enquête was arbeidsintensief vanwege de opzet waarbij de onderzoekster persoonlijk aanwezig was bij alle leerlingen. Dit vereiste een flexibele planning en beschikbaarheid gedurende de gehele dataverzamelingsperiode.

3.3.4 De vragenlijst

Om het doel van mijn onderzoek te bereiken, ontwikkelde ik een uitgebreide vragenlijst die verschillende aspecten van online pestgedrag in klaschats en exposegroepen onder leerlingen in het secundair onderwijs onderzoekt. De vragenlijst omvat diverse typen vragen om een diepgaand inzicht te verkrijgen in de complexe dynamieken van cyberpesten.

Allereerst zijn er drie matrixvragen opgenomen, waarbij twee van deze matrixvragen een open antwoordmogelijkheid bieden om eigen initiatieven toe te voegen. Daarnaast bevat de vragenlijst twee open vragen, gericht op het onderzoeken van uitsluiting en waarom leerlingen zich niet comfortabel voelen om pestgedrag te melden op school. Deze open vragen werden toegevoegd om aanvullende informatie te verkrijgen bij de numerieke antwoorden.

Bij de 44 meerkeuzevragen zijn er bij 20 vragen een open antwoordmogelijkheid voorzien om extra informatie te verkrijgen. De keuze voor deze aanpak komt voort uit het verkennende karakter van het onderzoek, waarbij het belangrijk is om eventuele andere inzichten van respondenten te verzamelen. Bovendien biedt deze aanpak de mogelijkheid om zowel breedte als diepte aspecten toe te voegen aan het onderzoek, wat essentieel is gezien de beperkte kennis over dit fenomeen (Braun et al., 2020).

Voor de samenstelling van de vragenlijst heb ik inspiratie gehaald uit verschillende bestaande schalen over cyberpesten, zoals de Olweus Bully/Victim Questionnaire door Solberg & Olweus (2003), de online victimization scale for adolescents door Tynes (2010), de cyberbullying scale door Stewart et al. (2014) en de cyber-aggressor scale door Buelga et al. (2020). Echter, gezien de unieke aard van mijn onderzoek en de specifieke context van klaschats en exposegroepen, was het noodzakelijk om een eigen vragenlijst te ontwikkelen die specifiek was afgestemd op het onderzoeksdoel.

De vragenlijst behandelt verschillende thema's gerelateerd aan cyberpesten in klaschats en exposegroepen, evenals de perceptie van leerlingen over de aanpak van scholen. Allereerst worden individuele kenmerken van de leerlingen vastgelegd, zoals geslacht, leeftijd, finaliteit en graad. Vervolgens wordt in de volgende twee secties ingegaan op cyberpesten in klaschats, waarbij onderwerpen zoals het gebruik van platformen, de aard van cyberpesten, daderschap en slachtofferschap, en ervaringen met uitsluiting worden behandeld. De voorlaatste sectie richt zich op cyberpesten in exposegroepen, waarbij vragen worden gesteld over het gebruik van deze groepen, de motivatie van deelnemers, en de impact op slachtoffers. Tenslotte omvat de laatste sectie vragen over de perceptie van leerlingen over de aanpak van scholen. De opbouw van de vragenlijst is gestructureerd zodat leerlingen geleidelijk aan tot verschillende onderdelen worden geïntroduceerd. Uitleg en voorbeelden werden toegevoegd om hen goed te informeren, voordat ze hun percepties en ervaringen delen.

De vragenlijst is ontworpen met aandacht voor de toegankelijkheid voor leerlingen van verschillende leeftijden en onderwijsniveaus, inclusief taalgebruik en moeilijkheidsgraad. De meeste leerlingen deden vijf tot tien minuten over het invullen van de vragenlijst.

3.3.5 Ethiek

Dit gedeelte van mijn masterproef belicht de ethische overwegingen die een cruciale rol speelden bij de uitvoering van het onderzoek. De integriteit en vertrouwelijkheid van de onderzoekseenheden, namelijk (minderjarige) leerlingen in het secundair onderwijs, stonden centraal in deze overwegingen. Om deze aspecten te waarborgen, heb ik verschillende stappen ondernomen, waaronder het aanvragen van advies bij de facultaire ethische commissie.

Naast de vertrouwelijkheid van de informatie heb ik ook aandacht besteed aan de naleving van de General Data Protection Regulation (GDPR) door in gesprek te gaan met de Data Protection Officer van de Universiteit Gent. Alle gegevens, inclusief schoolnamen, zijn volledig geanonimiseerd om de privacy van de respondenten te waarborgen. Specifieke klassen of richtingen zijn niet bevraagd om volledige anonimiteit te garanderen, vooral gezien het feit dat sommige klassen slechts uit enkele leerlingen bestaan.

De vragenlijst is aangepast op basis van feedback van de ethische commissie en van een pilottest bij 11 leerlingen. Dergelijke voorbereidingsfase wordt in de methodologische literatuur sterk aanbevolen als essentieel element om een vragenlijst vlot en adequaat in te vullen (Bachman & Schutt, 2007). In de pilotfase werden geen leerlingen ondervraagd die later in de definitieve steekproef zijn opgenomen. Leerlingen benadrukten het belang van anonimiteit, waardoor de onderzoekster extra nadruk legde op het vertrouwelijke karakter van de vragenlijst. Leerlingen konden eenvoudig de QR-code scannen of URL ingeven, waardoor persoonsverificatie niet nodig was.

Om de deelnemers volledig te informeren over het onderzoek en hun rechten, zijn er twee informatiebrieven opgesteld. Hierin zijn duidelijk het doel van het onderzoek en de procedure voor het invullen van de vragenlijst uiteengezet. Om het wetenschappelijke karakter van het onderzoek te benadrukken, zijn de brieven voorzien van de logo's van zowel de faculteit als de Universiteit Gent. Er zijn twee informatiebrieven opgesteld, waarbij rekening is gehouden met de leeftijdsgroepen (jonger en ouder dan 16 jaar) om het doel van het onderzoek duidelijk te communiceren. Naast de informatiebrieven is er ook een informed consent formulier toegevoegd aan de vragenlijst.

Op basis van deze waarborgen is er ethische toestemming verkregen om het onderzoek uit te voeren (zie bijlage 1). Dit proces van ethische overwegingen en afwegingen is van essentieel belang om de integriteit van het onderzoek en de bescherming van de deelnemers te waarborgen.

3.3.6 Beperkingen

In dit onderzoek zijn verschillende beperkingen van de surveymethode geïdentificeerd, die van invloed zijn op de externe validiteit en betrouwbaarheid van de resultaten. Ten eerste is er de beperking van de externe validiteit door de vorm van de steekproef, namelijk 'convenience sampling'. Bovendien kenmerkt de surveymethode zich door een geringe diepgang, omdat de meeste vragen meerkeuze waren en leerlingen niet verplicht waren om extra verduidelijking te geven (Hardyns, 2021).

Een andere beperking is de geringe wendbaarheid van de surveymethode, waardoor het moeilijk is om snel in te spelen op onvoorziene omstandigheden (Hardyns, 2021). Daarnaast is er de uitdaging van sociaal wenselijke antwoorden, waarbij respondenten geneigd kunnen zijn om antwoorden te geven die sociaal aanvaardbaar zijn, in plaats van hun werkelijke ervaringen weer te geven (Pauwels, 2017). Om dit tegen te gaan, zijn de vragen zorgvuldig geformuleerd en zijn beladen woorden zoals 'pesten' vermeden. Daarnaast is benadrukt dat de vragenlijst anoniem is en dat eerlijkheid wordt gewaardeerd.

Een belangrijke beperking is ook de gevoeligheid van het onderwerp cyberpesten, vooral gezien de minderjarige doelgroep van het onderzoek. Dit kan negatieve gevoelens oproepen bij leerlingen die slachtoffer zijn geweest van cyberpesten. Om hiermee om te gaan, is er informatie verstrekt over externe en interne hulpinstanties aan het begin en einde van de vragenlijst. Daarnaast heb je bij meerkeuzevragen ook het gevaar van 'midpoint responding' waarbij de respondent kiest voor het neutrale middenalternatief (Pauwels, 2017). Door de gevoeligheid van het onderwerp, werd de optie 'ik weet het niet' toegevoegd, wat er voor gezorgd heeft dat dit regelmatig gekozen werd. Om mogelijke invloed van 'peer pressure' te vermijden, werd benadrukt dat de enquête individueel moest worden ingevuld.

3.4 Dataverwerking

De gegevens werden verzameld in de online tool Qualtrics en vervolgens geëxporteerd naar IBM SPSS en NVivo voor analyse. De analyse omvatte voornamelijk het genereren van staafdiagrammen en frequentietabellen, waardoor een duidelijk overzicht werd verkregen van de meest voorkomende antwoorden. De kwalitatieve data werd ingevoerd in NVivo om 'quotes' te analyseren en een codeboom te genereren.

De data werden geanalyseerd met eenvoudige, beschrijvende statistische methoden, zonder gebruik te maken van meer geavanceerde analyses zoals multivariate methoden. Dit paste niet bij de opzet van het onderzoek, waarbij de focus lag op het presenteren van resultaten en het verkrijgen van inzicht in nieuwe fenomenen, met name cyberpesten in klaschats en exposegroepen.

4. Resultaten

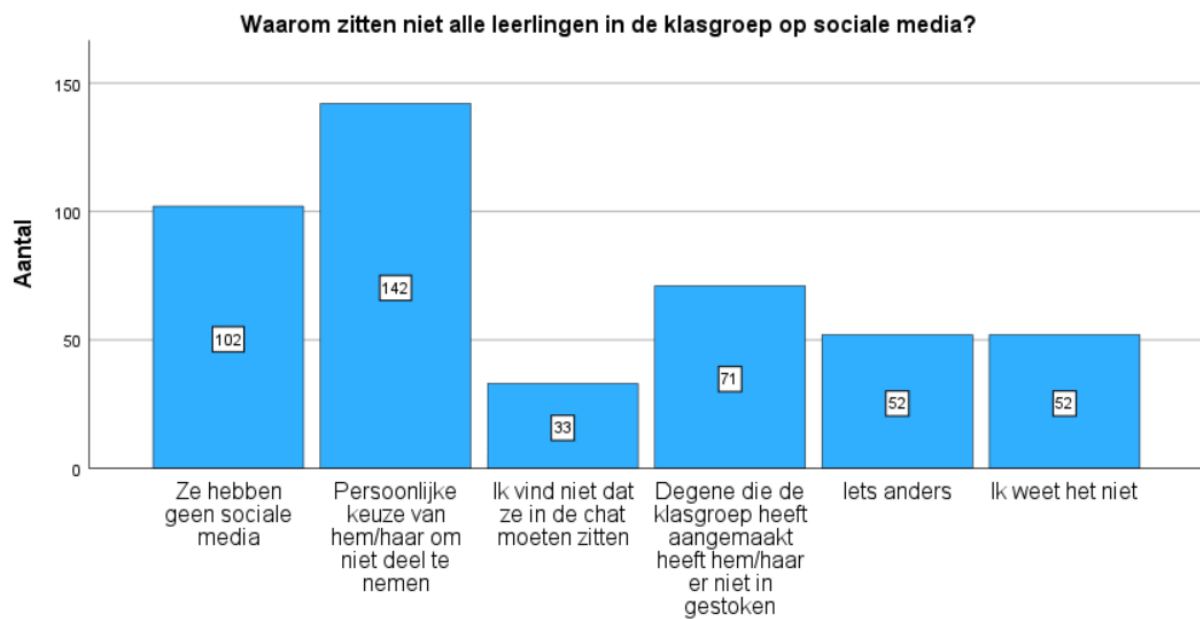
De vragenlijst was opgedeeld in vier hoofdonderdelen: individuele kenmerken, vragen over klaschats, vragen over exposegroepen, en vragen over de rol van de school in de aanpak tegen cyberpesten. De survey volgde een 'trechterechniek', waarbij de vragen die aan de leerlingen werden gesteld afhankelijk waren van hun eerdere antwoorden. Hierdoor kan het totale aantal respondenten (N=949) variëren per vraag, afhankelijk van de relevantie van de vraag voor de respondent. Bijvoorbeeld, leerlingen die niet deelnamen aan klaschats kregen geen vragen over dit onderwerp, en leerlingen die aangaven geen kennis te hebben van exposegroepen kregen geen vragen over exposegroepen voorgelegd. De vragen over de rol van de school in de aanpak van cyberpesten werden aan alle respondenten gesteld, ongeacht hun eerdere antwoorden. Deze aanpak is belangrijk om de resultaten op een correcte manier te interpreteren. Het is belangrijk op te merken bij de resultaten dat veel vragen meerdere antwoordmogelijkheden hadden. Voor deze vragen zal het percentage dus niet optellen tot 100%. Dit zal telkens vermeld worden in de titel van de tabel, figuur of in de tekst.

4.1 Algemene resultaten

4.1.1 Klaschat

Van de 949 respondenten geeft een grote meerderheid van 84,8% (N=805) aan dat ze minstens één klaschat hebben op sociale media met hun klasgenoten. Dit suggereert een breed gebruik van online communicatiemiddelen binnen schoolgemeenschappen. Daarentegen geeft een kleinere groep van 15,2% (N=144) aan niet deel te nemen aan een klaschat op sociale media. Van deze 144 respondenten is het merendeel mannelijk (58,3%) en behoren zij vaker tot de derde graad van het onderwijs (45,1%). 60,9% (N=490) van de respondenten die aangaven deel te nemen aan een klaschat (N=805), meldde dat alle leerlingen van hun klas vertegenwoordigd waren in deze chat. Dit wijst op een hoge mate van inclusiviteit binnen deze digitale communicatiekanalen. Aan de andere kant gaf een groot deel van 39,1% (N=315) aan dat niet alle leerlingen van hun klas vertegenwoordigd waren in hun klaschat.

Figuur 1: Reden leerlingen niet in klaschat (meerdere antwoorden mogelijk)

Er is aan deze respondenten (N=315) gevraagd waarom niet alle leerlingen in de klasgroep zitten op sociale media. In figuur 1 zien we dat 45,1% (N=142) aangeeft dat het een persoonlijke keuze was om niet deel te nemen, terwijl 32,4% (N=102) aangeeft dat ze geen sociale media hebben. Opvallend is dat 10,5% (N=33) van de respondenten van mening is dat bepaalde leerlingen niet in de klaschat thuishoren, wat zou kunnen wijzen op uitsluiting. Daarnaast is in 22,5% (N=71) van de gevallen aangegeven dat degene die de klaschat aanmaakte de betreffende persoon er niet heeft ingestoken, waarbij de specifieke reden hiertoe niet werd bevraagd. Tot slot geeft 16,5% (N=52) een andere reden op, waaronder bedreigingen, concentratieproblemen, geen toegang tot een gsm of sociale media, genderspecifieke groepen zoals een jongensgroep of meisjesgroep, onderlinge conflicten, ouderlijke tegenstand, vriendengroep, overmatige groepsactiviteit en pestgedrag zoals uitsluiting, roddelen en belachelijk maken.

Bij de 144 respondenten die zelf aangaven niet deel te nemen aan een online klaschat bevestigt 38,2% (N= 55) dat sommige van hun klasgenoten dit wel hebben. Vervolgens werden deze respondenten gevraagd naar de redenen waarom zij dan niet deelnemen aan de klaschat. Velen geven aan geen gsm of sociale media te hebben, terwijl anderen aangeven dat ze niet precies wisten waarom ze niet deelnemen. Daarnaast geven verschillende leerlingen aan dat ze er zelf geen behoefte aan hebben, dat er ruzie is of dat er te veel berichten in gestuurd werden. Interessant is dat sommige respondenten ook aangeven dat ze niet deelnemen vanwege pestgedrag, zoals uitsluiting of zelfs bedreigingen. Eén respondent noemde haar transgenderidentiteit als reden, terwijl een andere respondent opmerkte dat ze het enige meisje in de klas is en zich daardoor buitengesloten voelt.

Uit de verzamelde gegevens van respondenten die wel aangeven in een klaschat te zitten (N=805), blijkt dat Snapchat en WhatsApp veruit de meest gebruikte platformen zijn voor klaschats onder de respondenten. Maar liefst 67,6% (N=544) geeft aan Snapchat te gebruiken, terwijl 50,4% (N=406) ook WhatsApp aanduidt. Instagram volgt met een gebruik van 18,5% (N=149). Andere platformen, zoals TikTok, zijn ook genoemd, maar in mindere mate. Opvallend is dat Messenger en Facebook slechts door een klein percentage van de respondenten is genoemd, elk met slechts 0,5% (N=4). Bovendien werden enkele eigen antwoorden gegeven, waaronder Teams, YouTube, Mail, Google Chat, Ten Ten, Discord, Brawl Stars, berichten, Wizz en BeReal. Het is belangrijk op te merken dat de percentages niet optellen tot 100% omdat respondenten meerdere antwoorden konden selecteren.

4.1.2 Exposegroepen

Bij de vragen over exposegroepen werd er eerst een duidelijke omschrijving gegeven van wat deze groepen inhouden en werden enkele voorbeelden verstrekt. Vervolgens werden de respondenten gevraagd of ze al eens een exposegroep of roddelpagina hadden gezien op sociale media. Van de totale steekproef (N=949) geeft 65,9% (N=625) aan dit fenomeen al gezien te hebben, waarbij 57,4% (N=359) vrouwelijk is en 40,0% (N=250) mannelijk. Aan de andere kant geeft 34,1% (N=324) aan dit fenomeen niet te hebben gezien, waarbij 33,6% (N=109) vrouwelijk is en 61,7% (N=200) mannelijk. Hieruit kunnen we afleiden dat de meeste vrouwen bekend zijn met het fenomeen, maar dat ook de meerderheid van de mannen er mee bekend is. Op het gebied van leeftijdsgroepen waren er geen opvallende verschillen.

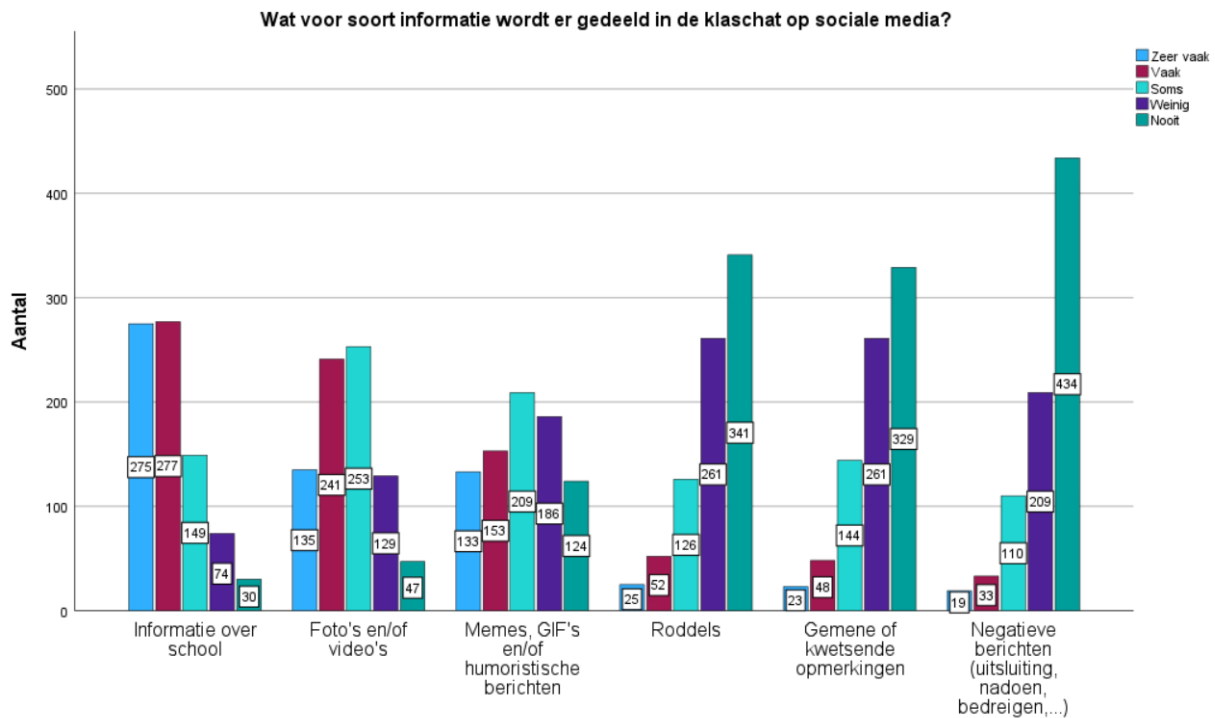
Uit de gegevens van de respondenten die in aanraking kwamen met exposegroepen (N=625), wordt TikTok het meest gerapporteerd als platform waar exposegroepen plaatsvinden. 88,0% (N=550) geeft aan dat TikTok voornamelijk wordt geassocieerd met exposegroepen. Instagram volgt op enige afstand met 46,1% (N=288), terwijl 24,5% (N=153) van de leerlingen Snapchat noemt. Andere platformen, zoals Messenger, WhatsApp en Facebook, zijn in mindere mate genoemd. Ongeveer 4,5% (N=28) van de respondenten geeft aan dat exposegroepen ook te vinden zijn op andere platformen, zoals Discord, Doxbin, Redlights, Telegram, Twitter en YouTube. Het is belangrijk op te merken dat de percentages niet optellen tot 100% omdat respondenten meerdere antwoorden konden selecteren.

4.2 Frequentie en aard cyberpesten

4.2.1 Klaschat

In de algemene resultaten werd opgemerkt dat de eerste vormen van pestgedrag, zoals bedreigingen, uitsluiting en beledigingen, zich manifesteren in de sociale dynamiek van de klas, met name in de vraag wie al dan niet deel uitmaakt van de klaschat.

Figuur 2: Inhoud klaschat

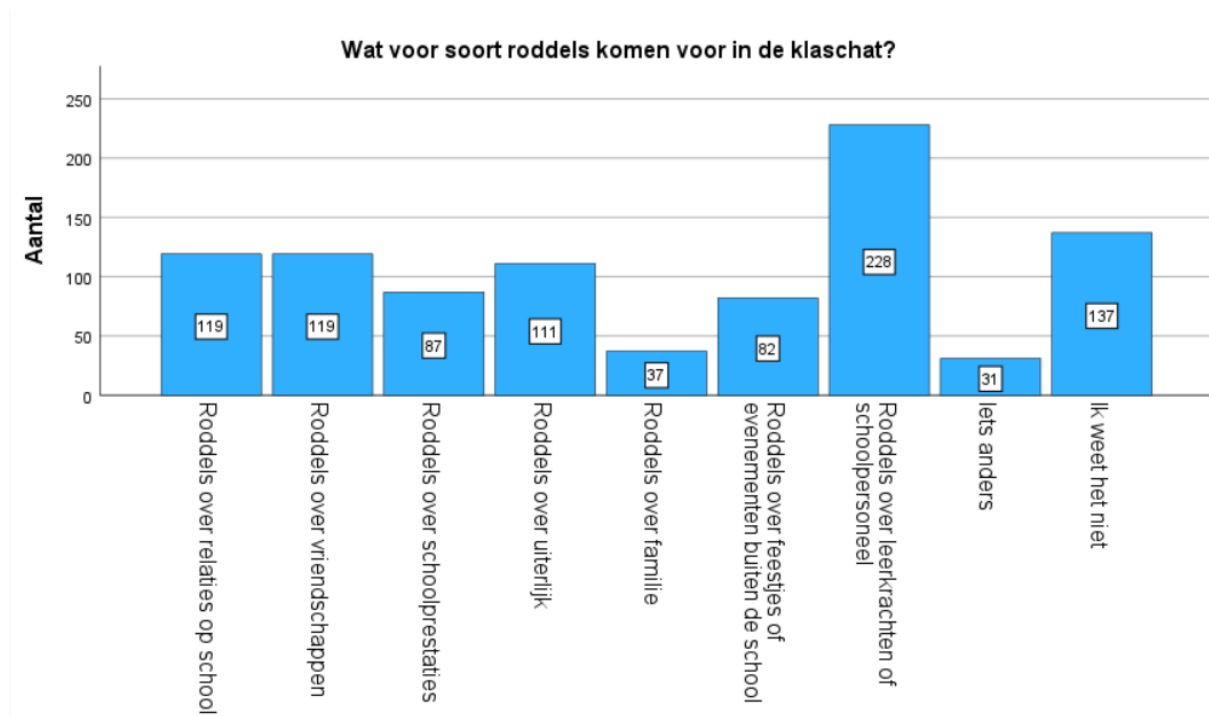

In figuur 2 zien we een grafische weergave van de vraag welk soort informatie voornamelijk wordt gedeeld in de klaschat (N=805). Een duidelijke meerderheid geeft aan dat er zelden tot nooit sprake is van roddels, gemene of kwetsende opmerkingen, of negatieve berichten in de klaschat. Niettemin geeft een aantal respondenten aan dat deze problematische gedragingen wel voorkomen. Specifiek meldt 9,6% (N=77) dat er zeer vaak tot vaak geroddeld wordt in de klaschat, terwijl 8,8% (N=71) aangeeft dat er zeer vaak tot vaak gemene of kwetsende opmerkingen worden gemaakt. Daarnaast stelt 6,5% (N=52) dat er zeer vaak tot vaak vormen van pestgedrag voorkomen. Uit de resultaten blijkt dat er voornamelijk informatie over school wordt gedeeld, zoals aangegeven door 68,6% (N=552) die rapporteren dat dit zeer vaak tot vaak gebeurt.

Respondenten die aangaven dat er nooit geroddeld wordt, kregen geen verdere vragen over roddelen. Op dezelfde wijze kregen respondenten die aangaven dat er nooit gemene of kwetsende opmerkingen werden gemaakt, geen verdere vragen hierover. Dit gold ook voor negatieve berichten.

Roddels

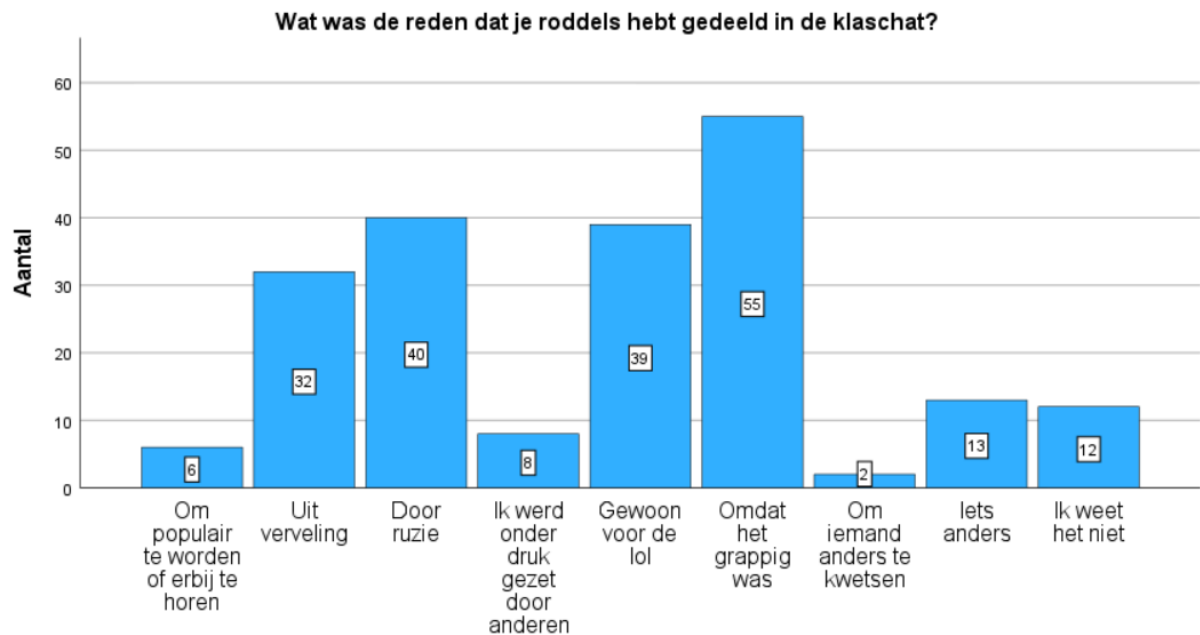
Figuur 3: Vorm roddels (meerdere antwoorden mogelijk)

Van de 464 respondenten die aangeven dat er wel roddels werden gedeeld in de klaschat, blijken de onderwerpen variërend te zijn. Opvallend veel respondenten (N=228) geeft aan dat er roddels over leerkrachten of ander schoolpersoneel voorkomt. Verder rapporteert 25,6% (N=119) dat er roddels zijn over relaties op school, terwijl hetzelfde percentage geldt voor roddels over vriendschappen. Daarnaast zijn roddels over schoolprestaties en uiterlijk ook regelmatig genoemd door verschillende leerlingen. Enkele respondenten vermeldden ook andere onderwerpen, waaronder roddels over seksuele geaardheid, bedreigingen, ruzies, persoonlijkheid, en geruchten over specifieke leerlingen in de klas. Twee respondenten benadrukken dat er eigenlijk over alles wat je maar kan bedenken wordt geroddeld, een observatie die wordt ondersteund door de diversiteit in antwoorden.

Wanneer dezelfde respondenten (N = 464) de vraag krijgen of ze zelf al roddels delen in de klaschat, antwoordt 26,1% (N=121) met 'ja', 51,7% (N=240) met 'nee', en 22,2% (N=103) geeft aan het niet goed te weten.

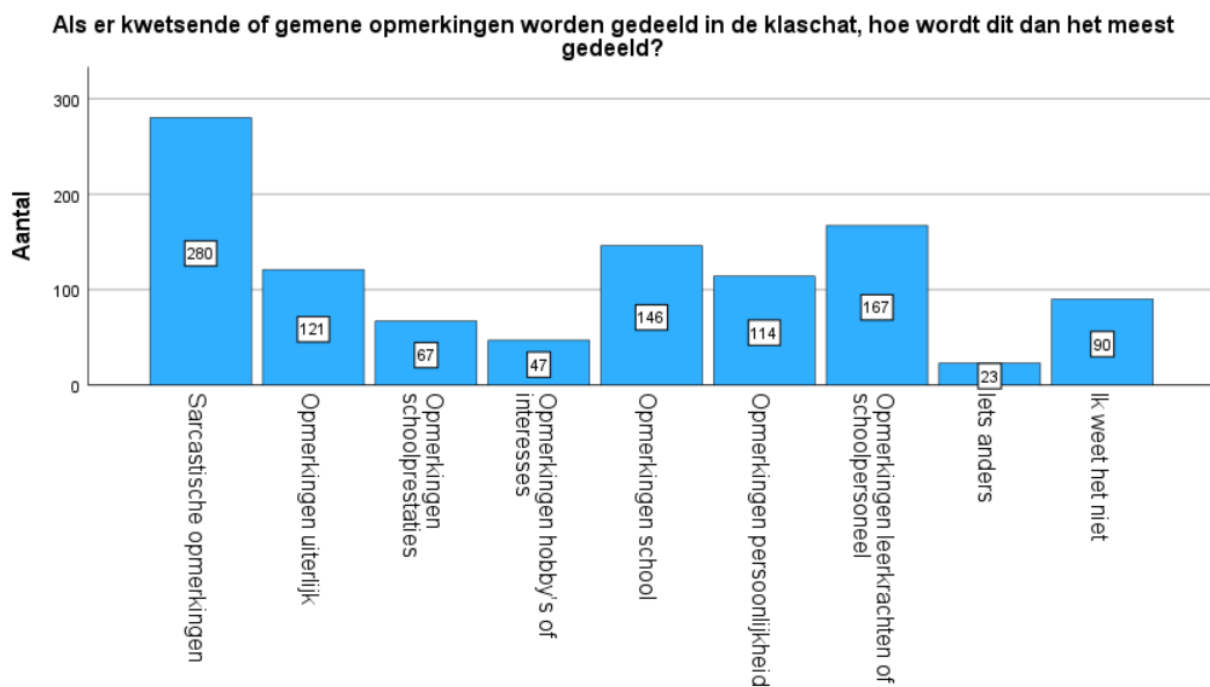
Figuur 4: Reden delen roddels (meerdere antwoorden mogelijk)

In figuur 4 wordt een overzicht gegeven van de redenen waarom deze leerlingen mogelijk roddels delen (N=121). 45,5% (N=55) antwoordt met "omdat het grappig is", terwijl 32,2% (n=39) simpelweg "voor de lol" aangeeft. Hieruit blijkt dat het delen van roddels vaak als een vorm van amusement wordt beschouwd. Daarnaast wordt het ook regelmatig gerapporteerd dat het vanwege ruzie is of uit verveling. Opvallend is dat slechts 2 respondenten aangeven dat ze het doen met de intentie om iemand anders te kwetsen. Enkele andere redenen die worden genoemd bij "iets anders" zijn omdat de roddels als waar worden beschouwd, vanwege groepsdruk, uit haat, uit irritatie, om vrienden op de hoogte te houden, en zelfs onbewust.

Gemene of kwetsende opmerkingen

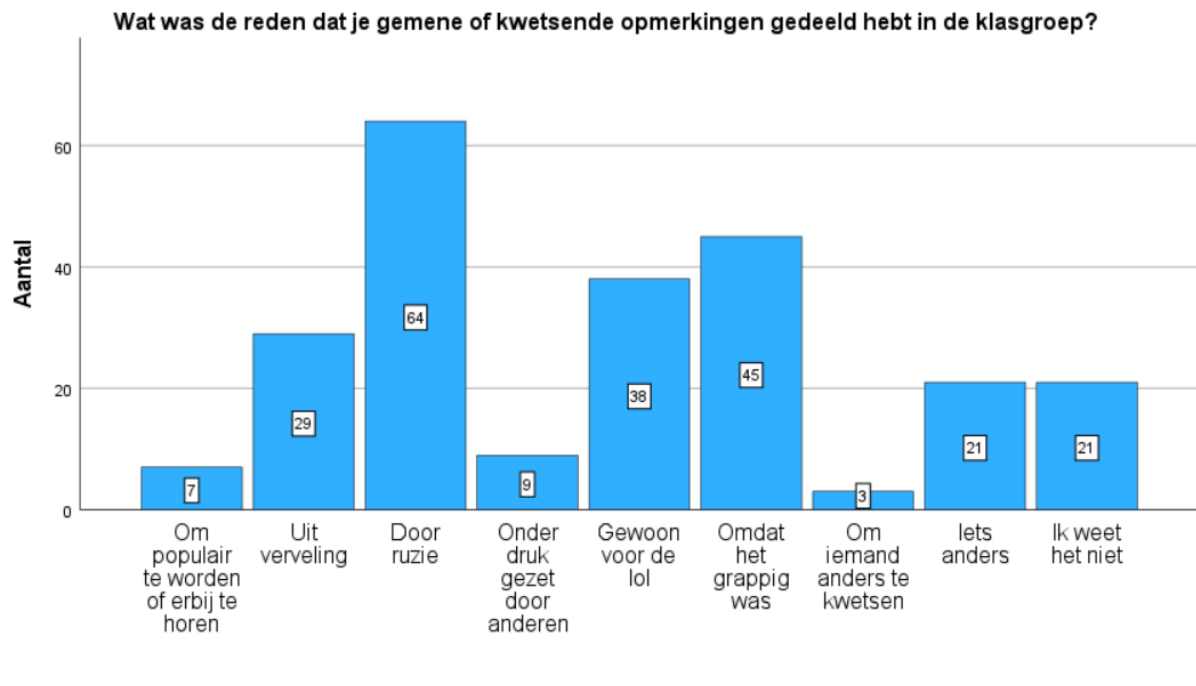
Figuur 5: Vorm kwetsende of gemene opmerkingen (meerdere antwoorden mogelijk)

Van de 476 respondenten die aangeven dat er wel kwetsende of gemene opmerkingen worden gedeeld in de klaschat, antwoordt 58,8% (N=280) dat sarcastische opmerkingen de meest voorkomende vorm zijn. Ongeveer 35,1% (N=167) geeft aan dat opmerkingen over leerkrachten en ander schoolpersoneel ook vaak voorkomen. Daarnaast meldt 25,4% (N=121) van de respondenten dat opmerkingen over uiterlijk frequent voorkomen, terwijl een vergelijkbaar percentage van 23,9% (N=114) opmerkingen over persoonlijkheid signaleert. In mindere mate worden opmerkingen over school, hobby's of interesses genoemd. Een klein percentage van 4,8% (N=23) vermeldt andere vormen van kwetsende opmerkingen, waaronder uitschelden, homofobe opmerkingen, memes of humor, negeren, opmerkingen over familie, racistische opmerkingen, en ruzie.

Wanneer deze respondenten (N=476) de vraag krijgen of ze zelf al gemene of kwetsende opmerkingen delen in de klaschat, antwoordt 30,9% (N=147) met 'ja' en 69,1% (N=329) met 'nee'.

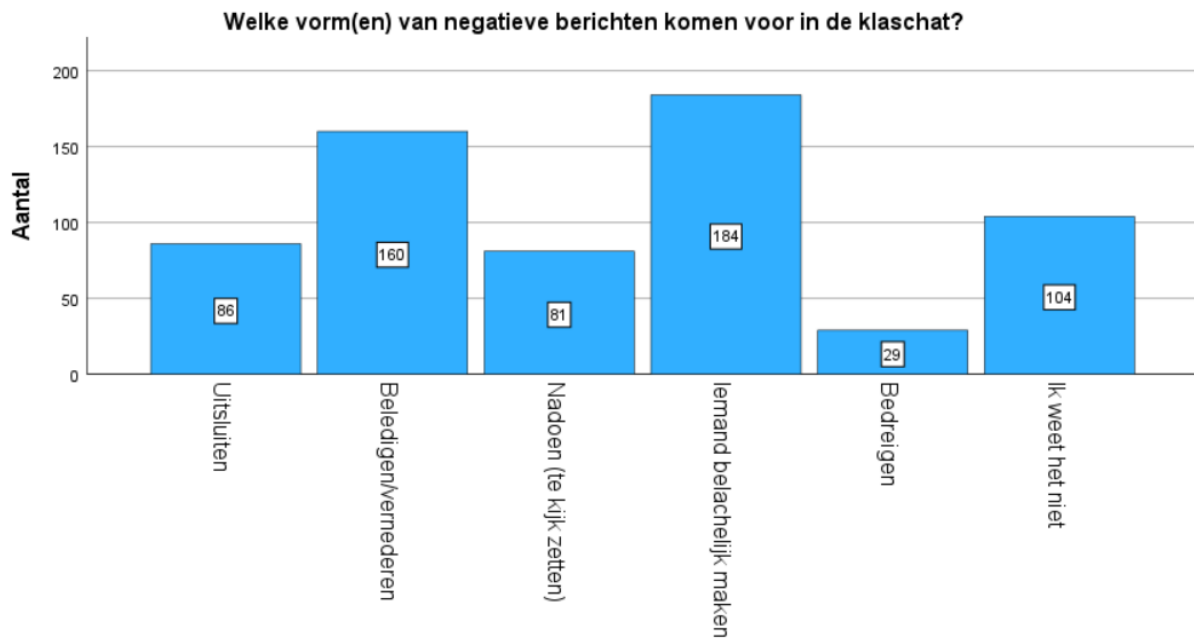
Figuur 6: Reden delen gemene of kwetsende opmerkingen (meerdere antwoorden mogelijk)

In figuur 6 wordt een overzicht gegeven van de redenen waarom deze leerlingen mogelijk gemene of kwetsende opmerkingen delen (N=147). 43,5% (N=64) geeft aan dat dit gebeurt door ruzie. 30,6% (N=45) geeft aan dat ze het doen omdat het grappig is en 25,8% (N=38) geeft aan het voor de lol te doen. Ook hier blijft het opvallend dat nog steeds veel respondenten gemene of kwetsende opmerkingen beschouwen als vorm van amusement. Daarnaast wordt het delen van gemene opmerkingen ook verschillende keren toegeschreven aan verveling (N=29). Slechts 2,0% (N=3) van de respondenten geeft aan dat ze dit doen met de intentie om iemand anders te kwetsen, terwijl 6,1% (N=9) aangeeft dat ze onder druk worden gezet. Een aantal respondenten geven andere redenen, zoals bedreigingen, persoonlijke keuzes, het delen van waarheid, groepsdruk, irritatie, onbewust gedrag, het uiten van woede, of als reactie op provocatie van anderen.

Negatieve berichten

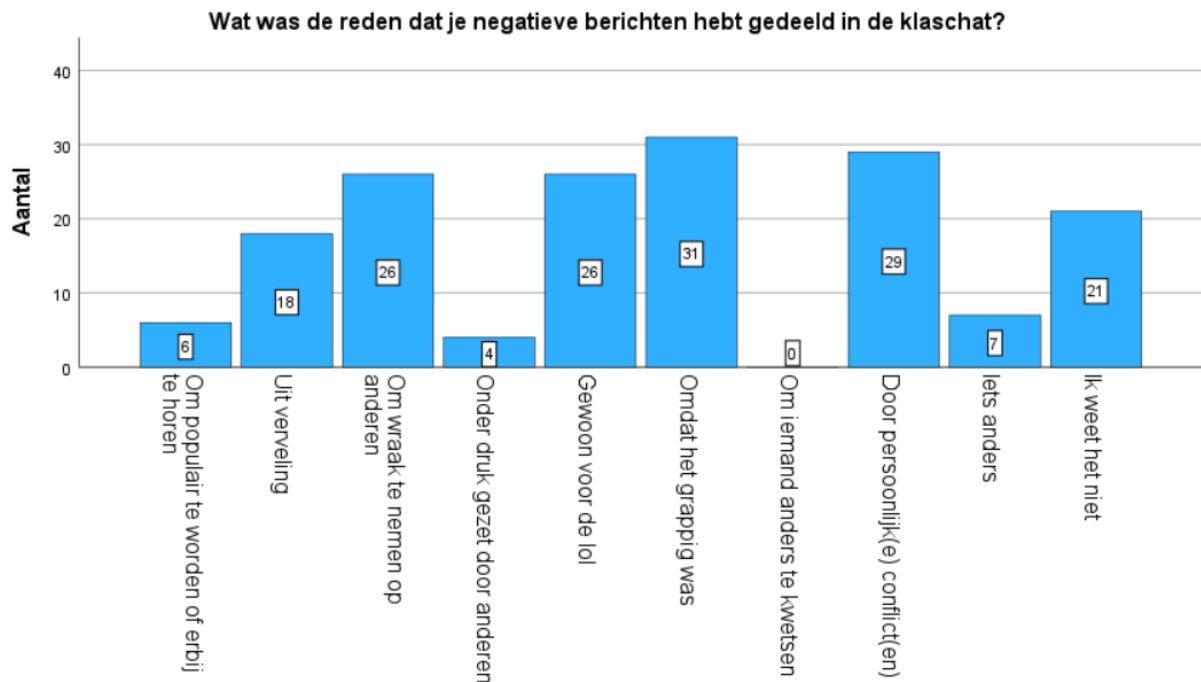
Figuur 7: Vorm negatieve berichten (meerdere antwoorden mogelijk)

Onder de noemer van negatieve berichten vallen verschillende vormen van pestgedrag. Van de 371 respondenten die aangeven dat dergelijke berichten voorkomen in de klaschat, meldt 49,6% (N=184) dat belachelijk maken voorkomt, terwijl 43,1% (N=160) aangeeft dat ook beledigingen voorkomen. Daarnaast geeft 21,8% (N=81) aan dat het nadoen van anderen voorkomt, terwijl 23,2% (N=86) meldt dat er sprake is van uitsluiting. Opvallend genoeg geeft zelfs 7,8% (N=29) aan dat bedreigingen voorkomen in de klaschat. Deze bevindingen bevestigen dat er niet één specifieke vorm is die enkel voorkomt, maar dat verschillende vormen van pestgedrag zich voordoen.

Van deze respondenten geeft 28,6% (N=106) aan zelf al negatieve berichten te hebben verstuurd, terwijl 71,4% (N=265) aangeeft dit nog niet te hebben gedaan.

Figuur 8: Reden delen negatieve berichten (meerdere antwoorden mogelijk)

In figuur 8 wordt een overzicht gegeven van de redenen waarom deze leerlingen mogelijk pestgedrag hebben gesteld (N=106). 27,4% (N=29) geeft aan dat dit voortkomt uit persoonlijke conflicten. Ongeveer een derde, namelijk 29,2% (N=31), en 24,5% (N=26) melden dat het delen van negatieve berichten een vorm van amusement is. Deze bevindingen bevestigen dat roddels, kwetsende opmerkingen en pestgedrag over het algemeen als humoristisch worden beschouwd door leerlingen, waarbij mogelijk de ernst ervan niet wordt ingezien. Interessant is dat nog steeds 17,0% (N=18) aangeeft het te doen uit verveling. Opmerkelijk is dat niemand aangeeft het met de intentie te doen om anderen te kwetsen. Bovendien geeft 6,6% (N=7) aan dat hun motivatie anders is, waaronder irritatie, woede, ruzie, of het was humoristisch. Een respondent vermeldt: "Omdat ik dacht dat het grappig was, maar het was zo niet". Deze opmerking doet twifelen of andere respondenten een soortgelijke ervaring hebben gehad.

Slachtoffers pestgedrag klaschat

Tabel 2 geeft de frequentie weer van respondenten die slachtoffer zijn van negatieve ervaringen. Respondenten hadden de mogelijkheid om aan te geven of ze deze ervaringen 'zeer vaak', 'vaak', 'soms', 'weinig' of 'nooit' hebben meegemaakt. Enkel respondenten die aangaven een klaschat te hebben, kregen deze vraag (N=805). Echter, deze vraag was niet verplicht om in te vullen, wat resulteert in verschillende totale aantallen per optie.

Tabel 2: Frequentie slachtofferschap klaschat

In aantal		Man	Vrouw	Non-binair	Iets anders	Niet bepaald	Totaal
Kwetsende opmerkingen (N=794)	Zeer vaak	8	6	0	0	0	14
	Vaak	5	9	0	1	0	15
	Soms	39	39	0	3	1	82
	Weinig	89	87	2	2	1	181
	Nooit	221	268	2	9	2	502
Iemand die jou nadoet (N=791)	Zeer vaak	2	5	0	0	0	7
	Vaak	12	11	0	1	1	25
	Soms	27	35	1	2	0	65
	Weinig	50	68	1	2	1	122
	Nooit	268	290	2	10	2	572
Jou uitsluiten (N=791)	Zeer vaak	3	7	0	1	0	11
	Vaak	9	10	0	0	0	19
	Soms	25	31	1	1	1	59
	Weinig	57	58	1	2	1	119
	Nooit	267	301	2	11	2	583
Groepsdruk (N=793)	Zeer vaak	1	10	0	1	0	12
	Vaak	12	12	0	0	1	25
	Soms	43	51	1	2	0	97
	Weinig	79	108	1	1	3	192
	Nooit	225	229	2	10	1	467
Iemand die jou bedreigt (N=791)	Zeer vaak	1	5	0	0	0	6
	Vaak	6	3	0	0	0	9
	Soms	10	13	0	1	0	24
	Weinig	29	29	0	2	1	61
	Nooit	314	358	4	12	3	691
Iemand die jou belachelijk maakt (N=793)	Zeer vaak	4	9	0	2	0	15
	Vaak	6	13	0	1	0	20
	Soms	32	31	0	3	0	66
	Weinig	82	79	3	0	2	166
	Nooit	236	278	1	9	2	526

Uit de gegevens blijkt dat een aantal respondenten herhaaldelijk negatieve ervaringen ervaart in de klaschat. 3,7% (N=29) van de respondenten geeft aan zeer vaak tot vaak kwetsende opmerkingen of beledigingen te ontvangen, terwijl 10,3% (N=82) aangeeft dat dit soms voorkomt. Imiteren of te kijk zetten wordt door 4,1% (N=32) zeer vaak tot vaak gerapporteerd en 8,2% (N=65) ervaart dit soms. Een ander resultaat is dat 3,8% (N=30) aangeeft zeer vaak tot vaak te worden uitgesloten of niet geaccepteerd te worden zoals ze zijn, terwijl 7,5% (N=59) dit soms ervaart. Daarnaast meldt 4,7% (N=37) van de respondenten zeer vaak tot vaak groepsdruk of een negatieve sfeer te ervaren in de klaschat, terwijl 12,2% (N=97) dit soms meemaakt. Een klein percentage van de respondenten geeft aan bedreigingen te ontvangen in de klaschat, waarbij 1,9% (N=15) dit zeer vaak tot vaak meldt en 3,0% (N=24) dit soms ervaart. Ook het belachelijk maken van anderen komt voor, met 4,4% (N=35) van de respondenten die aangeeft dit zeer vaak tot vaak te ervaren en 8,3% (N=66) die dit soms meemaakt.

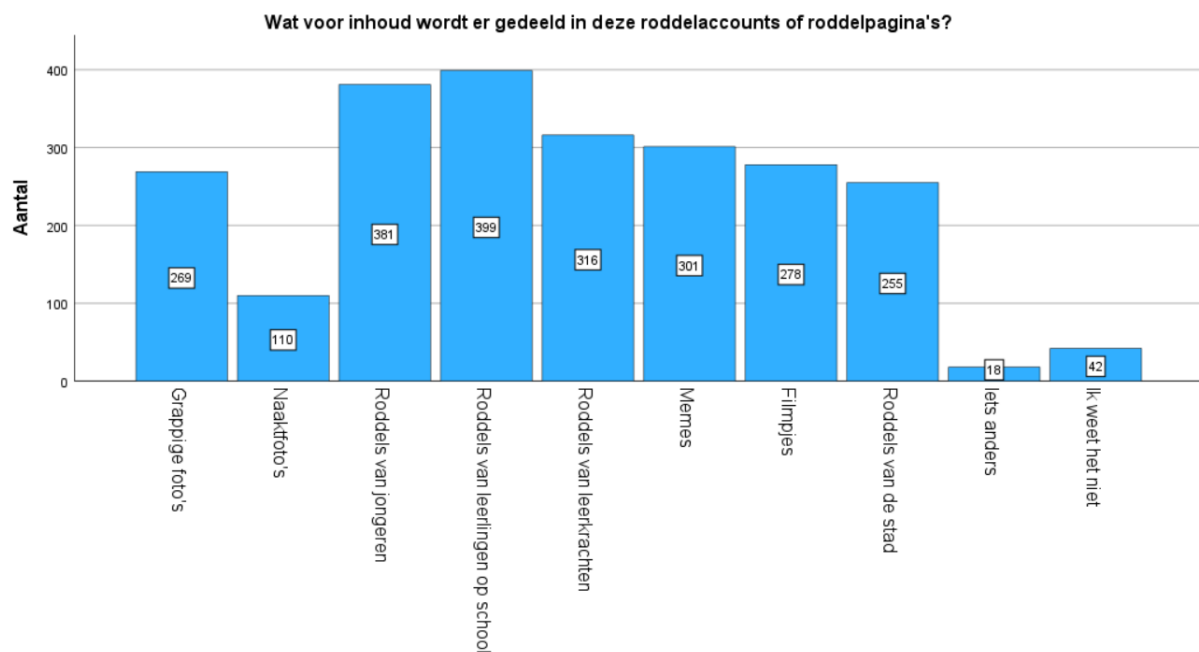
Het is belangrijk om de aanvullende opmerkingen van respondenten bij de optie 'iets anders' te vermelden. Deze opmerkingen werpen licht op andere negatieve ervaringen die respondenten hebben gerapporteerd, waaronder angst, pestgedrag en ruzie. Verschillende leerlingen melden beledigingen, exposen, roddelen, uitlachen of uitsluiten als aanvullende negatieve ervaringen. Een respondent geeft aan: "Ik ga bijna nooit berichten in die groep sturen omdat ik te bang ben." Opmerkelijk is dat bij ruzie zelfs 'vechten' werd gerapporteerd, wat wijst op zware negatieve ervaringen die sommige leerlingen doormaken.

Opvallend is dat bij kwetsende opmerkingen mannen iets meer 'zeer vaak' rapporteren dan vrouwen. Daarentegen ervaren vrouwen meer 'zeer vaak' groepsdruk in de klaschat, evenals andere negatieve ervaringen. Wat vooral belangrijk is, is dat de meerderheid van de respondenten rapporteert deze negatieve ervaringen niet mee te maken.

4.2.2 Exposegroepen

Respondenten werden gevraagd of er exposegroepen waren op sociale media van hun school (N=625). 38,6% (N=241) geeft aan dat dit het geval is, 49,8% (N=311) zegt het niet te weten, terwijl 11,7% (N=73) aangeeft dat er geen exposegroepen zijn. Wanneer de respondenten wordt gevraagd of er exposegroepen zijn op sociale media van andere scholen, dus accounts gerelateerd aan specifieke scholen, geeft 61% (N=381) aan dat dergelijke groepen bestaan. Slechts 3,5% (N=22) zegt dat deze groepen er niet zijn, terwijl 35,5% (N=222) zegt het niet te weten. Opvallend is dat wanneer de vraag betrekking heeft op hun eigen school, de antwoorden vaker 'nee' zijn, terwijl bij andere scholen het antwoord dubbel zoveel 'ja' is.

Figuur 9: Vorm exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)

Omdat exposegroepen relatief nieuw zijn, verkennen we dit aan de hand van een reeks vragen om te begrijpen hoe respondenten aangeven dat dit fenomeen zich manifesteert. Toen we de respondenten vroegen naar de voornaamste inhoud die wordt gedeeld (N=625), geeft een duidelijke meerderheid van 63,8% (N=399) aan dat er roddels worden verspreid over leerlingen op school. Ook wordt door 61,0% (N=381) van de respondenten vermeld dat er roddels worden verspreid over jongeren. Memes, filmpjes, roddels over leerkrachten en grappige foto's worden allemaal vrij vaak genoemd, wat aangeeft dat de vormen van inhoud gevarieerd zijn. Opmerkelijk is dat 17,6% (N=110) aangeeft dat er naaktfoto's worden verspreid. Daarnaast geeft 2,9% aan dat er andere soorten inhoud worden verspreid, waaronder roddels over seksualiteit of liefde, roddels over bekendheden, het delen van persoonlijke gegevens (doxing), seksuele content, haatdragende informatie, het nadoen en belachelijk maken, evenals het delen van gebeurtenissen van individuen.

Slachtoffer exposegroepen

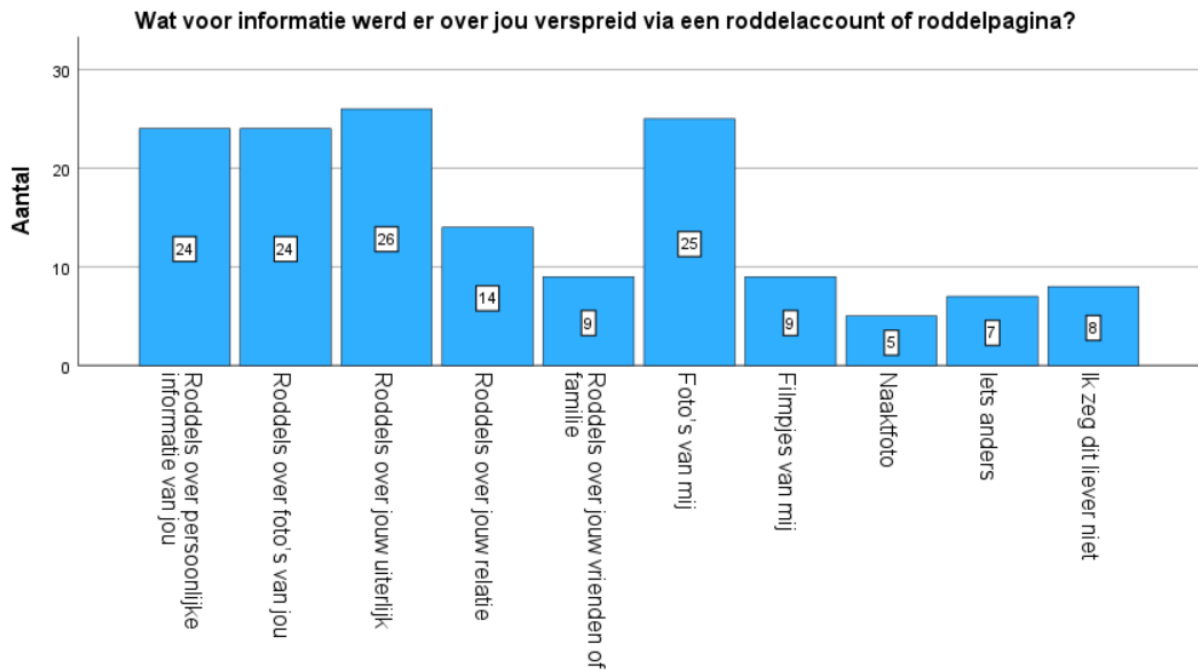
Tabel 3: Slachtofferschap exposegroepen

		Man	Vrouw	Non- binair	Iets anders	Niet bepaald	Totaal
Slachtoffer exposegroepen N=949	Ja	16	41	0	4	1	62
	Nee	434	427	5	15	6	887
Meerdere keren N=62	Ja	10	25	0	3	1	39
	Nee	6	16	0	1	0	23
Kennen dader N=62	Ja	6	27	0	4	0	37
	Nee	7	7	0	0	1	15
	Ik weet het niet	3	7	0	0	0	10
Dader van school N=37	Ja	3	11	0	2	0	16
	Nee	3	15	0	0	0	18
	Ik weet het niet	0	1	0	2	0	3
Informatie via account school N=62	Ja	11	16	0	3	0	30
	Nee	5	25	0	1	1	32

Tabel 3 geeft de frequentie weer van respondenten die aangaven slachtoffer te zijn geweest van een exposegroep. 6,5% (N=62) heeft bevestigend geantwoord, waarvan 66,1% (N=41) vrouw is.

Van de respondenten die slachtoffer werden, geeft 62,9% (N=39) aan dat dit meerdere keren is gebeurd. Op de vraag of ze de dader kennen, antwoordt 59,7% (N=37) bevestigend. Van de 37 respondenten die aangeven de dader te kennen, geven 16 respondenten aan dat het iemand van school is. Bovendien geven 30 van de 62 respondenten aan dat de informatie werd gedeeld via een account over de school. Het slachtofferschap komt voor in alle graden, zonder opvallende verschillen. Opvallend is dat 27 van de 41 vrouwen die slachtoffer worden hun dader kennen, en dat van de 16 mannen die slachtoffer werden, dit bij 10 meerdere keren gebeurt.

Figuur 10: Vorm exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)

In figuur 10 wordt een overzicht gegeven van welke inhoud wordt gedeeld van deze slachtoffers (N=62). Een aanzienlijk deel, namelijk 41,9% (N=26), geeft aan dat het gaat om roddels of opmerkingen over hun uiterlijk. Eveneens meldt 38,7% (N=24) van hen dat persoonlijke informatie en roddels over foto's worden verspreid. Ook wordt door 40,3% (N=25) aangegeven dat er foto's van hen worden gedeeld. Een kleiner percentage, 8,1% (N=5), meldt dat het om naaktbeelden gaat, terwijl 12,9% (N=8) aangeeft dit liever niet te willen delen. Daarnaast geven 7 respondenten aan dat ze te maken hebben met andere vormen van inbreuken, die variëren van leugens over naaktfoto's tot haatspraak en het delen van privégesprekken. Deze resultaten benadrukken de ernst van de situaties waarin slachtoffers van exposegroepen zich bevinden, waarbij hun privacy wordt aangetast.

Een citaat:

“Dat ze me dood wou hebben en zeggen dat ik een mega slecht persoon was en me belachelijk maken op sociale media”

4.2.3 Besluit

Uit deze eerste analyse blijkt dat online pestgedrag onder middelbare scholieren, zowel in klaschats als exposegroepen, een probleem is dat zich in verschillende vormen manifesteert. Terwijl de meerderheid van de respondenten aangeeft niet rechtstreeks slachtoffer te zijn, tonen de bevindingen aan dat een aantal leerlingen wel regelmatig geconfronteerd worden met pestgedrag. Dit varieert van verschillende vormen van roddels, beledigingen, uitsluiting tot soms bedreigingen en het delen van persoonlijke informatie in klaschats. De inhoud van exposegroepen varieert van beledigingen, haatspraak, roddels over uiterlijk, relaties, schoolprestaties, en leraren tot het delen van foto's, video's en zelfs naaktfoto's en seksuele inhoud. Het onderzoek duidt aan welke platformen voornamelijk worden gebruikt, met Snapchat en Whatsapp als populaire kanalen voor klaschats, en TikTok en Instagram voor exposegroepen.

4.3 Kenmerken en dynamieken cyberpesten

4.3.1 Klaschats

Gevolgen slachtoffer

Tabel 4: Impact slachtoffer klaschat (meerdere antwoorden mogelijk)

	Man	Vrouw	Non- binair	Iets anders	Niet bepaald	Totaal
Ik voelde me emotioneel gekwetst	27	67	2	1	0	97
Ik ervaarde fysieke reacties zoals stress, angst of buikpijn	12	53	0	1	0	66
Het leidde tot slaapproblemen	8	33	0	1	0	42
Het beïnvloedde mijn zelfvertrouwen negatief	33	83	1	4	0	121
Ik merkte een verandering op in mijn humeur op	34	87	1	2	0	124
Het had invloed op mijn sociale interacties	10	37	0	0	0	47
Ik voelde me geïsoleerd	16	21	0	1	0	38
Mijn concentratie op school werd beïnvloed	16	47	0	2	0	65
Ik zocht steun bij vrienden of familie	17	39	0	2	0	58
Het motiveerde me om voor mezelf op te komen	26	41	1	1	0	69
Het had geen merkbare invloed op mij	76	62	2	0	0	140
Iets anders	19	16	0	4	0	39
Ik weet het niet	60	52	1	2	4	119

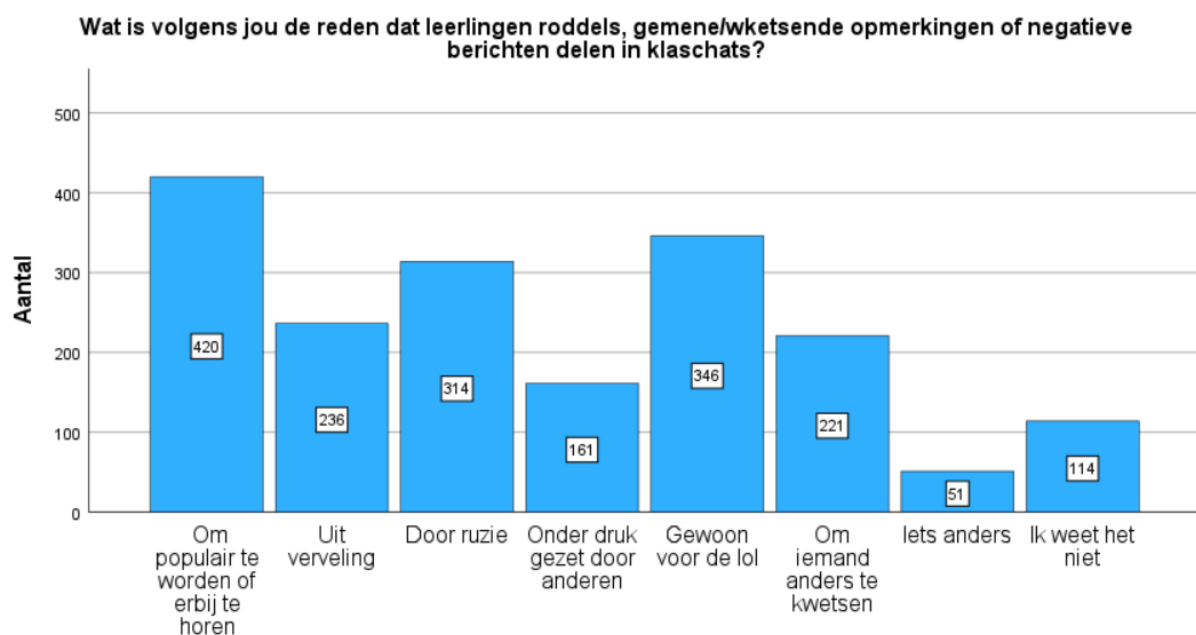
In tabel 4 worden de gevolgen van pestgedrag onderzocht bij respondenten die aangeven slachtoffer te worden van dergelijke gedragingen. Er werd gevraagd welke gevolgen deze respondenten ervaren als reactie op negatieve ervaringen in de klaschat. Het is opvallend dat 140 respondenten aangeven dat deze negatieve ervaringen geen merkbare invloed hebben op hen. Echter, een aanzienlijk aantal respondenten merkt wel een verandering op in hun humeur (N=124) of rapporteert een negatieve invloed op hun zelfvertrouwen (N=121). Een opmerkelijke observatie is dat veel meer vrouwen gevolgen rapporteren dan mannen, terwijl bij het ervaren van negatieve ervaringen geen groot verschil te zien was. Vrouwen ervaren duidelijk meer gevolgen, zoals slaapproblemen en emotionele kwetsbaarheid, dan mannen.

“Ik mag zijn wie ik ben, ik trek het me niet erg aan”

Het is van cruciaal belang om de diepgaande inzichten die door sommige respondenten zijn gegeven te vermelden. Enkele respondenten melden ernstige gevolgen, zoals zelfbeschadiging ("Begon mezelf te snijden"), uitsluiting ("Ik voelde me uitgesloten"), suïcidale gedachten ("Ik ben erover beginnen na te denken om een einde te maken aan mijn leven"), slechte academische prestaties ("Ik behaalde slechte punten"), en depressie ("Ik zat in een depressie"). Deze getuigenissen wijzen op een zorgwekkende realiteit waarbij sommige leerlingen ernstig lijden onder de negatieve ervaringen in de klaschat.

Perceptie leerlingen motivatie dader

Figuur 11: Reden delen pestgedrag klaschat (meerdere antwoorden mogelijk)

Wanneer aan de respondenten wordt gevraagd (N=805) waarom zij denken dat leerlingen pestgedrag vertonen, geeft 52,2% (N=420) aan dat het is om erbij te horen of populair te worden. Daarnaast noemt 43,0% (N=346) pestgedrag als bron van amusement, terwijl 39,0% (N=314) aangeeft dat het voortkomt uit ruzie.

Twee opmerkelijke bevindingen zijn dat 20,0% (N=161) rapporteert dat dit gebeurt onder druk van anderen, wat aanzienlijk hoger is dan wat wordt gerapporteerd door respondenten die zelf pestgedrag vertoonden. Daarnaast geeft 27,3% (N=221) aan dat anderen pestgedrag vertonen om anderen te kwetsen, terwijl dit door respondenten die zelf pestgedrag vertonen bijna niet wordt gerapporteerd.

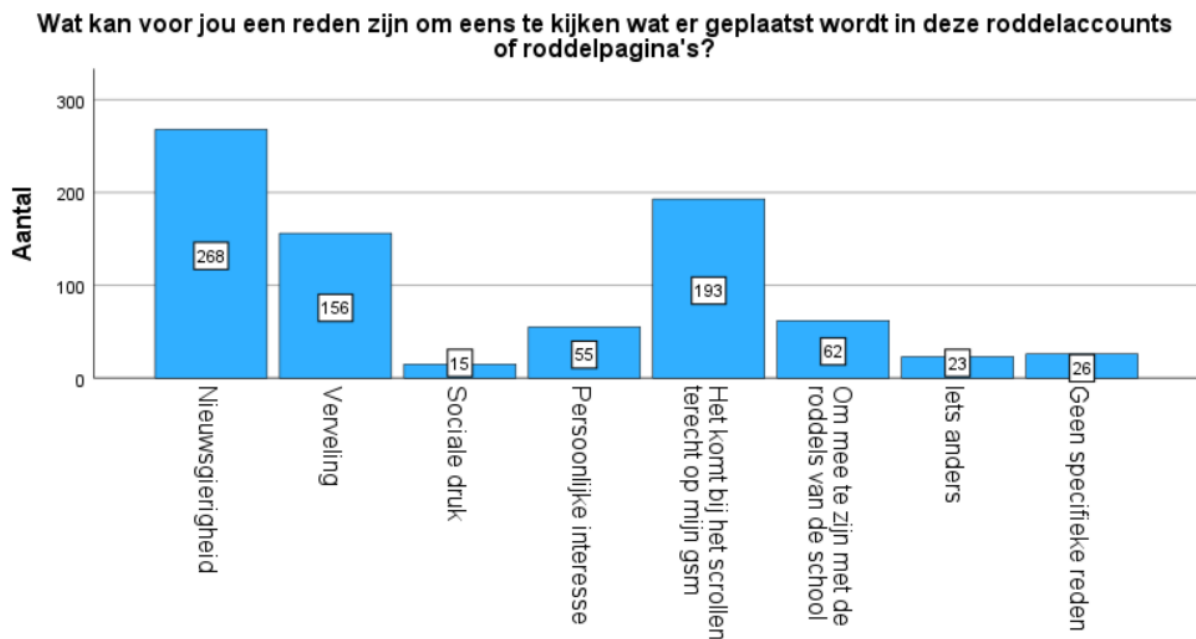
Er worden verschillende reacties gegeven bij de optie 'iets anders', waaronder het aanzetten tot haat, het willen kapot maken van anderen, het verspreiden van roddels of nepnieuws, en het nastreven van bekendheid door het verzamelen van views, likes of volgers. Opvallend is ook dat een leerling aangeeft dat leerlingen pestgedrag vertonen omdat ze zelf slachtoffer werden van pestgedrag. Verschillende keren wordt genoemd dat pestgedrag voortkomt uit stoerdoenerij of zich cool te willen voelen.

4.3.2 Exposegroepen

Motivatie deelnemer

Er werd aan alle respondenten die al exposegroepen hadden waargenomen (N=625) gevraagd of ze soms kijken op deze pagina's. Hierbij geeft 57,4% (N=359) aan te kijken en 42,6% (N=266) geeft aan niet te kijken.

Figuur 12: Reden kijken exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)

In figuur 12 zien we de redenen waarom respondenten eens zouden kijken (N=359). De overgrote meerderheid, namelijk 74,6% (N=268), geeft aan dit uit nieuwsgierigheid te doen. Twee andere redenen die veel worden genoemd zijn verveling en het feit dat de pagina's bij hen terechtkomen tijdens het scrollen op de app. Daarnaast geven een aantal respondenten aan het te doen voor andere redenen, zoals het kijken vanwege humor, maar velen geven aan dat ze waakzaam willen zijn uit angst dat er iets over hen wordt geplaatst.

Enkele citaten van respondenten zijn:

"Uit angst dat iemand over mij roddelt."

"Vroeger waren er veel 'posts' over mij, ik wil gewoon kijken of dat nog steeds is."

Sommige leerlingen geven aan te kijken om het slachtoffer te kunnen informeren dat deze pagina of informatie online is gekomen.

Enkele citaten zijn:

"Ik zit in het anti-pest team op school en moet dit bekijken om in te grijpen."

"Om te kijken of er iemand is die ik ken en op te komen voor hen"

Gevolgen slachtoffer

Tabel 5: Impact slachtoffer exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)

	Man	Vrouw	Non- binair	Iets anders	Niet bepaald	Totaal
Ik voelde me emotioneel gekwetst	7	15	0	0	0	22
Het beïnvloedde mijn zelfvertrouwen negatief	3	15	0	1	0	19
Ik merkte een verandering in mijn humeur op	2	15	0	1	0	18
Het had invloed op mijn sociale interacties	1	11	0	0	0	12
Ik voelde me alleen	3	12	0	0	0	15
Mijn concentratie op school werd beïnvloed	3	14	0	0	0	17
Ik ervaarde fysieke reacties zoals stress, angst of buikpijn	2	13	0	1	0	16
Het leidde tot slaapproblemen	0	14	0	0	0	14
Ik zocht steun bij vrienden en familie	3	6	0	0	0	9
Het motiveerde me om voor mezelf op te komen	4	9	0	0	0	13
Het had geen merkbare invloed op mij	2	6	0	1	1	10
Iets anders	2	4	0	1	0	7
Ik weet het niet	3	6	0	1	0	10

In tabel 5 worden de gevolgen weergegeven van leerlingen die aangeven slachtoffer te zijn geweest van exposegroepen (N=62). 35,5% (N=22) geeft aan zich emotioneel gekwetst te voelen, terwijl 30,6% (N=19) meldt dat het hun zelfvertrouwen negatief beïnvloedt. Voor 29,0% (N=18) resulteert het in een verandering van humeur, terwijl 27,4% (N=17) aangeeft moeite te hebben met concentreren op school. Ook slaapproblemen worden gemeld door 22,6% (N=14). Hoewel vrouwen wellicht meer gevolgen rapporteren, moeten we ook rekening houden met het feit dat 41 respondenten van de 62 vrouwelijk zijn. Bovendien geeft 11,3% (N=7) aan nog andere ernstige gevolgen te ervaren, zoals zelfbeschadiging, depressie, verslechtering van de schoolresultaten en zelfs suïcidale gedachten. Deze resultaten illustreren de vele en zware gevolgen die exposegroepen teweeg kunnen brengen op de mentale en emotionele gezondheid van leerlingen.

Enkele citaten:

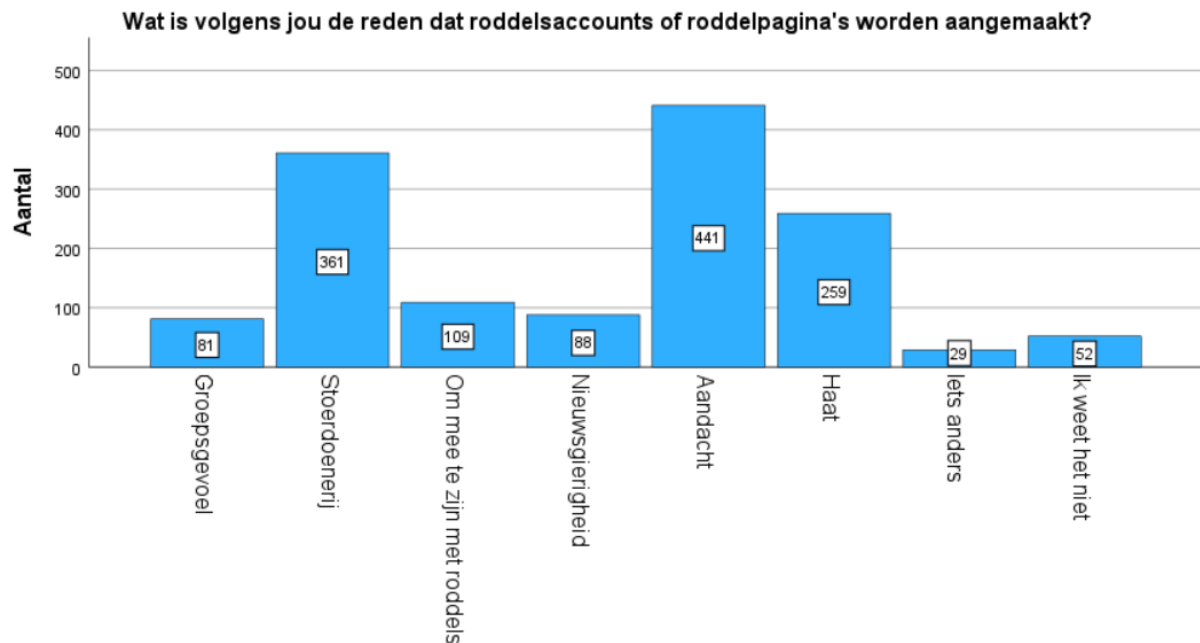
“wil mezelf vermoorden”

“Ik begon mezelf te snijden”

“Ik werd heel kwaad en krop het altijd op”

Perceptie leerlingen motivatie dader

Figuur 13: Perceptie respondent reden aanmaken exposegroepen (meerdere antwoorden mogelijk)

In figuur 13 zien we hoe respondenten denken over motivatie van daders van exposegroepen (N=625). 70,6% (N=441) geeft aan te denken dat anderen dit doen voor aandacht, terwijl 57,8% (N=361) aangeeft dit te doen om zich stoer te voelen. Verder geeft 41,4% (N=259) aan het te doen uit haat. Daarnaast geeft 4,6% (N=29) aan andere redenen te hebben, zoals het streven naar bekendheid door middel van views en likes, het exposen van bepaalde acties, het aanzetten tot haatspraak, humor, jaloezie, onzekerheid, of om ruzie te veroorzaken. Een respondent vertelt dat daders van exposegroepen vaak zelf slachtoffer zijn geweest van cyberpesten.

"Ik denk dat mensen die zelf gepest worden, anoniem zelf gaan pesten om de aandacht van hen weg te nemen."

4.3.3 Besluit

Wat betreft de motivatie van deelnemers in klaschats en exposegroepen, blijkt uit het onderzoek dat veel respondenten roddels delen of deelnemen aan dergelijke groepen omdat ze het grappig vinden of uit verveling. Opvallend is dat slechts weinig respondenten aangeven dit te doen om anderen te kwetsen of om populair te worden bij de vraag omtrent eigen ouderschap, hoewel dit gedrag wel vaak wordt gerapporteerd bij de perceptie van de hele groep respondenten. Bovendien suggereren enkele respondenten dat deelnemers soms pestgedrag vertonen als reactie op eerder ontvangen pestgedrag. Aan de andere kant worden exposegroepen volgens de respondenten vaak aangemaakt voor aandacht, stoerdoenerij, uit haat, of zelfs uit jaloezie of wraak. Het bekijken van dergelijke groepen gebeurt vaak uit nieuwsgierigheid, maar ook uit angst voor eigen slachtofferschap of om het te kunnen melden voor interventie.

Wat betreft de impact op slachtoffers valt op dat vrouwen veel gevolgen ervaren in klaschats. Hetzelfde geldt voor exposegroepen maar hierbij is ook de overgrote meerderheid van slachtoffers vrouwelijk. De gevolgen variëren van een negatieve invloed op humeur en zelfvertrouwen tot slaapproblemen en ernstige geestelijke gezondheidsproblemen zoals depressie en zelfs suïcidale gedachten. De impact op slachtoffers is dus aanzienlijk en divers, waarbij sommigen zelfs aangeven zichzelf te verminken als gevolg van het online pestgedrag.

De dynamiek van ouderschap wordt gekenmerkt door een gebrek aan volledig bewustzijn van de mogelijke schadelijke gevolgen van hun acties bij deelnemers. Velen lijken pestgedrag te rechtvaardigen als 'grappig', waarbij onbewust weinig rekening gehouden wordt met de gevoelens van anderen. Bovendien wijzen enkele respondenten op een vicieuze cyclus waarin slachtoffers van pestgedrag zelf ouders worden als reactie op hun eigen ervaringen.

4.4 De rol van de school in de aanpak tegen cyberpesten

In het laatste onderdeel van de vragenlijst werd aan de leerlingen gevraagd hoe zij de rol van de school zien in het aanpakken van negatieve online ervaringen en pestgedrag op internet. De enquête werd afgesloten met een vraag over welke initiatieven leerlingen als een goed idee beschouwen om online pestgedrag op school aan te pakken.

Van alle respondenten (N=949) blijkt dat slechts een klein percentage van de respondenten, namelijk 5,9% (N=56), gelooft dat de school op de hoogte is van wat er wordt gedeeld in sociale media groepen zoals klaschats of exposegroepen. Een aanzienlijk deel van de respondenten, 23,1% (N=219), geeft aan dat de school hier misschien van op de hoogte is, terwijl 41,4% (N=393) aangeeft dat de school hier niet van op de hoogte is. Enkele respondenten (3,6%, N=34) vertellen dat de school alleen op de hoogte kan zijn als ze meldingen van leerlingen ontvangen. Anderen geven hier aan dat de school mogelijk niet altijd op de hoogte is, terwijl sommigen rapporteren dat de school er gewoon niets aan doet.

Enkele citaten zijn:

“Bij klaschats is het moeilijk om ervan op de hoogte te zijn. Over roddelaccounts zal er misschien wel weet van zijn”

“Ik denk dat ze ervan op de hoogte zijn maar het onderschatten of te weinig controleren”

“Op deze school doen de leerkrachten er niks aan”

“Het kan soms uitkomen als de leerling in kwestie er over uitkomt”

“De leerkrachten en directie boeit het niet”

“Maar je weet wat ze zeggen he, alles wat niet op school gebeurt is niet hun probleem”

Ten tweede blijkt uit de vragenlijst (N=949) dat slechts een klein percentage, namelijk 16,1% (N=153), aangeeft zich comfortabel genoeg te voelen om gevallen van pestgedrag in een klaschat of exposegroepen te melden aan leerkrachten of leerlingbegeleiding. 23,2% (N=220), denkt het wel te melden, terwijl een aanzienlijk deel, 28,9% (N=274), aangeeft het niet goed te weten. 16,4% (N=156), denkt het niet te melden en 15,4% (N=146) zou het niet melden. Er zijn geen opvallende verschillen merkbaar in leeftijd of geslacht.

De respondenten die 'ik denk het niet' of 'nee' antwoorden op de vraag waarom ze pestgedrag niet zouden melden, geven verschillende redenen aan. Een veelvoorkomende reden is dat ze het niet als hun zaak beschouwen en ze zich niet willen bemoeien met dergelijke situaties. Groepsdruk en schaamte spelen ook een rol.

“Ik ga me niet bemoeien met zo’n zaken”

Daarnaast komt vaak naar voren dat respondenten het als de verantwoordelijkheid van het slachtoffer zelf beschouwen om melding te maken. Velen geven aan bang te zijn voor mogelijke repercussies of om zelf het volgende slachtoffer te worden. Bovendien willen ze geen "snitcher" zijn, wat herhaaldelijk wordt gerapporteerd.

Enkele citaten om dit te illustreren:

“De leerling die gepest wordt moet zelf beslissen wat hij/zij er tegen doet ik ga niet iets doen waar ze niet om gevraagd hebben”

“Ik wil niet gepest worden”

“Ze gaan jou ook beginnen pesten omdat je het gezegd hebt”

“Uit angst omdat ze misschien te weten zullen komen dat jij diegene was”

“Omdat je dan gezien wordt als verklikker en dan gaan ze zaken over jou beginnen plaatsens”

“Schrik dat mensen over mij ook gaan roddelen”

“Ben geen snitcher”

Tenslotte getuigen sommige respondenten dat ze terughoudend zijn om melding te maken vanwege het gebrek aan een effectieve aanpak door de school.

Enkele citaten om dit te illustreren:

“Ik denk dat de leerkrachten er zelf niets aan zullen doen en misschien alleen erger maakt”

“Ook al zeggen leerkrachten en de leerlingenbegeleiding dat ze het aan niemand gaan zeggen wie het heeft gezegd of wat je hebt verteld, ze doen het toch en dat vind ik niet zo eerlijk”

“De school doet er nooit iets aan”

“Er is een te grote afstand tussen de directie en mij (te formeel)”

Het is duidelijk dat er een terughoudendheid is onder leerlingen om pestgedrag te melden, vaak vanwege verschillende zorgen en percepties over mogelijke gevolgen.

Uit de resultaten (N=947) blijkt dat iets meer dan de helft van de respondenten (51,9%, N=492) van mening is dat hun school een rol moet spelen in het aanpakken van negatieve ervaringen op sociale media waarbij leerlingen betrokken zijn. Opvallend is echter dat een aanzienlijk aantal respondenten (29,8%, N=282) aangeeft het niet te weten of de school een rol moet spelen. Bovendien valt op dat de meerderheid van degene die van mening zijn dat de school niet hoeft in te grijpen (18,3; N=173), mannelijk is (61,8%; N=107).

De voorlaatste vraag peilde naar de perceptie van de respondenten over de inspanningen van de school tot nu toe (N=944). Slechts een kwart van de respondenten (25,2%, N=238) geeft aan dat de school voldoende doet om deze problemen aan te pakken. Daarentegen geeft bijna een derde (31,9%, N=301) aan dat de school niet genoeg doet, terwijl een groot aantal respondenten (39,2%, N=370) aangeeft hier geen duidelijk oordeel over te hebben. Enkele respondenten geven extra uitleg, waarbij ze aangeven dat de school zich niet zou moeten bemoeien met deze kwesties, of benadrukten dat het soms moeilijk is om voldoende te doen.

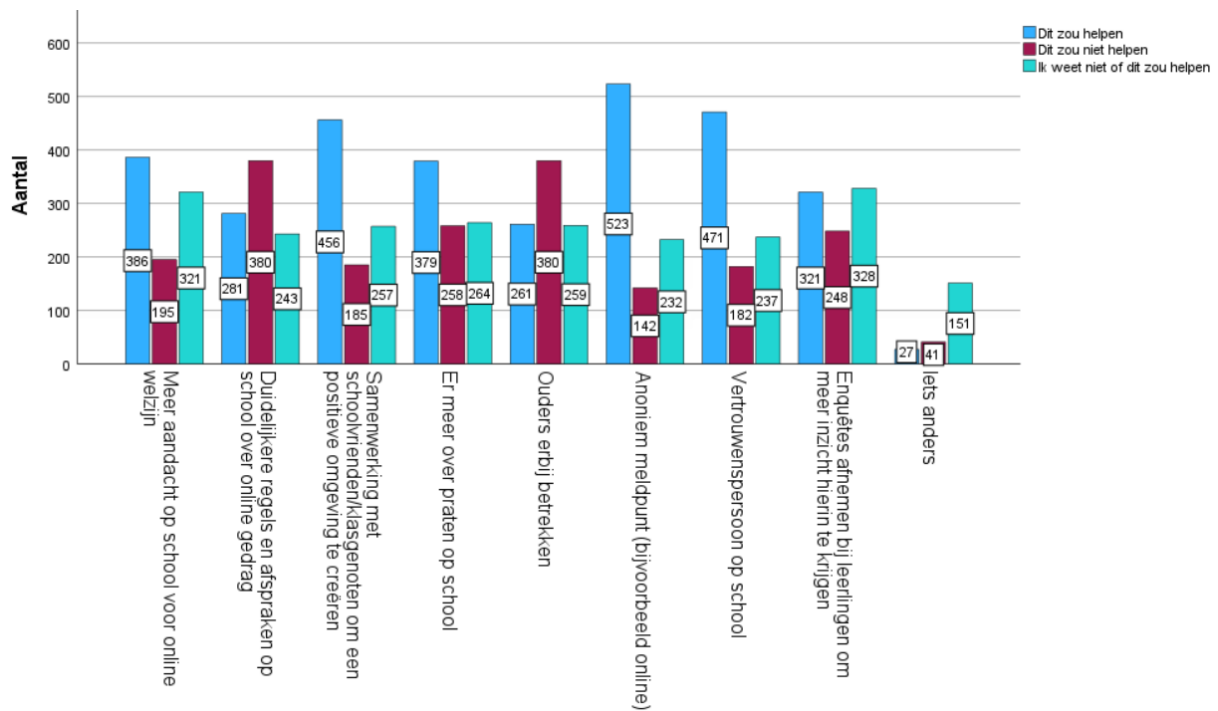
Enkele citaten om dit te illustreren:

“Die moeten hun er buiten houden”

“De klastitularis zou het eigenlijk moeten checken maar die doet dat nooit”

“Ze bemoeien zich en maken het erger”

Figuur 14: Perceptie respondentent online pestgedrag aanpakken op school

Uit figuur 14 blijkt dat er verschillende initiatieven zijn die leerlingen percipiëren als een goed idee om online pestgedrag aan te pakken. Er werden enkele opties voorgelegd aan de respondenten, waarbij ze konden aangeven in welke mate ze zouden bijdragen aan het verminderen van online pestgedrag. Het is belangrijk op te merken dat deze vraag niet verplicht was om te beantwoorden, waardoor het aantal respondenten voor elk antwoordalternatief verschilt.

Wat opvalt, is dat respondenten voornamelijk voorstander zijn van een anoniem meldpunt (N=897), waarbij 58,3% (N=523) aangeeft dat dit zou helpen. Daarnaast zijn de respondenten ook voorstander van het idee van een vertrouwenspersoon of samenwerking met schoolvrienden of klasgenoten om een positieve omgeving te creëren. Respondenten geven aan het minst voorstander te zijn van ouders te betrekken, enquêtes af te nemen of meer regels en afspraken te maken. Meer aandacht op school voor online welzijn (N=902) is ook nog vrij positief beoordeeld, met 42,8% (N=386). Enkele leerlingen voegen nog iets extra toe. Het aantal bij 'iets anders' is ongelukkig vanwege het foutief aanduiden van respondenten. Zaken die zijn toegevoegd waren undercover gaan als spion, of het aanzetten tot communicatie, persoonlijke benadering, samenwerking in de klasgroep, of sommige gaven hier ook aan dat de school zich niet moest moeien.

“Luisteren naar leerlingen en niet altijd druk uiten op hen”

“De persoon meer als een persoon met gevoelens bekijken en niet gewoon als
puber die aan het puberen is”

4.4.1 Besluit

Er kan geconcludeerd worden dat uit de resultaten blijkt dat hoewel veel respondenten vinden dat de school een rol moet spelen bij het aanpakken van online pestgedrag, er nog aanzienlijke twijfels en zorgen bestaan over de effectiviteit van dergelijke interventies. Respondenten voelen zich vaak niet comfortabel genoeg om pestgedrag te melden aan leerkrachten of leerlingbegeleiding, voornamelijk vanwege angst voor repercussies en een gebrek aan vertrouwen in de school. Desondanks erkennen ze de noodzaak van actie tegen online pestgedrag en tonen ze een positieve houding ten opzichte van initiatieven zoals anonieme meldpunten en het betrekken van vertrouwenspersonen of medeleerlingen.

Over het algemeen (N=805) wordt de klaschat positief ervaren door de meerderheid van de respondenten (67,1%). Wat betreft exposegroepen blijkt uit de resultaten (N=949) dat een grote meerderheid van de respondenten exposegroepen als negatief of zeer negatief ervaart (80,2%).

5. Discussie en conclusie

De resultaten van het onderzoek werpen een licht op de aard en omvang van cyberpesten in klaschats en exposegroepen. Uit het onderzoek blijkt dat een overgrote meerderheid aangeeft in contact te staan met klasgenoten via een klaschat op sociale media platformen, wat wijst op een wijdverspreid gebruik van online communicatie onder jongeren. Deze bevinding ondersteunt de actieve betrokkenheid van jongeren op het internet (Aizenkot, 2018; McQuade & Sampat, 2008). Verder toonde het onderzoek aan dat een grote meerderheid al werd blootgesteld aan exposegroepen.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat Snapchat en WhatsApp de favoriete kanalen zijn voor klaschats onder respondenten. Deze bevindingen sluiten aan bij eerdere studies van Vanwynsberghe et al. (2022) en Aizenkot (2018). Bovendien bevestigt dit het belang van WhatsApp als populair sociaal netwerk en essentiële applicatie in het sociale leven van de respondenten (Bouhnik & Deshen, 2014). Wat betreft exposegroepen, blijkt dat TikTok en Instagram de meest gebruikte platformen zijn. Dit sluit aan bij eerdere bevindingen die aangeven dat TikTok een populair platform is voor pestgedrag (Martin, 2023). Daarbij werd Telegram genoemd als een platform waar exposegroepen actief zijn, wat ondersteund wordt door literatuur waaruit blijkt dat er talloze exposegroepen te vinden zijn op Telegram (Kamphuis, 2023). Een kritische opmerking hierbij is dat het niet bekend is of Telegram niet meer gekozen zou zijn, indien het een antwoordoptie was.

Respondenten die niet deelnemen aan klaschats rapporteren enkele vormen van pestgedrag zoals uitsluiting, bedreigingen waardoor ze niet deelnemen, of andere vormen van pestgedrag. Ze geven aan uitgesloten te worden op basis van geslacht of gender of niet te weten waarom ze niet in de klaschat zitten. Toch geeft ook een groot deel van deze respondenten aan dat het hun eigen persoonlijke keuze is om niet deel te nemen aan de klaschat.

De meerderheid van de respondenten gaf aan zelden tot nooit vormen van pestgedrag binnen de klaschat te ervaren. Deze bevindingen liggen duidelijk lager dan die van Aizenkot (2018), waarbij de meerderheid van de deelnemers zowel slachtoffer als getuige was van cyberpesten. Toch rapporteren verschillende respondenten dat verschillende vormen van pestgedrag wel degelijk voorkomen. Roddels, beledigingen, vernederingen, belachelijk maken, uitsluiten, en nadoen komen allemaal terug in de resultaten. Bedreigingen worden ook gerapporteerd maar in mindere mate. Op deze online platformen wordt een breed scala aan negatieve interacties gefaciliteerd, waarbij de bevraagde gedragingen als vormen van pesten worden beschouwd (Aizenkot, 2018; Calvete et al., 2010).

Binnen klaschats spelen roddels een prominente rol, waarbij onderwerpen variëren van relaties tot schoolprestaties, persoonlijkheid en uiterlijk. Roddels vormen steeds meer de nieuwe vorm van pesten (Dermul & Vanmuldert, 2023). Naast roddels worden ook gemene en kwetsende opmerkingen gemeld, waarbij respondenten vaak aangeven dat deze opmerkingen sarcastisch bedoeld zijn en niet serieus moeten worden genomen. Toch worden ook meldingen gemaakt van homofobe en racistische uitspraken, wat wijst op de aanwezigheid van discriminerend gedrag binnen sommige online omgevingen.

Hoewel de meerderheid van de respondenten aangeeft nog geen slachtoffer te zijn geweest van exposegroepen, hebben toch 62 respondenten aangegeven wél slachtoffer te zijn, waarvan 41 vrouwen zijn. Opvallend is dat wanneer deze groep wordt gevraagd of dit herhaaldelijk is gebeurd, de meerderheid bevestigend antwoordt, wat aangeeft dat dit fenomeen vaak een terugkerend karakter heeft. Van de 41 vrouwelijke slachtoffers geeft een aanzienlijk aantal (N=27) aan de dader te kennen. Een aantal respondenten geeft aan dat de dader mogelijk iemand van hun school is, hoewel dit minder vaak voorkomt. Tenslotte werd aan de slachtoffers gevraagd of de informatie via een schoolgerelateerd account werd gedeeld. De meerderheid van de mannelijke slachtoffers bevestigde dit, terwijl dit bij de meerderheid van de vrouwelijke slachtoffers niet het geval was.

Exposegroepen bevatten volgens de respondenten verschillende soorten inhoud, variërend van roddels over leerlingen op school tot memes, grappige foto's, filmpjes over leerlingen en zelfs roddels over de stad of leerkrachten. Exposegroepen beperken zich dus niet tot één specifiek type inhoud. Hoewel naaktfoto's minder vaak worden gerapporteerd, is er toch melding gemaakt van hun aanwezigheid. Getuigenissen van slachtoffers van exposegroepen benadrukken voornamelijk vormen van pestgedrag zoals roddels over uiterlijk, foto's en persoonlijke informatie. Hoe dit gedrag ervaren wordt door respondenten is verschillend. Sommige geven aan dat het hen niet uitmaakt, terwijl anderen nefaste gevolgen ervaren. Daarbij is de content zelf ook vrij verscheiden waardoor de grens tussen wat onschuldig en wat kwetsend is, soms moeilijk te bepalen valt (Dermul & Vanmuldert, 2023).

Veel respondenten die aangeven dat ze vormen van pestgedrag stellen in de klaschat, geven aan dit gedrag te stellen voor vermaak of omdat ze het grappig vinden. Wat opvalt is dat weinig respondenten hier aangeven dit te doen om andere te kwetsen of populair te worden. Wanneer dit gevraagd wordt aan de hele groep respondenten (N=805) geven veel leerlingen aan te denken dat andere dit juist wel doen om populair te worden of om andere te kwetsen. Hieruit blijkt dat daders van pestgedrag waarschijnlijk niet genoeg stilstaan bij de gevolgen van hun gedrag (Dermul & Vanmuldert, 2023). Mogelijks hebben ze niet de intentie om anderen te kwetsen. Dit resultaat werpt vragen op over het ingrijpen van getuigen bij pestgedrag. Als leerlingen niet beseffen dat bepaalde acties pestgedrag zijn, zullen ze waarschijnlijk niet ingrijpen wanneer het zich voordoet. Dit gebrek aan bewustzijn kan leiden tot passief gedrag, zoals negeren, of zelfs actieve aanmoediging omdat ze het als grappig beschouwen. Onderzoek toont echter het belang van interventie aan, waarbij het ingrijpen van getuigen cyberpesten kan stoppen (Kraft & Wang, 2009; Willard, 2007).

Veel respondenten zijn van mening dat exposegroepen worden aangemaakt voor verschillende redenen, waaronder aandacht, stoerdoenerij, of zelfs uit haat. Enkele respondenten denken dat deze groepen ontstaan vanuit een gevoel van eigen slachtofferschap om de aandacht van henzelf af te leiden, uit jaloezie, voor likes en views of zelfs met de intentie om iemand schade toe te brengen. Redenen die vaak voorkomen voor het bekijken van exposegroepen zijn nieuwsgierigheid, verveling of omdat het op hun gsm terechtkomt. Daarnaast wordt door een aantal respondenten ook aangegeven dat ze uit angst voor eigen slachtofferschap kijken, omdat ze bezorgd zijn dat er informatie over hen zou verschijnen. Andere bekijken het dan weer om het te kunnen melden of om in te grijpen.

Als we de impact van pesten in klaschats op slachtoffers bekijken, geven vele respondenten aan dat het geen invloed had op hen. Opvallend is dat dit bijna niet werd aangeduid bij exposegroepen, wat kan wijzen op een ernstigere impact bij exposegroepen. In klaschats merken vele een verandering op in hun humeur of beïnvloedde het hun zelfvertrouwen negatief. Veel slachtoffers rapporteren ook slaapproblemen en concentratieproblemen te ervaren. Toch valt op dat een minderheid steun zoekt bij vrienden of familie. Bij de gevolgen van pestgedrag in klaschats en exposegroepen werden ernstige gevolgen gerapporteerd in de open antwoordmogelijkheden. Hier werden zelfverminking, depressie, negatieve gevolgen schoolresultaten, en zelfs suïcidale gedachten gerapporteerd.

De gevolgen die worden gesignaleerd in het onderzoek liggen in lijn met bevindingen in eerdere onderzoeken, waaruit blijkt dat slachtoffers van cyberpesten vaak te maken krijgen met een laag zelfvertrouwen, problemen met schoolprestaties en andere schoolproblemen (Hinduja & Patchin, 2018; Van Helvoirt & Smeets, 2022; Suzuki et al., 2012). Bovendien wijzen studies uit dat cyberpesten kan leiden tot depressie, psychologische schade zoals emotionele kwetsbaarheid en trauma, en zelfs suïcidale gedachten (Feinberg & Robey, 2009).

Wat betreft de rol van de school in de aanpak tegen cyberpesten, gaf een meerderheid van de respondenten aan van mening te zijn dat de school moet ingrijpen. Daarnaast zijn er aanzienlijke twijfels en zorgen over de effectiviteit van dergelijke interventies. Interventies hebben mogelijks een beperkte impact zonder een duidelijk en alomvattend beleid (Van Turnhout, 2023). Slechts een klein percentage van de respondenten gelooft dat de school op de hoogte is van wat er wordt gedeeld in klaschats of exposegroepen. Dit kan wijzen op een gebrek aan bewustzijn of communicatie tussen de leerlingen en de schoolleiding over deze kwesties.

Veel respondenten melden zich niet comfortabel genoeg te voelen om gevallen van pestgedrag te melden aan leerkrachten of leerlingbegeleiding, vaak uit angst voor repercussies of sociale druk. Daarnaast beschouwen vele het niet als hun zaak of willen ze niet als “snitcher” bestempeld worden. Bovendien wordt een gebrek aan vertrouwen in leerkrachten en de school genoemd, samen met de perceptie van een ineffectieve aanpak door leerkrachten en directie, wat leerlingen ervan weerhoudt om melding te maken. Jongeren ervaren vaak onvoldoende ondersteuning en voelen zich niet begrepen door de geboden hulp. Dit komt overeen met eerdere bevindingen waaruit blijkt dat er een tekort is aan kennis over de online leefwereld van jongeren, waardoor scholen soms vanuit hun eigen referentiekader interveniëren (Dermul & Vanmuldert, 2023; Tankink, 2013).

Deze resultaten benadrukken de voortdurende uitdaging voor scholen bij het opsporen van cyberpesten. Het gebrek aan bewustzijn rondom sociale media en online pestgedrag, kan de communicatie en band met leerlingen verder bemoeilijken (Tankink, 2013). Daarom is het van essentieel belang de online gewoonten van de huidige generatie te begrijpen (Tłuściak-Deliowska, 2018). De schoolomgeving speelt een cruciale rol in het ontmoedigen van pestgedrag en het stimuleren van meldingen (Kraft & Wang, 2009).

Tegelijkertijd wijzen de resultaten op een lichte verwaarlozing van de centrale rol van de klasleraar als eerste aanspreekpunt. Gezien deze bevindingen, zou het inzetten op open gesprekken met leerlingen essentieel zijn. Dit onderstreept het belang van een sterke relatie tussen leraren en leerlingen, waarbij leraren als vertrouwde bronnen van ondersteuning en begeleiding fungeren bij het aanpakken van pestgedrag (Van De Pontseele, 2023). Ondanks deze zorgen en twijfels erkennen de respondenten wel

de noodzaak van actie tegen online pestgedrag. Ze zijn positief over initiatieven zoals anonieme meldpunten, het betrekken van vertrouwenspersonen of samenwerking met medeleerlingen om een positieve omgeving te creëren. Dit suggereert dat er een bereidheid is onder leerlingen om samen te werken aan het verminderen van online pestgedrag. Zoals in het onderzoek van Tłuściak-Deliowska (2018) wordt aangegeven, ligt er toekomst in nieuwe technologieën en het gebruik ervan om online cyberpesten te bestrijden. Een anoniem meldpunt kan drempelverlagend werken en is herkenbaar en toegankelijk voor deze generatie.

Samengevat laten de bevindingen zien dat hoewel leerlingen erkennen dat de school een rol moet spelen in het bestrijden van online pestgedrag, er nog verschillende uitdagingen zijn op het gebied van bewustwording, vertrouwen en effectieve interventies. Het is van essentieel belang dat scholen deze zorgen serieus nemen en samenwerken met leerlingen om een veilige en ondersteunende online omgeving te creëren. Deze resultaten kunnen schoolleiders aanmoedigen om meer te investeren in preventie- en interventieprogramma's op klasniveau. Het bevorderen van een gevoel van verbondenheid onder leerlingen is ook cruciaal, en het is bemoedigend dat respondenten dit als belangrijk ervaren (Kashy-Rosenbaum & Aizenkot, 2020).

5.1 Beperkingen van het onderzoek

Allereerst is er het probleem van een "convenience sample", waarbij de deelnemers niet willekeurig zijn gekozen, maar op basis van een geografische ligging en de bereidheid van deelnemende scholen. Dit maakt het moeilijk om de resultaten te generaliseren naar de bredere populatie. Het doel van het onderzoek was niet primair gericht op het identificeren van verbanden tussen demografische kenmerken en de resultaten, maar eerder op het verkrijgen van een diepgaand inzicht in de percepties van leerlingen en hoe zij omgaan met de nieuwe fenomenen van cyberpesten in klaschats en exposegroepen. Desalniettemin was het positief dat er een grote steekproefomvang was, wat de representativiteit van de bevindingen versterkt en de kans vergroot op het verkrijgen van een uitgebreid begrip van de ervaringen van leerlingen met betrekking tot cyberpesten.

Een andere uitdaging is de gevoeligheid van het onderwerp, vooral omdat de enquête in de schoolomgeving werd ingevuld. Dit kan leiden tot sociaal wenselijke antwoorden of terughoudendheid bij het delen van informatie, wat de nauwkeurigheid van de resultaten kan beïnvloeden. Anderzijds had een ander opzet kunnen leiden tot meer non-respons of foutieve onderzoekseenheden (Pauwels, 2017).

Bovendien bestond de enquête grotendeels uit meerkeuzevragen, waardoor er beperkingen zijn in de diepte van de verkregen informatie. Hoewel er open vragen waren voorzien, waren deze niet verplicht, wat resulteerde in een variabele respons. Dit kan de volledigheid en diepgang van de verzamelde gegevens beïnvloeden. Verder waren er beperkte mogelijkheden om dieper in te gaan op onderwerpen zoals motivatie voor ouderschap en de prevalentie van slachtofferschap. Dit kwam voornamelijk door de omvang van de enquête, die al uitgebreid was vanwege het bevragen van twee verschillende fenomenen. Het selecteren van welke vragen gesteld moesten worden en welke moesten worden weggelaten, was daarom noodzakelijk om binnen de grenzen van een redelijke enquêtelengte te blijven.

5.2 Aanbevelingen

In het kader van dit onderzoek zijn er een aantal zaken ter aanbeveling, zoals praktijkaanbevelingen voor het onderwijs en aanbevelingen voor verder onderzoek.

Ten eerste is het aan te bevelen dat scholen preventieprogramma's implementeren die zich richten op het vergroten van bewustzijn over online pestgedrag, het verbeteren van digitale geletterdheid en het bevorderen van positieve online interacties. Deze programma's kunnen educatieve activiteiten omvatten die leerlingen helpen bij het ontwikkelen van empathie en respect voor anderen in online omgevingen (Kraft & Wang, 2009; Mazurchuk et al., 2020). Daarnaast is een goed begrip van de online leefwereld van jongeren van essentieel belang voor een effectieve aanpak. Het lezen van deze masterproef kan een eerste stap zijn naar een beter begrip van het onderwerp.

Het is cruciaal om schoolpersoneel, zoals klastitularissen, te trainen in het herkennen van signalen van online pesten en hoe ze hierop moeten reageren. Open communicatiekanalen waar leerlingen zich veilig voelen om pestgedrag te melden, zijn van groot belang. Dit kan worden gefaciliteerd door methoden zoals de no-blame methode, die oplossingsgericht is en leerlingen helpt om elkaars emoties te begrijpen en begrip voor elkaar te tonen. Deze aanpak kan leerlingen helpen de ernst van pestgedrag beter in te zien en de gevolgen ervan te begrijpen. Het inzetten van herstelgroepen in de klas kunnen effectief zijn voor gevallen van uitsluiting (Van De Pontseele, 2023).

Het opzetten van anonieme meldpunten binnen scholen, eventueel overkoepelend met verschillende scholen, kan ook een effectieve strategie zijn om leerlingen aan te moedigen pestgedrag te melden zonder angst voor de gevolgen. Dit kan een veiligere omgeving creëren voor slachtoffers en het aantal meldingen van pestgedrag vergroten.

Er is nood aan toekomstig onderzoek naar de rol van sociale media platformen bij het faciliteren van cyberpesten in klaschats of exposegroepen. Daarnaast kan verder onderzoek in België naar de online leefwereld van jongeren nog meer inzichten geven. Het evalueren van de effectiviteit van verschillende interventieprogramma's en beleidsmaatregelen kan ook waardevol zijn om te bepalen welke benaderingen het meest effectief zijn bij deze nieuwe vormen van online pestgedrag. Daarnaast is het van cruciaal belang om dieper in te gaan op oorzaak-en-gevolgrelaties en verbanden te onderzoeken, vooral bij opkomende fenomenen zoals exposegroepen. Deze aanpak kan helpen bij het identificeren van de onderliggende mechanismen en factoren die bijdragen aan cyberpesten. Ten slotte is het belangrijk om opkomende technologische trends te blijven onderzoeken en hun potentiële impact op cyberpesten te begrijpen.

Referentielijst

- Aizenkot, D. (2018). Cyberbullying in WhatsApp classroom groups among children and adolescents: Exposure and victimization. *The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences*, 10, 1-10.
- Aizenkot, D., & Kashy-Rosenbaum, G. (2018). Cyberbullying in WhatsApp classmates' groups: Evaluation of an intervention program implemented in Israeli elementary and middle schools. *New Media and Society*, 20(12), 4709–4727. <https://doi.org/10.1177/1461444818782702>.
- Alim, S. (2016). Cyberbullying in the world of teenagers and social media: A literature review. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning (IJCBL)*, 6(2), 68-95.
- Bachman, R., Schutt, R. K. (2007). *The practice of research in criminology and criminal justice: third edition*, Thousand Oaks, Sage Publications, 230
- Bauman. S., Toomey, R.B., & Walker, J.L. (2013). Associations among bullying, cyberbullying, and suicide in high school students. *Journal of Adolescence*, 36(2), 341–50. doi: 10.1016/j.adolescence.2012.12.001
- Beran, T., & Li, Q. (2007). The relationship between cyberbullying and school bullying. *The Journal of Student Wellbeing*, 1(2), 16-33.
- Bouhnik, D., & Deshen, M. (2014). WhatsApp goes to school: Mobile instant messaging between teachers and students. *Journal of Information Technology Education: Research*, 13, 217-231. doi: 10.28945/2051
- Bows, H. (2018). Methodological approaches to Criminological Research. In P. Davies en P. Francis (Eds.), *Doing criminological research*. SAGE Publications Ltd.
- Buelga, S., Postigo, J., Martínez-Ferrer, B., Cava, M. J., & Ortega-Barón, J. (2020). Cyberbullying among adolescents: Psychometric properties of the CYB-AGS cyber-aggressor Scale. *International journal of environmental research and public health*, 17(9), 3090.
- Braun, V., Clarke, V., Boulton, E., Davey, L., & McEvoy, C. (2020). The online survey as a qualitative research tool. *International Journal of Social Research Methodology*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/13645579.2020.1805550>
- Calvete, E., Orue, I., Estévez, A., Villardón, L., & Padilla, P. (2010). Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors' profile. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 1128-1135.

- Campbell, M. A. (2005). Cyber bullying: An old problem in a new guise?. *Journal of psychologists and counsellors in schools*, 15(1), 68-76
- Carvalho, M., Branquinho, C. & de Matos, M.G. (2021). Cyberbullying and Bullying: Impact on Psychological Symptoms and Well-Being. *Child Indicators Research*, 14(1), 435–452. <https://doi.org/10.1007/s12187-020-09756-2>
- Cemalcilar, Z. (2010). Schools as socialization contexts: Understanding the impact of school climate factors on students' sense of school belonging. *Applied Psychology: An International Review*, 59, 243–272. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2009.00389.x>.
- Cook, J. (2022, 7 juni). *Family sues Meta, blames Instagram for daughter's eating disorder and self-harm*. NBC News. <https://www.nbcnews.com/tech/social-media/family-sues-meta-blames-instagram-daughters-eating-disorder-self-harmrcna32221>
- Couvillon, M. A., & Ilieva, V. (2011). Recommended Practices: A Review of Schoolwide Preventative Programs and Strategies on Cyberbullying. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 55(2), 96–101. <https://doi.org/10.1080/1045988x.2011.539461>
- Dermul, M., Vanmeldert, D. (2023, 31 mei). *“Hoertje van school x”, “lelijk hoofd” en “pijpt voor geld”:* sociale media staan vol met roddel en pestpagina's over Vlaamse scholieren. Vrtnws. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/05/30/pestgroepen/>
- Eden, S., Heiman, T., & Olenik-Shemesh, D. (2014). Bully versus victim on the internet: The correlation with emotional-social characteristics. *Education & Information Technologies*, 21(3), 699-713. doi: 10.1007/s10639-014-9348-2
- Englander, E., Donnerstein, E., Kowalski, R. M., Lin, C. A., & Parti, K. (2017). Defining Cyberbullying. *Pediatrics*, 140(2), e20161758. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1758u>
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: W.W. Norton & Company.
- Fardouly, J., & Vartanian, L. (2015). Negative comparisons about one's appearance mediate the relationship between Facebook usage and body image concerns. *Body Image*, 12, 82–88. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2014.10.004>
- Feinberg, T., & Robey, N. (2009, maart). Cyberbullying: School leaders cannot ignore cyberbullying but rather must understand its legal and psychological ramifications. *Education digest*, 74(7), Artikel EJ857671.

- Feys, Y., & Verhage, A. (2020). *Het hedendaags gebruik van conventionele dataverzamelingmethoden in de criminologie*. In W. Hardyns & T. Snaphaan (Eds.), *Big data & innovatieve methoden voor criminologisch onderzoek* (pp. 183-206). Boomcriminologie.
- Galesic, M. (2006). Dropouts on the web: Effects of interest and burden experienced during an online survey. *Journal of Statistics*, 22, 313-328. <https://www.scb.se/contentassets/f6bcee6f397c4fd68db6452fc9643e68/dropouts-on-the-web-effects-of-interest-and-burden-experienced-during-an-online-survey.pdf>
- Golub, A., Johnson, B. D., Taylor, A., & Liberty, H. J. (2002). The validity of arrestees' self-reports: Variations across questions and persons. *Justice Quarterly*, 19(3), 477-502.
- Gradinger, P., Strohmeier, D., & Spiel, C. (2009). Traditional bullying and cyber-bullying: Identification of risk groups for adjustment problems. *Journal of Psychology*, 217, 205-213.
- Grommen, S. (2023, 10 februari). *Pesten en cyberpesten bij jongeren opnieuw stevig in opmars: "Campagnes alleen zijn niet voldoende."* vrtnws. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/02/10/pesten-bij-jongeren/>
- Hamm, M., Newton, A., & Chisholm, A. (2015). Prevalence and effect of cyberbullying on children and young people. *JAMA Pediatrics*, 169(8), 770-777. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2015.0944>
- Hardyns, W. (2021). *Onderzoeksontwerp in de criminologie*. *Cursus: derde bachelor en eerste master Criminologische wetenschappen*. Gent: Universiteit Gent
- Hartmann, B. (2021). *De smartphone op school: beleidsrapport: een smartphonebeleid voor het middelbaar onderwijs in Vlaanderen dat betrekking heeft op een consistent schoolreglement en de mediawijsheid van haar leerlingen* [masterproef, Universiteit Gent]. Universiteitsbibliotheek gent. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/003/013/381/RUG01-003013381_2021_0001_AC.pdf
- Hase, C. N., Goldberg, S. B., Smith, D., Stuck, A., & Campaign, J. (2015). Impacts of traditional bullying and cyberbullying on the mental health of middle school and high school students. *Psychology in the Schools*, 52(6), 607-617.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2018). *Cyberbullying fact sheet: identification, prevention, and response*. Cyberbullying Research Center. <https://cyberbullying.org/CyberbullyingIdentification-Prevention-Response-2018.pdf>

- Holfeld, B., & Grabe, M. (2012). Middle school students' perceptions of and responses to cyber bullying. *Journal of Educational Computing Research*, 46(4), 395 – 413. doi: 10.2190/EC.46.4.e
- Huang, C. L., Zhang, S., & Yang, S. C. (2020). How students react to different cyberbullying events: Past experience, judgment, perceived seriousness, helping behavior and the effect of online disinhibition. *Computers in human behavior*, 110, 106338.
- Jargon, J. (2021, 18 december). 'Spilling the tea', the cyberbullying tactic plaguing schools, parents and students. The Wall Street Journal. <https://www.wsj.com/articles/spilling-the-tea-the-cyberbullying-tactic-plaguing-schools-parents-and-students-11639836002>
- Jiotsa, B., Naccache, B., Duval, M., Rocher, B., & Grall-Bronnec, M. (2021). Social media use and body image disorders: Association between frequency of comparing one's own physical appearance to that of people being followed on social media and body dissatisfaction and drive for thinness. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8001450/pdf/ijerph-18-02880.pdf>
- Kamphuis, F. (2023, 11 april). *Fleur (22) werd slachtoffer van exposing op Telegram: "er zaten 100.000 mensen in die groep"*. Flair. <https://www.flair.nl/real-life/fleur-slachtoffer-exposing-telegram~b59f2f49/?referrer=https://www.google.com/>
- Kao, K. (2021, March 30). *Social media addiction linked to cyberbullying*. UGA Today. <https://news.uga.edu/social-mediaaddiction-linked-to-cyberbullying/>
- Kashy-Rosenbaum, G., & Aizenkot, D. (2020). Exposure to cyberbullying in WhatsApp classmates 'groups and classroom climate as predictors of students 'sense of belonging: A multi-level analysis of elementary, middle and high schools. *Children and youth services review*, 108, 104614.
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Lattanner, M. R. (2014). Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*, 140(4), 1073–1137. <https://doi.org/10.1037/a0035618>
- Kowalski, R. M., Limber, S.P., & Agatston, P.W. (2012, april). *Cyberbullying: Bullying in the digital age*, second edition. *Wiley-Blackwell*. ISBN: 978-1-444-35693-9
- Kowalski, R. M., & Limber, S.P. (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 22–30. doi: 10.1016/j.jadohealth. 2007.08.017

- Kraft, E. M., & Wang, J. (2009). Effectiveness of Cyber Bullying Prevention Strategies: A Study on Students' Perspectives. *International Journal of Cyber Criminology*, 3(2), 513. <https://www.cybercrimejournal.com/KraftwangJulyIJCC2009.pdf>
- Laena, M., & Santiago, F. (2022, augustus). Cyberbullying in Criminology Perspective. *In Proceedings of the 2nd International Conference on Law, Social Science, Economics, and Education*. 291-295. <https://doi.org/10.4108/eai.16-4-2022.2319751>
- Leonard, K. (2015, 29 mei). *Is social media making self-harm worse for teens?*. U.S. news & World report. <https://www.usnews.com/news/articles/2015/05/29/is-social-media-making-self-harm-worse-for-teens>
- Margo, M. J., Ryan, S., & Prybutok, V. R. (2013). The social network application postadoptive use model (SNAPUM): A model examining social capital and other critical factors affecting the post-adoptive use of Facebook. *Informing Science: The International Journal of an Emerging Transdiscipline*, 16, 37–69.
- Martin, M. (2023, 23 september). *Degene die het post, beseft niet welke impact zo iets heeft: wanneer TikTok een pestkanaal wordt op school*. De Morgen. <https://www.demorgen.be/nieuws/degene-die-het-post-beseft-niet-welke-impact-zo-iets-heeft-wanneer-tiktok-een-pestkanaal-wordt-op-school~be046f24d/>
- Marzano, G. (2021). Anti-Cyberbullying Interventions. *IGI Global eBooks* (pp. 468–488). <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-5360-2.ch022>
- Mazurchuk, Y., Mazurchuk, N. I., & Bratchikova, Y. (2020). Prevention of Adolescent CyberBullying in the Context of Digitalization. *In International Scientific Conference "Digitalization of Education: History, Trends and Prospects."* <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200509.082>
- McQuade, S., & Sampat, N. (2008). *Survey of internet and at-risk behaviors*. Rochester Institute of Technology, Center for Multidisciplinary Studies. Retrieved July, 31, 2008.
- Montag, C., Błaszkiwicz, K., Sariyska, R., Lachmann, B., Andone, L., Trendafilov, B., Eibes, M., & Markowetz, A. (2015). Smartphone usage in the 21st century: who is active on WhatsApp? *BMC Research Notes*, 8(1), 1-6. doi: 10.1186/s13104-015-1280-z
- Nayak, M. S. D. P., & Narayan, K. A. (2019, mei). Strengths and weaknesses of online surveys. *IOSR Journal of Humanities and Social Sciences*, 24(5), ISSN: 2279-0837

- Pauwels, L. (2017). *Kwantitatieve criminologie: Basishandboek kwantitatieve methoden van criminologisch onderzoek*. Academia Press.
- Rosenberg, H. & Asterhan, C. (2018). "WhatsApp, Teacher?" - Student Perspectives on Teacher-Student WhatsApp Interactions in Secondary Schools. *Journal of Information Technology Education: Research*, 17(1), 205-226. Informing Science Institute. Retrieved May 2, 2024 from <https://www.learntechlib.org/p/184508/>.
- Sahin, M. (2012). The relationship between the cyberbullying/cybervictimization and loneliness among adolescents. *Children and Youth Services Review*, 34, 834-837.
- Sánchez-Moya, A. & Cruz-Moya, O. (2015). "Hey there! I am using WhatsApp": A preliminary study of recurrent discursive realisations in a corpus of WhatsApp statuses. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 212(2), 52-60. doi: [10.1016/j.sbspro.2015.11.298](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.11.298)
- Schmidt, W. (1997). World-Wide Web Survey Research: Benefits, Potential Problems and Solutions. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 29, 274-279.
- Seo, H., Houston, J. B., Knight, L. A. T., Kennedy, E. J., & English, A. B. (2013). Teens' Social Media Use and Collective Action. *New Media & Society*, 16, 883-902. <https://doi.org/10.1177/1461444813495162>
- Shin, W., & Lwin, M. O. (2017). How does "talking about the Internet with others" affect teenagers' experience of online risks? The role of active mediation by parents, peers, and school teachers. *New Media & Society*, 19(7), 1109–1126. <https://doi.org/10.1177/1461444815626612>
- Skilbred-Fjeld, S., Reme, S. E., & Mossige, S. (2020). Cyberbullying involvement and mental health problems among late adolescents. *Cyberpsychology*, 14(1). <https://doi.org/10.5817/cp2020-1-5>
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of child psychology and psychiatry*, 49(4), 376-385. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x>
- Solberg, M., & Olweus, D. (2003). Prevalence estimation of school bullying with the Olweus Bully Victim Questionnaire. *Aggressive Behavior*, 29, 239-268
- Stewart, R. W., Drescher, C. F., Maack, D. J., Ebesutani, C., & Young, J. (2014). The development and psychometric investigation of the Cyberbullying Scale. *Journal of interpersonal violence*, 29(12), 2218-2238.

- Sticca, F., & Perren, S. (2013). Is cyberbullying worse than traditional bullying? Examining the differential roles of medium, publicity, and anonymity for the perceived severity of bullying. *Journal of Youth Adolescence*, 42(5), 739-750. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9867-3>
- Suzuki, K. W., Asaga, R., Sourander, A., Hoven, C. W., & Mandell, D. J. (2012). Cyberbullying and adolescent mental health. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 24(1). <https://doi.org/10.1515/ijamh.2012.005>
- Symons, K., Ponnet, K., Emmery, K., Walrave, M., & Heirman, W. (2017). Parental knowledge of adolescents' online content and contact risks. *Journal of youth and adolescence*, 46, 401-416. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0599-7>
- Tankink, S. (2013). *Preventie- en interventie strategieën van leraren tegen cyberpesten* [bachelorproef, Universiteit Twente]. <https://purl.utwente.nl/essays/63555>
- Thorne, S. L., Sauro, S., & Smith, B. (2015). Technologies, Identities, and Expressive Activity. *Annual Review of Applied Linguistics*, 35, 215-233. <https://doi.org/10.1017/S0267190514000257>
- Tłuściak-Deliowska A. (2018). Using technology to prevent peer (cyber)bullying and antisocial behavior. *International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies*, 5(1), s. 32-43. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0012.2137>
- Twyman, K., Saylor, C., Taylor, L. A., & Comeaux, C. (2010). Comparing children and adolescents engaged in cyberbullying to matched peers. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(2), 195-199. <https://doi.org/10.1089/cyber.2009.0137>
- Tynes, B. M., Rose, A., & Williams, D. (2010). The development and validation of the Online Victimization Scale for adolescents. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 4, Article 2. <http://cyberpsychology.eu/view.php?cisloclanku=2010112901&article=2>
- Universiteit Gent. (2022). *Pesten bij Vlaamse jongeren Nieuwe cijfers n.a.v. het onderzoek 'Jongeren en Gezondheid.'* Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. https://cdn.nimbu.io/s/2ef9ny5/assets/1676547098545/Pesten_HBSC_2022_duidingKKtP.Pdf
- Valcke, M. & Standaert, R. (2020). *Onderwijsbeleid in Vlaanderen (2de dr.)*. Leuven/Den Haag: Acco.
- Vanwynsberghe, H., Joris, G., Waeterloos, C., Anrijs, S., Vanden Abeele, M., Ponnet, K., De Wolf, R., Van Ouytsel, J., Van Damme, K., Vissenberg, J., D'Haenens, L., Zenner, E., Peters, E., De Pauw,

- S., Frissen, L., Schreuer, C. (2022). *Onderzoeksrapport Apestaartjaren : de digitale leefwereld van kinderen en jongeren*. Gent: Mediaraven. https://assets.mediawijs.be/2022-05/apestaartjaren_2022_210x210_issuu.pdf
- Vandebosch, H., Van Cleemput, K., Mortelmans, D. Walrave, M. (2006). *Cyberpesten bij jongeren in Vlaanderen*. Studie in opdracht van het viWTA, 93–116. <https://repository.uantwerpen.be/record/irua/opacirua/c:irua:63500>
- Van De Pontseele, F. (2023). *Cyberpesten op school: als het treiteren niet stopt in de vakantie*. Klasse. <https://www.klasse.be/624407/cyberpesten-pestbeleid-op-school/>
- Van Helvoirt, D., & Smeets, E. (2022, februari). *Veiligheid in het onderwijs*. KBA Nijmegen. https://www.kbanijmegen.nl/doc/pdf/Veiligheid_in_het_onderwijs.pdf
- Van Teijlingen, E., & Hundley, V. (2001). *The importance of pilot studies*. Social Research Update, 35. <https://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU35.PDF>
- Van Turnhout, D. (2023, 13 februari). *“Scholen moeten een verplicht antipestbeleid voeren”*: voorzitter Antwerpse Jeugdraad wil meer dan campagnes. Gazet Van Antwerpen. https://www.gva.be/cnt/dmf20230212_97401558
- Vejmelka, L., Matković, R., & Rajter, M. (2022). Cyberbullying in COVID-19 Pandemic Decreases? Research of Internet Habits of Croatian Adolescents. *Information*, 13(12), 586. <https://doi.org/10.3390/info13120586>
- Verheyden, T. (2022, 14 november). *Hoe naaktbeelden van jonge meisjes ongewild én ongestraft blijven rondgaan in ‘exposegroepen’ op Telegram*. vrtnws. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/11/09/expose/>
- Vlaams ministerie van onderwijs en vorming. (z.d.) *Het voltijds gewoon secundair onderwijs*. Geraadpleegd op 8 februari 2024, van <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/secundair/het-voltijds-gewoon-secundair-onderwijs>
- Whiting, Z. (2023, januari). *Social media is a harmful product: Texas should prohibit companies from granting access to minors*. Texas Public Policy Foundation. <https://www.texaspolicy.com/wp-content/uploads/2023/01/2023-01-RR-BTT-SocialMediaMinors-ZachWhiting.pdf>
- Willard, N. E. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress*. Research Press.

Willems, A. (2023, 17 augustus). *Het draait om aanzien en likes: waarom jongeren pest- en vechtvideos delen op sociale media*. Vrtnews. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2023/08/17/happy-slapping-jongeren-video-s-geweld/>

Bijlagen

Bijlage 1: Ethische goedkeuring

ETHISCHE COMMISSIE

Beslissing van de commissie

20 maart 2024.

Inzake protocol van Prof. Dr. **Wim Hardyns** (promotor) en **Hanne Vermelre** (onderzoeker) met als titel **'Van klaslokaal naar cyberspace: een exploratief onderzoek naar cyberpesten in sociale media groepen onder leerlingen in het secundair onderwijs'** dat de commissie oorspronkelijk ontving op 2 februari 2024 met de aanvullende antwoorden op bijkomende vragen en aangepaste documenten die de commissie vroeg en kreeg op 6 maart 2024 en op 18 maart 2024.

De commissie keurt het aangepaste onderzoeksvoorstel van 6 maart 2024 unaniem goed.

De commissie wenst de onderzoeker en promotor veel succes,

Prof. Dr. Jan Verplaetse
Voorzitter Ethische Commissie - Faculteit Recht en Criminologie (Gent)

Bijlage 2: Informatiebrief (+IC) scholen

Toestemmingsformulier voor deelname aan onderzoek

Titel van het onderzoek: “Van klaslokaal naar cyberspace: een exploratief onderzoek naar cyberpesten in sociale media groepen onder leerlingen in het secundair onderwijs”

Onderzoekster: Hanne Vermeire

Geachte,

Ik ben Hanne Vermeire, een masterstudent aan de Universiteit Gent, en ik voer momenteel mijn onderzoek uit naar cyberpesten in sociale media groepen onder leerlingen van het secundair onderwijs voor mijn masterproef.

Mijn onderzoek richt zich op het verkrijgen van inzichten in de aanwezigheid en dynamieken van online pestgedrag in sociale media groepen, met specifieke aandacht voor “klaschats” en “expose-groepen”, onder leerlingen van het secundair onderwijs.

Doel van het onderzoek:

Het doel van dit onderzoek is het beantwoorden van de hoofdonderzoeksvraag:

Wat is de aard en omvang van online pestgedrag in sociale media groepen (klasgroepen en expose-groepen) onder leerlingen in het secundair onderwijs?

Hierbij worden de volgende deelvragen onderzocht:

- 1) Hoe vaak en in welke vorm komt online pestgedrag in sociale media groepen voor onder middelbare scholieren?
- 2) Wat zijn de kenmerken en dynamieken van online pestgedrag in sociale media groepen in termen van motivatie van deelnemers en impact op het slachtoffer?
- 3) Vinden leerlingen dat de school een rol moet spelen bij het aanpakken van online pestgedrag in sociale media groepen, en welke specifieke aanpakken zien zij als een goed initiatief?

De deelname van de leerlingen aan deze enquête is vrijwillig, en alle verzamelde gegevens zullen strikt vertrouwelijk worden behandeld. Er zullen in de enquête geen directe persoonlijke gegevens van de leerlingen verzameld worden, noch kunnen deze worden onthuld. Er worden enkel een aantal indirecte persoonsgegevens verzameld zoals de leeftijd, het geslacht en finaliteit in het onderwijs – zonder dat deze in het onderzoek of daarna aan een specifieke leerling gelinkt kunnen of zullen worden. Deze gegevens worden enkel verzameld om een globaal beeld te krijgen van deze factoren in het onderzoek. De resultaten van dit onderzoek zullen uitsluitend voor academische doeleinden worden gebruikt en zullen niet worden verspreid voor andere doeleinden.

Het is belangrijk op te merken dat zowel de school als de deelnemende leerlingen op geen enkele manier negatieve gevolgen zullen ondervinden als gevolg van hun deelname aan dit onderzoek. Een volledige deelname aan het onderzoek zal ongeveer 10 tot 15 minuten duren. Naast uzelf worden ook de leerlingen geïnformeerd over het onderzoek en de doeleinden. Het staat elke leerling vrij om deelname te weigeren en ten allen tijde de deelname stop te zetten.

Door akkoord te gaan met deelname, geeft (school) toestemming voor het afnemen van de enquête bij de leerlingen op de schoollocatie tijdens de studie of lesuren.

Voor bijkomende informatie en/of vragen kan u terecht bij Hanne.Vermeire@Ugent.be of 0472729604. Voor verdere vragen over de bescherming van je gegevens kan je terecht bij privacy@ugent.be.

INFORMED CONSENT

Instemmingsformulier voor directie voor het onderzoek naar cyberpesten onder leerlingen van het middelbaar onderwijs

Ik, ondergetekende, verklaar hierbij,

- 1) Volledig geïnformeerd te zijn over het onderzoek naar online pestgedrag onder leerlingen van het middelbaar onderwijs, uitgevoerd door Hanne Vermeire
- 2) Te begrijpen dat de gegevens van de leerlingen vertrouwelijk behandeld zullen worden
- 3) Bekend te zijn met het doel van het onderzoek, inclusief de hoofd- en deelvragen
- 4) In te stemmen met het gebruik van de onderzoeksresultaten voor academische doeleinden en niet voor andere doeleinden

Gelezen en goedgekeurd op te

op datum van

Naam: _____

Functie: _____

De deelnemer,

_____ (handtekening)

Bijlage 3a: Informatiebrief leerling -16

Informatiebrief voor deelname aan onderzoek – Jonger dan 16 jaar

Beste leerling,

Hoi, ik ben Hanne Vermeire, een student aan de Universiteit Gent. Ik doe onderzoek naar online pestgedrag in sociale media groepen bij leerlingen in het middelbaar onderwijs. Ik wil graag jouw hulp door jouw mening en ervaringen te delen via een vragenlijst.

Wat houdt het onderzoek in?

Mijn onderzoek gaat over hoe leerlingen met elkaar omgaan op het internet, vooral in groepen zoals 'klaschats' en 'expose-groepen'. Expose-groepen zijn online groepen waar mensen soms dingen delen over anderen, vaak zonder dat die mensen het weten. Het kunnen bijvoorbeeld roddels, geruchten of foto's zijn.

Het zou heel fijn zijn als je me wilt helpen met mijn onderzoek door de vragenlijst in te vullen. Jouw ervaring en mening is heel belangrijk. Het duurt maximum 15 minuten!

Wat moet je doen?

Je zal een QR-code scannen of een URL ingeven waarbij je de vragenlijst digitaal te zien krijgt. Na het beantwoorden van de vragenlijst kan je de pagina gewoon sluiten.

Jij hoeft alleen maar eerlijk antwoord te geven op de vragen. De meeste vragen zijn meerkeuzevragen waarbij je gewoon een bolletje mag aanklikken.

De vragenlijst is op voorhand getest en aangepast voor leerlingen in het middelbaar onderwijs.

Is het veilig?

Ja, helemaal! Je blijft gewoon op je stoel zitten en beantwoordt de vragen op je telefoon of laptop. Het is geheim en dus anoniem. Dit betekent dat niemand kan weten welke antwoorden jij hebt ingevuld. Hierdoor is het niet mogelijk om te achterhalen welke antwoorden van jou. De vragenlijst is helemaal vrijwillig, dus als je niet wilt, is dat helemaal oké.

Moet je persoonlijke informatie delen?

Je hoeft nergens je naam of adres in te vullen. Er worden enkel een paar dingen gevraagd zoals je leeftijd, je geslacht en in welke graad je zit. In de vragenlijst worden vooral vragen gesteld over hoe je sociale media gebruikt met klasgenoten. Er worden ook vragen gesteld over jouw ervaringen met expose-groepen.

Mag je vragen stellen?

Natuurlijk! Je kan altijd je hand opsteken en me een vraag stellen tijdens het invullen van de vragenlijst.

Als je achteraf meer wilt weten, kan je me bellen op 0472729604 of mij een mail sturen via hanne.vermeire@ugent.be. Mocht je vragen hebben over jouw privacy kan je een mail sturen naar privacy@ugent.be.

Toestemming

Als je meedoet, klik dan op 'akkoord' als je de vragenlijst invult. Als je niet mee wilt doen, klik dan op 'niet akkoord'.

Dankjewel dat je dit hebt gelezen en overweegt om mee te doen!

Groetjes,

Hanne Vermeire

Bijlage 3b: Informatiebrief leerling +16

Informatiebrief voor deelname aan onderzoek – 16 jaar of ouder

Beste leerling,

Hoi, ik ben Hanne Vermeire, een masterstudent aan de Universiteit Gent, en ik ben bezig met een onderzoek over cyberpesten in sociale media groepen bij leerlingen van het secundair onderwijs. Ik wil graag jouw hulp door jouw mening en ervaringen te delen via een vragenlijst.

Wat houdt het onderzoek in?

Mijn onderzoek gaat over hoe leerlingen met elkaar omgaan op het internet, vooral in groepen zoals 'klaschats' en 'exposegroepen'. Exposegroepen zijn online groepen waar mensen soms dingen delen over anderen, vaak zonder dat die mensen het weten. Het kunnen bijvoorbeeld roddels, geruchten of foto's zijn. Ik wil graag meer inzicht krijgen in de aanwezigheid en dynamieken van online pestgedrag in 'klaschats' en 'exposegroepen'.

Het zou heel fijn zijn als je me wilt helpen met mijn onderzoek door de vragenlijst in te vullen. Jouw ervaring en mening is heel belangrijk. Het duurt maximum 15 minuten!

Wat moet je doen?

Je zal een QR-code scannen of een URL ingeven waarbij je de vragenlijst digitaal te zien krijgt. Na het beantwoorden van de vragenlijst kan de pagina gewoon gesloten worden.

Het enige wat ik van je vraag, is om eerlijk antwoord te geven op de vragen. De meeste vragen zijn meerkeuzevragen waarbij je gewoon een bolletje mag aanklikken. Het kost niet veel tijd en jouw deelname is super waardevol.

De vragenlijst is op voorhand getest en aangepast voor leerlingen in het secundair onderwijs.

Zijn er risico's voor jou?

Nee, je mag de hele tijd op jouw stoel blijven zitten en de vragen via een gsm of laptop invullen. Jouw deelname aan dit onderzoek is volledig vrijwillig. Je antwoorden zijn geheim en anoniem. Dit betekent dat niemand kan weten welke antwoorden jij hebt ingevuld. De antwoorden worden verzameld op schoolniveau, waardoor je antwoorden niet meer achterhaalbaar zijn. Dit betekent dat we jouw individuele gegevens niet kunnen verwijderen. Je bent niet herkenbaar als persoon in dit onderzoek. Er zijn geen negatieve gevolgen voor jou of de school als je besluit niet deel te nemen.

Moet je persoonlijke gegevens delen?

In de vragenlijst worden geen directe persoonsgegevens verzameld. Je hoeft dus bijvoorbeeld nergens jouw naam of adres te geven. Wel wordt je leeftijd, geslacht en finaliteit in het onderwijs gevraagd, maar deze gegevens kunnen en zullen niet gelinkt zijn aan jou. Deze gegevens worden enkel verzameld om een globaal beeld te krijgen van deze factoren in het onderzoek.

In de vragenlijst worden vooral vragen gesteld over hoe je sociale media gebruikt met klasgenoten. Er worden ook vragen gesteld over jouw ervaringen met exposegroepen.

Mag je vragen stellen?

Natuurlijk! Je kan altijd je hand opsteken en me een vraag stellen tijdens het invullen van de vragenlijst.

Als je verdere vragen hebt of achteraf meer informatie wilt, ben ik beschikbaar op het nummer 0472729604 of via e-mail hane.vermeire@ugent.be. Voor verdere vragen over de bescherming van je gegevens kan je terecht bij privacy@ugent.be.

Toestemming?

Indien je ervoor kiest om deel te nemen, geef je via het instemmingsformulier toestemming voor het deelnemen aan deze enquête. Hiermee ga je akkoord met het gebruiken van de verzamelde informatie voor het onderzoek naar online pestgedrag.

Ik wil je heel erg bedanken voor het lezen van deze brief en wil je graag bedanken voor jouw deelname.

Met vriendelijke groeten,

Hanne Vermeire

Bijlage 4: Informed consent leerlingen + vragenlijst

Hallo,

Ik ben Hanne Vermeire en ik studeer Criminologie aan de Universiteit Gent. Om af te studeren doe ik onderzoek naar online pestgedrag in sociale media groepen, zoals klasgroepen en roddelaccounts bij leerlingen in het secundair onderwijs in Vlaanderen.

Ik vind jouw mening belangrijk, omdat ik geloof dat het perspectief van jongeren heel belangrijk is. Jouw deelname aan deze enquête kan echt het verschil maken in hoe we online pestgedrag kunnen aanpakken.

Je hoeft nergens je naam op te geven. Je antwoorden zijn volledig anoniem en vertrouwelijk. Dit betekent dat niemand deze antwoorden te zien krijgt, ook medeleerlingen of leerkrachten niet.

Jouw deelname aan mijn onderzoek is vrijwillig en je kan op elk moment jouw deelname stoppen. Het invullen van deze enquête duurt ongeveer 10 minuten.

Hoe werkt het?

1. Het is van belang dat je eerst de informatiebrief leest voordat je akkoord gaat met het invullen van de survey. Deze brief biedt meer informatie over het onderzoek en zorgt ervoor dat je als deelnemer goed geïnformeerd bent.
2. Als je de informatiebrief hebt gelezen kan je van start gaan.
3. Bijna alle vragen zijn meerkeuze!
4. Ik wil weten wat JIJ vindt en wat JIJ hebt ervaren. Overleg dus niet met anderen.
5. Er zijn geen goede of slechte antwoorden. Eerlijke antwoorden zijn wel heel belangrijk.
6. Probeer geen vragen over te slaan, tenzij je echt geen antwoord wil geven.
7. Ga door tot aan het einde van de vragenlijst. Hier staan ook nog vragen die heel belangrijk zijn.

Lees deze brief indien je jonger bent dan 16 jaar: _____

Lees deze brief indien je 16 jaar bent of ouder: _____

Ik ben jou heel erg dankbaar dat je mij wilt helpen.

Instemmingsformulier

Ik verklaar hierbij:

1. Dat ik de brief heb gelezen en akkoord ga met wat erin staat.
2. Dat ik begrijp dat het onderzoek gaat over online pestgedrag onder leerlingen van het middelbaar onderwijs.
3. Dat ik begrijp dat ik zelf mag kiezen of ik meedoe en dat ik op elk moment kan stoppen zonder problemen.
4. Dat mijn antwoorden geheim blijven, niemand zal weten dat ik het ben.
5. Dat ik het oké vind dat mijn antwoorden gebruikt worden voor het onderzoek van Hanne Vermeire naar online pestgedrag.

Door hieronder te klikken op 'akkoord', geef je aan dat je het eens bent met wat hierboven staat en dat je toestemming geeft om mee te doen aan dit onderzoek.

- Akkoord
- Niet akkoord

Voor je start, wil ik graag dat je dit weet:

Als je behoefte hebt om over je ervaringen te praten, kun je contact opnemen met je klastitularis, andere leerkrachten of volwassenen die je vertrouwt en de vertrouwenspersoon op jouw school? Je kan ook terecht bij instanties zoals Awel (<https://awel.be/>) en WAT WAT (<https://www.watwat.be/>) die instaan voor het welzijn van jongeren.

Heb je vragen over dit onderzoek? Stuur me dan gerust een mailtje op hanne.vermeire@ugent.be.

Jouw welzijn is belangrijk, en er zijn mogelijkheden beschikbaar om je te ondersteunen.

Je kan nu starten.

Blok 1: Verificatievragen

1) Hoe oud ben je?

- Jonger dan 12 jaar
- 12 jaar
- 13 jaar
- 14 jaar
- 15 jaar
- 16 jaar
- 17 jaar
- 18 jaar
- 19 jaar
- Ouder dan 19 jaar

2) In welke graad zit je op school?

- 1ste graad
- 2de graad
- 3de graad

3) In welke stroom zit je? (enkel voor 1ste graad)

- A-stroom
- B-stroom

4) In welke finaliteit zit je? (enkel voor 2e graad)

- Arbeidsmarktfinaliteit (BSO)
- Dubbele finaliteit (TSO, KSO)
- Doorstroom (ASO, TSO, KSO)
- Buitengewoon onderwijs (BuSO)
- Deeltijds onderwijs

5) In welke finaliteit zit je? (enkel voor 3e graad)

- 5e jaar arbeidsmarktfinaliteit (BSO)
- 5e jaar dubbele finaliteit (TSO, KSO)
- 5e jaar doorstroom (ASO, TSO, KSO)
- 6e jaar ASO
- 6e jaar TSO
- 6e jaar KSO

- 6e jaar BSO
- 5e of 6e jaar buitengewoon onderwijs (BuSO)
- 5e of 6e Deeltijds onderwijs
- 7e jaar BSO

6) Wat is je geslacht/gender?

- Man
- Vrouw
- Non-binair
- Anders, namelijk:
- Dat zeg ik liever niet

Blok 2: Sociale media groepen met klasgenoten

7) Heb je een online chat met de klas op sociale media?

Met een online chat bedoel ik een groepschat op bijvoorbeeld WhatsApp, Facebook, Snapchat, Messenger, Instagram of TikTok. In deze groep zitten verschillende leerlingen van jouw klas. Vanaf drie personen wordt het als een groep beschouwd.

- Ja
- Nee

8) Zitten alle leerlingen van de klas in jullie online chat op sociale media?

- Ja
- Nee

9) Waarom zitten niet alle leerlingen in de klasgroep op sociale media?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Ze hebben geen sociale media
- Persoonlijke keuze van hem/haar om niet deel te nemen
- Ik vind niet dat ze in de chat moeten zitten
- Degene die de klasgroep heeft aangemaakt heeft hen er niet ingestoken
- Andere reden (verduidelijk):
- Ik weet dat niet

10) Op welk(e) platform(en) heb je een online chat met de klasgroep?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Messenger
- Whatsapp
- Snapchat
- Facebook
- Instagram
- TikTok
- Andere (verduidelijk):

11) Wat voor soort informatie wordt er gedeeld in de klaschat op sociale media? Als je in meerdere online klasgroepen zit, geef dan antwoord voor de groep die je het meeste gebruikt.

- Informatie over school
 - Zeer vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Foto's en/of video's
 - Zeer vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Memes, GIF's en/of humoristische berichten
 - Zeer vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Roddels
 - Zeer vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Gemene of kwetsende opmerkingen
 - Zeer vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Negatieve berichten zoals leerlingen buiten sluiten, beledigen, belachelijk maken, nadoen of bedreigen
 - Zeer vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit

12) Wat voor soort roddels komen voor in de klaschat? (enkel indien roddels niet aangeduid met nooit)

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Roddels over relaties op school
- Roddels over vriendschappen
- Roddels over schoolprestaties
- Roddels over uiterlijk
- Roddels over familie
- Roddels over feestjes of evenementen buiten de school
- Roddels over leerkrachten of schoolpersoneel
- Iets anders (verduidelijk):
- Ik weet dat niet

13) Heb je zelf wel eens, bewust of onbewust, roddels gedeeld in de klaschat over andere leerlingen of klasgenoten? (enkel indien roddels niet aangeduid met nooit)

- Ja
- Nee
- Ik weet het niet

14) Wat was de reden dat je roddels hebt gedeeld in de klaschat?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Om populair te worden of erbij te horen
- Uit verveling
- Door ruzie
- Onder druk gezet door anderen
- Gewoon voor de lol
- Omdat het grappig was
- Om iemand anders te kwetsen
- Anders (verduidelijk):
- Ik weet dat niet

15) Als er kwetsende/gemene opmerkingen worden gedeeld in de klaschat, hoe wordt dit dan het meest gedeeld? (enkel indien gemene opmerkingen niet aangeduid met nooit)

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Sarcastische opmerkingen
- Opmerkingen over iemands uiterlijk
- Opmerkingen over de schoolprestaties van iemand
- Opmerkingen over hobby's of interesses
- Opmerkingen over iemand zijn persoonlijkheid
- Opmerkingen over leerkrachten of schoolpersoneel
- Iets anders (verduidelijk):
- Ik weet dat niet

16) Heb je zelf wel eens, bewust of onbewust, gemene of kwetsende opmerkingen gedeeld in de klaschat over andere leerlingen of klasgenoten? (enkel indien gemene opmerkingen niet aangeduid met nooit)

- Ja
- Nee
- Ik weet het niet

17) Wat was de reden dat je gemene of kwetsende opmerkingen gedeeld hebt in de klasgroep?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Om populair te worden of erbij te horen
- Uit verveling
- Door ruzie
- Onder druk gezet door anderen
- Gewoon voor de lol
- Omdat het grappig was
- Om iemand anders te kwetsen
- Iets anders (verduidelijk):
- Ik weet dat niet

18) Welke vorm(en) van negatieve berichten komen voor in de klaschat? (enkel indien vormen van pestgedrag niet aangeduid met nooit)

- Iemand uitsluiten (opzettelijk negeren, niet mogen meedoen,...)
- Beledigen (kwetsende opmerkingen, scheldwoorden, vernedering,...)
- Nadoen (imiteren wat iemand zegt, doet, draagt of plaats op internet)
- Iemand belachelijk maken
- Bedreigen (dreigen naar iemand)
- Ik weet dat niet

19) Heb je ooit, bewust of onbewust, negatieve berichten gedeeld in de klaschat?

Voorbeelden: iemand uitsluiten, beledigen, nadoen, iemand belachelijk maken, bedreigen

- Ja
- Nee

20) Wat was de reden dat je negatieve berichten hebt gedeeld in de klaschat?

- Om populair te worden of erbij te horen
- Uit verveling
- Om wraak te nemen op anderen
- Onder druk gezet door anderen
- Gewoon voor de lol
- Omdat het grappig was
- Om iemand anders te kwetsen
- Door persoonlijk(e) conflict(en)
- Iets anders (verduidelijk):
- Ik weet dat niet

21) Hoe vaak voel je je over het algemeen goed bij het gebruiken van de klaschat?

- Zeer vaak
- Vaak
- Soms
- Weinig
- Nooit

22) Hoe vaak voel je je over het algemeen slecht bij het gebruiken van de klaschat?

- Zeer vaak
- Vaak
- Soms
- Weinig
- Nooit

23) Welke leuke momenten of ervaringen heb je zelf regelmatig meegemaakt in de klaschat?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Grappige en positieve reacties op gedeelde inhoud
- Aanmoedigende berichten van groepsleden
- Samenwerking
- Het gevoel van verbondenheid en vriendschap
- Ontvangen van nuttige informatie of advies
- Positieve groepsdynamiek en sfeer
- Het ervaren van steun
- Iets anders (verduidelijk):
- Nog geen

24) Hoe vaak heb je volgende negatieve ervaringen zelf meegemaakt in de klaschat?

- Kwetsende opmerkingen of beledigingen over jou (bijvoorbeeld roddels of scheldwoorden)
 - Heel vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Iemand die jou nadoet (nadoen wat jij zegt, doet, draagt of plaatst op internet)
 - Heel vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Jou uitsluiten of niet accepteren zoals je bent
 - Heel vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit

- Groepsdruk of een negatieve sfeer
 - Heel vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Iemand die jou bedreigt
 - Heel vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Iemand die belachelijk maakt (bijvoorbeeld iemand die informatie over jou deelt dat je liever niet hebt)
 - Heel vaak
 - Vaak
 - Soms
 - Weinig
 - Nooit
- Iets anders (verduidelijk):

25) Welke gevolgen heeft of hebben deze negatieve ervaring(en) gehad voor jou?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Ik voelde me emotioneel gekwetst
- Het beïnvloedde mijn zelfvertrouwen negatief
- Ik merkte een verandering in mijn humeur op
- Het had invloed op mijn sociale interacties
- Ik voelde me geïsoleerd
- Mijn concentratie op school werd beïnvloed
- Ik ervaarde fysieke reacties zoals stress, angst of buikpijn
- Het leidde tot slaapproblemen
- Ik zocht steun bij vrienden of familie
- Het motiveerde me om voor mezelf op te komen
- Het had geen merkbare invloed op mij
- Iets anders (verduidelijk):
- Ik weet dat niet

26) Wat is volgens jou de reden dat leerlingen roddels, gemene of kwetsende opmerkingen of negatieve berichten delen in klaschats?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Om populair te worden of erbij te horen
- Uit verveling
- Door ruzie
- Onder druk gezet door anderen
- Gewoon voor de lol
- Om iemand anders te kwetsen

- Anders (verduidelijk):
- Ik weet dat niet

27) Vind je de klaschat iets positief of iets negatief?

- Positief
- Eerder positief
- Noch positief, noch negatief
- Eerder negatief
- Negatief

Individuele vragen voor iemand die niet in contact staat met klasgenoten

28) Weet je of je klasgenoten wel in contact staan met elkaar via sociale media groepen zoals bijvoorbeeld een Messengerchat, Instagramchat of WhatsAppchat?

- Ja, sommige hebben dit wel
- Nee, ze hebben dit niet
- Ik weet het niet

29) Wat is de reden dat jij niet in deze groep zit?

- Eigen antwoord

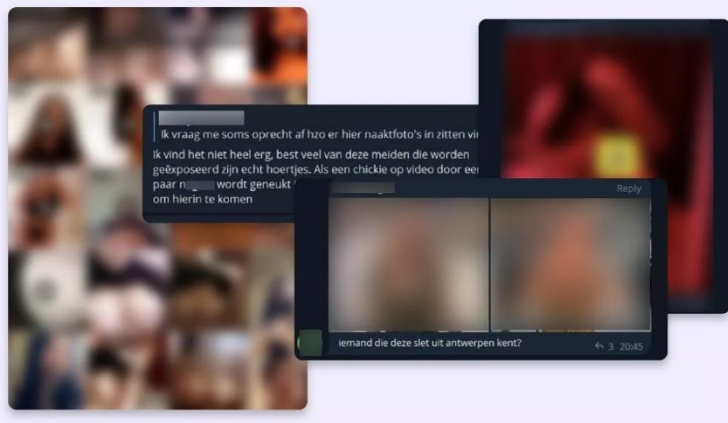
Blok 3: Roddelaccounts

De volgende vragen gaan niet langer over je klasgroep op sociale media. De volgende vragen gaan over online roddelaccounts op sociale media.

Roddelaccounts zijn accounts of pagina's op sociale media waar mensen informatie delen over anderen. Vaak zijn de profielen anoniem en openbaar. Vaak zijn deze accounts gelinkt aan een school of een stad en delen ze de belangrijkste weetjes, memes, foto's of filmpjes over leerkrachten of leerlingen op school.

Deze roddelaccounts of roddelpagina's worden ook wel 'expose-groepen' genoemd.

30) Heb je al eens zo een roddelaccount of roddelpagina op sociale media tegengekomen?

Je kwam het bijvoorbeeld tegen op je 'For You'-pagina, in je feed, of doordat iemand het je aanraadde en je het opzocht.

- Ja
- Nee

31) Op welke platform(en) zijn roddelaccounts of roddelpagina's vooral te vinden?

Meerdere antwoorden mogelijk.

- Snapchat
- Facebook
- Instagram
- TikTok
- Iets anders (verduidelijk):
- Ik weet het niet

32) Wat voor inhoud wordt er gedeeld in deze roddelaccounts of roddelpagina's?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Grappige foto's
- Naaktfoto's
- Roddels van jongeren
- Roddels van leerlingen op school
- Roddels van leerkrachten
- Memes
- Filmpjes
- Roddels van de stad
- Anders (verduidelijk):
- Ik weet het niet

33) Kijk je soms wat er geplaatst wordt in deze roddelaccounts of roddelpagina's op sociale media?

- Ja
- Nee

34) Wat kan voor jou een reden zijn om te kijken wat er geplaatst wordt in de roddelaccounts of roddelpagina's? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Nieuwsgierigheid
- Verveling
- Sociale druk
- Persoonlijke interesse
- Om mee te zijn met de roddels
- Het komt bij het scrollen terecht op mijn gsm
- Iets anders (verduidelijk):
- Geen specifieke reden

35) Wat is volgens jou de reden dat roddelaccounts of roddelpagina's worden aangemaakt? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Groepsgevoel
- Stoerdoenerij
- Om op de hoogte te zijn van alle roddels
- Nieuwsgierigheid
- Aandacht
- Haat
- Andere reden (verduidelijk):
- Ik weet het niet

36) Heb je ooit ontdekt dat er roddelaccounts of roddelpagina's waren met foto's of informatie van jou?

- Ja
- Nee

37) Is dit meerdere keren gebeurd dat er foto's of informatie over jou verspreid werden op sociale media via een roddelaccount of roddelpagina? (volgende vragen enkel indien Ja V36)

- Ja
- Nee

38) Kende je de persoon die deze foto's of informatie over jou op sociale media heeft verspreid?

- Ja
- Nee
- Ik weet het niet

39) Is deze persoon iemand die je kent van op jouw school?

- Ja
- Nee
- Ik weet het niet

40) Is deze informatie over jou verspreid via een account dat verbonden is met andere roddels over verschillende leerlingen op jouw school?

- Ja
- Nee

41) Wat voor informatie werd er over jou verspreid via een roddelaccount of roddelpagina?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Roddels over persoonlijke informatie van jou
- Roddels over foto's van jou
- Roddels over jouw uiterlijk
- Roddels over jouw relatie
- Roddels over jouw vrienden of familie
- Foto's van mij
- Filmpjes van mij
- Naaktfoto's
- Iets anders (verduidelijk):
- Ik zeg dit liever niet

42) Welke gevolgen heeft dit voor jou gehad dat deze informatie werd verspreid via een roddelaccount of roddelpagina?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Ik voelde me emotioneel gekwetst
- Het beïnvloedde mijn zelfvertrouwen negatief
- Ik merkte een verandering in mijn humeur op
- Het had invloed op mijn sociale interacties
- Ik voelde me alleen
- Mijn concentratie op school werd beïnvloed
- Ik ervaarde fysieke reacties zoals stress, angst of buikpijn
- Het leidde tot slaapproblemen
- Ik zocht steun bij vrienden of familie
- Het motiveerde me om voor mezelf op te komen
- Het had geen merkbare invloed op mij
- Iets anders (verduidelijk):
- Ik weet het niet

43) Zijn er roddelaccounts of roddelpagina's op sociale media van leerlingen op jouw school?

Bijvoorbeeld er worden weetjes of foto's gedeeld over bepaalde leerlingen (relatie, vriendschap) of foto's gedeeld van leerlingen.

- Ja
- Nee

- Ik weet het niet

44) Wat is voor jou een reden om eens te kijken wat er gedeeld wordt in de roddelaccounts of roddelpagina's van leerlingen op jouw school?

- Nieuwsgierigheid
- Verveling
- Sociale druk
- Persoonlijke interesse
- Om mee te zijn met de roddels
- Het komt bij het scrollen terecht op mijn gsm
- Iets anders (verduidelijk):
- Geen specifieke reden
- Ik kijk daar niet op

45) Zijn er roddelaccounts of roddelpagina's op sociale media van leerlingen op andere scholen?

- Ja
- Nee
- Ik weet het niet

46) Vind je roddelaccounts op sociale media over leerlingen op school eerder iets positief of iets negatief?

- Positief
- Eerder positief
- Niet positief, niet negatief
- Eerder negatief
- Negatief

BLOK 5: Eindvragen

47) Denk je dat de school (leerkrachten, directie) op de hoogte is van wat er gedeeld wordt in deze klasgroepen of roddelaccounts op sociale media?

- Ja
- Misschien
- Nee
- Ik weet het niet
- Iets anders (verduidelijk):

48) Stel je voor dat er een leerling op jouw school wordt gepest in een klaschat of dat er foto's of informatie van een leerling worden verspreid op een roddelaccount op sociale media.

Zou je je comfortabel genoeg voelen om hiervan melding te maken aan leraren of leerlingbegeleiding?

- Ja
- Ik denk het wel
- Ik denk het niet
- Nee

- Ik weet het niet

49) Wat is de reden dat je je niet comfortabel genoeg zou voelen om dit te melden? (indien 'nee' of 'ik denk het niet')

- Eigen antwoord

50) Vind je dat de school een rol moet spelen in het aanpakken van negatieve ervaringen op sociale media waarbij leerlingen betrokken zijn?

Bijvoorbeeld: roddelaccount over leerling, pestgedrag in een online chat,...

- Ja
- Nee
- Ik weet het niet

51) Vind je dat je school momenteel genoeg doet om leerlingen te helpen die negatieve ervaringen hebben gehad met medeleerlingen op sociale media?

Dit kan gaan om een negatieve ervaring openbaar (roddelaccount) of besloten (klasgroep)

- Ja
- Nee
- Iets anders (verduidelijk):
- Ik weet het niet

52) Wat zou de school kunnen doen om negatieve ervaringen in sociale media groepen te verminderen? (Matrix)

- Meer aandacht op school voor online welzijn
 - Dit zou helpen
 - Dit zou niet helpen
 - Ik weet niet of dit zou helpen
- Duidelijkere regels en afspraken op school over online gedrag
 - Dit zou helpen
 - Dit zou niet helpen
 - Ik weet niet of dit zou helpen
- Samenwerking met schoolvrienden/klasgenoten om een positieve online omgeving te creëren
 - Dit zou helpen
 - Dit zou niet helpen
 - Ik weet niet of dit zou helpen
- Erover praten
 - Dit zou helpen
 - Dit zou niet helpen
 - Ik weet niet of dit zou helpen
- Ouders erbij betrekken
 - Dit zou helpen
 - Dit zou niet helpen
 - Ik weet niet of dit zou helpen
- Anoniem meldpunt (bijvoorbeeld online)

- Dit zou helpen
 - Dit zou niet helpen
 - Ik weet niet of dit zou helpen
- Vertrouwenspersoon op school
 - Dit zou helpen
 - Dit zou niet helpen
 - Ik weet niet of dit zou helpen
- Enquêtes afnemen bij leerlingen om inzicht te krijgen
 - Dit zou helpen
 - Dit zou niet helpen
 - Ik weet niet of dit zou helpen
- Andere (verduidelijk):
 - Dit zou helpen
 - Dit zou niet helpen
 - Ik weet niet of dit zou helpen

Bedankt om deel te nemen aan deze enquête.

Als je behoefte hebt om over je ervaringen te praten, kun je contact opnemen met je klastitularis, andere leerkrachten of volwassenen die je vertrouwt en de vertrouwenspersoon op jouw school? Je kan ook terecht bij instanties zoals Awel (<https://awel.be/>) en WAT WAT (<https://www.watwat.be/>) die instaan voor het welzijn van jongeren.

Heb je vragen over dit onderzoek? Stuur me dan gerust een mailtje op hanne.vermeire@ugent.be.

Jouw welzijn is belangrijk, en er zijn mogelijkheden beschikbaar om je te ondersteunen.

Bijlage 5: Data Management Plan en GDPR record

Van klaslokaal tot cyberspace: een diepgaande analyse van cyberpesten in klaschats en exposegroepen onder leerlingen in het secundair onderwijs

Law & Criminology DMP +

Administrative Data

Date of first version

26/01/2024

Date of last update

05/05/2024

1. Data Collection

1.1 What data will you collect or create?

Het onderzoek start met de uitbreiding van de literatuurstudie, waarbij aanvullende bronnen worden verzameld naast de bestaande literatuur uit de bachelorproef. Er wordt specifiek gezocht naar reeds uitgevoerde onderzoeken die vergelijkbaar zijn met het huidige onderzoek. Exposegroepen vormen een relatief nieuw fenomeen waarover nog weinig bekend is. De volgende fase omvat het empirische onderzoek, waarbij zelf data wordt gegenereerd.

De empirische data worden verzameld via een survey, uitgevoerd met behulp van Qualtrics en gericht op de doelgroep: leerlingen van het secundair onderwijs in Sint-Niklaas. De vragenlijst wordt bij verschillende scholen in Sint-Niklaas afgenomen. De toegankelijkheid van de vragenlijst voor de leerlingen wordt vergemakkelijkt door middel van een QR-code of URL. De online vragenlijst bevat primaire kwantitatieve gegevens, waaronder leeftijd, geslacht, finaliteit in het onderwijs, de gebruikte sociale media groepen, positieve en negatieve ervaringen met deze groepen (zoals online pestgedrag), en de perceptie van respondenten over de interventie van de school. Er zijn twee identificeerbare delen: het deel gerelateerd aan de klasgroep en het deel gerelateerd aan exposegroepen. Beide fenomenen worden onderzocht om de frequentie en vorm van cyberpesten in klaschats en exposegroepen te achterhalen. Daarnaast bevatten de vragen de mogelijkheid om kenmerken en dynamieken bloot te leggen, met een focus op de motivaties van deelnemers en ouders, en de impact op slachtoffers. Tot slot wordt aan het einde van de enquête dieper ingegaan op de perceptie van de rol die de school volgens de leerlingen zou moeten spelen in de aanpak van deze fenomenen.

1.2 How will the data be collected or created?

De dataverzameling voor het literatuuronderzoek verloopt via verschillende databanken zoals Google Scholar, Web of Science, Lib Ugent, Unicat, et cetera. Voor het empirische luik worden de gegevens verzameld via de online software Qualtrics, zo wordt papierverspilling vermeden. De data-analyse gebeurt aan de hand van SPSS Statistics. Voor de kwalitatieve data wordt een codeboom via NVivo opgesteld. De vragenlijst wordt afgenomen tussen maart en april, zodat de data-analyse op tijd klaar is voor de deadline.

2. Data Documentation and Metadata

2.1 How will you document the data?

Er zal gewerkt worden met het programma IBM-SPSS om de data te analyseren en te verwerken. Per variabele worden de naam en de omschrijving opgenomen. Er zal in de masterproef zelf ingegaan worden op de gebruikte methode. Bronnen die verzameld worden via databanken of catalogussen worden bijgehouden op de persoonlijke h-schijf indien dit om een pdf bestand gaat. De data wordt opgeslagen op de veilige Ugent server (H-schijf) waar alleen de onderzoekster toegang tot heeft. De hele methodologie wordt verder beschreven in de masterproef.

3. Ethics, Legal Issues and Confidentiality

3.1 How will you manage ethics?

- Approval by the Ethical Committee of the Faculty is required

Gezien de jeugdige leeftijd van de respondenten (ongeveer 11 tot 18 jaar) en het gevoelige karakter van het onderzoeksthema, is het noodzakelijk dat mijn onderzoek eerst wordt goedgekeurd door de ethische commissie. Dit waarborgt dat er geen ongepaste vragen aan minderjarigen worden gesteld en dat het onderzoek op ethisch verantwoorde wijze wordt uitgevoerd. Om ervoor te zorgen dat de vragen niet als ongepast worden ervaren, werd de vragenlijst ook vooraf voorgelegd aan diverse leerlingen en leraren in het secundair onderwijs. Zij gaven feedback om te verzekeren dat de vragen geschikt zijn voor de verschillende onderwijsniveaus.

Aan het einde van de vragenlijst worden partners zoals Awel en WAT WAT vermeld, zodat leerlingen weten waar ze hulp kunnen zoeken. Ook wordt aangegeven dat ze bij de vertrouwenspersoon op school of leerkrachten terecht kunnen. We zullen alert zijn op signalen dat een leerling de vragenlijst niet wil voortzetten of zich anders gedraagt. De aanwezigheid van een leerkracht of studiemeester, die een beter inzicht heeft in het gedrag van de leerlingen, helpt om hierop te letten. Dit zal alleen worden aangepakt als de leerkracht of studiemeester dit noodzakelijk acht.

3.2 How will you manage any confidentiality issues?

Er wordt op voorhand toestemming (informed consent + informatiebrief) gevraagd aan de directeur van de school en de leerling. Zowel de school als de leerlingen zijn geïnformeerd over de opzet van het onderzoek vooraleer de vragenlijst wordt afgenomen. Alle partijen gaan akkoord met het afnemen van de vragenlijst vooraleer er overgegaan wordt tot het afnemen van de vragenlijst bij leerlingen tijdens de schooluren.

Het gaat om een anonieme vragenlijst waarbij enkel een aantal indirecte persoonsgegevens verzameld worden: het geslacht, leeftijd en de finaliteit in het onderwijs. De respondenten zullen op geen enkele wijze gekoppeld kunnen worden aan de data. Ik, als onderzoekster, zal ook niet op de hoogte zijn van wie welke survey invult. Doordat er gewerkt wordt met een QR-code of URL hoef ik geen verdere persoonlijke informatie te verzamelen. De indirecte persoonsgegevens zullen op geen enkele manier te herleiden zijn naar een bepaalde leerling op een bepaald school. Aangezien de vragenlijst volledig anoniem is en er geen specifieke schoolnamen worden gebruikt, valt deze buiten de toepassing van de GDPR. De gegevens worden op een hoog niveau geaggregeerd. Dit betekent dat er geen gegevens verzameld worden op klas of richtingsniveau. De verzamelde data zal enkel gebruikt worden voor het doel beschreven in de onderzoeksopzet en zal met niemand gedeeld worden.

De data is enkel toegankelijk voor de onderzoekster, de promotor en co-promotor. Alle tools, zoals Qualtrics, NVivo en SPSS, zijn beveiligd via een wachtwoord. Tussen de UGent en Qualtrics werden de noodzakelijke aspecten met betrekking tot privacy en veiligheid reeds vastgelegd in een verwerkingsovereenkomst. Wanneer je gebruik maakt van Qualtrics voor jouw onderzoek, hoef je zelf geen verwerkingsovereenkomst meer af te sluiten.

3.3 How will you manage intellectual property rights issues?

Voor de literatuurstudie maak ik gebruik van documenten met auteursrechten. Het is toegestaan om deze documenten te consulteren en te bewaren voor eigen gebruik. Ik zal er correct naar refereren volgens de richtlijnen van APA-7 in de masterproef. Indien er toch gebruik wordt gemaakt van bestaande onderzoeken, zal er naar deze bronnen steeds correct gerefereerd worden naar de auteurs van deze onderzoeken.

Alvorens de online vragenlijst wordt afgenomen bij de leerlingen, wordt de toestemming verkregen van de directie en de leerlingen zelf. Wanneer de toestemming niet verkregen wordt van één van de twee partijen, zal de survey niet worden afgenomen bij die specifieke leerling(en). Wanneer toestemming wordt verkregen, dan zal deze data anoniem worden verwerkt via SPSS en NVivo. Alle

data zal op een beschermde manier worden bewaard via de H-schijf verkregen door de Universiteit Gent.

4. Data Storage and Backup during Research

4.1 How will you store and backup data during research?

De data afkomstig uit de online survey worden bewaard in de online tool van Qualtrics via een account gekoppeld aan de Universiteit Gent. De data worden opgeslagen via Athena op de H-schijf van Vermeire Hanne binnen het netwerk van de Universiteit Gent. De data wordt, na het verzamelen, eveneens bewaard in het programma IBM-SPSS en NVivo via Athena omdat de data daar geanalyseerd en verwerkt wordt.

4.2 How will you ensure that stored data are secure?

Om toegang te verkrijgen tot de data op de H-schijf of in de programma's IBM-SPSS of NVivo via Athena is een wachtwoord vereist. Tenslotte zijn de gegevens op de website van Qualtrics enkel toegankelijk via het account van de onderzoekster, Vermeire Hanne, dat ook verbonden is aan een wachtwoord. Er zal tevens geen gevoelige data vindbaar zijn die te linken is aan een bepaalde leerling.

5. Data Selection and Preservation after Research

5.1 Which data should be retained for preservation and/or sharing?

De bewerkte datagegevens worden gedeeld in de masterproef. De ruwe en gecleande output van de analyses wordt gedeeld met de promotor en co-promotor. De data moeten sowieso bewaard blijven gedurende het onderzoek en tot na de toekenning van de punten voor de masterproef. De data zal niet langer dan nodig bewaard worden.

5.2 What is the long-term preservation plan for the selected datasets?

Op het einde worden de resultaten van het onderzoek gedeeld in de masterproef. De onderzoeksdata worden maximaal vijf jaar bewaard na afloop van onderzoek. Dit is in lijn met het Ugent beleidskader voor research data management.

6. Data Sharing

6.1 Are any restrictions on data sharing required?

De verzamelde gegevens kunnen op geen enkele manier herleid worden naar de respondenten. Door middel van de informed consent, aan het begin van de survey, gaven de respondenten toestemming om de data op anonieme en confidentiële wijze te verwerken, te bewaren en te rapporteren. De output van de analyses wordt met de promotor en co-promotor gedeeld. De resultaten zullen tevens gedeeld worden in het werkstuk (masterproef) zelf.

6.2 How will you share data selected for sharing?

De verwerkte data worden weergegeven in de masterproef. De data zal mogelijks beschikbaar zijn in de online bibliotheek van Universiteit Gent. Mijn masterproef zal geen DOI hebben maar kan wel geciteerd of gerefereerd worden.

7. Responsibilities and Resources

7.1 Who will be responsible for data management?

De onderzoekster, Vermeire Hanne (onder begeleiding van promotor prof. dr. Hardyns en Janneke Schokkenbroek) is verantwoordelijk voor het beheer van de data.

7.2 Will you need additional resources to implement your DMP?

Neen.

GDPR Record

Collection and processing of personal data

1. Are you collecting or processing personal data?

- Yes

2. In what format are you collecting or processing the personal data?

- Digital

De data wordt verzameld via de online survey tool Qualtrics.

3. Are you collecting or processing primary personal data and/or secondary personal data?

- Primary personal data

Volgende indirecte persoonsgegevens worden verzameld: leeftijd, geslacht, finaliteit onderwijs en richting.

4. If you are processing secondary personal data, will you inform the persons whose personal data are being processed or have they already been informed?

Niet van toepassing.

5. If no, explain why it is impossible or why it would take a disproportionate effort to inform the persons whose personal data are being processed.

Niet van toepassing.

6. How will the personal data be processed?

- Anonymised

De vragenlijst zal anoniem via een QR-code of URL ingevuld worden in Qualtrics door leerlingen. Het is op geen enkele manier mogelijk om bepaalde data aan een bepaalde leerling te koppelen. Leerlingen hoeven nergens directe persoonsgegevens mee te geven.

7. If you are going to process personal data in a pseudonymised form, describe the method of pseudonymisation, where you will keep the key, and who has access to it.

Niet van toepassing.

Categories of personal data & data subjects

8. Are you collecting/processing any of the following special categories of data?

- None

9. Which other categories of personal data are you collecting/processing?

- Lifestyle habits
- Age
- Sex

10. Whose personal data are you collecting/processing?

- Children below the age of 13
- Children between the ages of 13 and 16
- Children over the age of 16

11. Will your research be seriously hampered if the persons whose personal data are being collected/processed exercise their right to access, to rectification, to restriction of processing, to be forgotten, to data portability and/or to object?

- No

De survey is volledig anoniem. Hierdoor zal het niet mogelijk zijn om een individuele leerling zijn data te kunnen terugtrekken uit de dataset. Dit is wel mogelijk op het niveau van de finaliteit, graad of school. Hierdoor is het te allen tijde mogelijk om bepaalde data uit de dataset te verwijderen als daarom wordt verzocht.

12. If yes, please justify the need to deviate from one or more of the rights mentioned in question 11. A justification is required for each deviation.

Niet van toepassing.

Purpose(s) of the processing

13. What is/are the purpose(s) of the personal data processing?

De verzameling van gegevens, zoals leeftijd, geslacht en finaliteit, heeft tot doel om zicht te krijgen op de steekproef en eventueel verzamelde data te koppelen aan een specifieke leeftijd, finaliteit of geslacht. De data zal verwerkt worden om de aard en omvang van cyberpesten in klaschats en exposegroepen onder leerlingen in het secundair onderwijs te onderzoeken.

14. What is the legal ground for the processing? If the data are being processed for multiple purposes, you must describe the legal ground for each purpose.

- The research will be performed in the public interest, which means that it will lead to an increase of knowledge and insight to the direct or indirect benefit of society.

15. If you are processing special categories of personal data (see question 8), on which exception is this based?

Niet van toepassing.

GDPR responsibility

16. Which institution(s) is/are involved in the research?

- Ghent University

17. Is there another university, hospital, research institute or partner involved in the research (besides Ghent University and/or Ghent University Hospital)? If yes, specify below.

- No

18. Please specify who determines the purposes ('why') and the means ('how') of the research.

- This is determined within Ghent University: UGent is the data controller.

Data transfers & categories of recipients

19. Are you disclosing/sharing/transferring personal data beyond your project team, either with recipients in UGent or UZ Gent, or with external recipients during or after your research?

- No

20. If yes, to or with which categories of recipients are the personal data being disclosed/shared/transferred?

Niet van toepassing.

21. If yes, where are the personal data being disclosed/shared/transferred to?

Niet van toepassing.

22. What is/are the purpose(s) of the data transfer?

Niet van toepassing.

23. What is the legal ground for the data transfer? If there will be multiple data transfers, you need to indicate the legal ground for each data transfer.

Niet van toepassing.

Retention period

24. What is the envisaged retention period for the different categories of personal data? Please motivate.

De onderzoeksdata worden maximaal vijf jaar bewaard na afloop van onderzoek. Dit is in lijn met het Ugent beleidskader voor research data management. De data zal niet langer bewaard blijven dan nodig.

Risk analysis

25. To analyse the possible risks associated with the processing of personal data, please tick the boxes that apply to this research.

- Personal data of children or other vulnerable persons are processed in this research (see question 10).

26. Does the research constitute a probable high-risk processing? If you ticked two or more boxes in question 25, the answer is 'yes'.

- No

Security measures

27. What technical and organisational security measures are in place to protect personal data?

- I hereby confirm that I carry out my research in accordance with the guidelines on information security of UGent and/or UZ Gent.

28. If you have motivated the need to deviate from one or more of the rights of the persons whose personal data you are collecting/processing in question 11 and 12, please describe which safeguards are put in place to protect their rights and freedoms.

Niet van toepassing.

Bijlage 6: Codeboom Nvivo

Name	Description
RedenIn_nietinklaschat	Waarom zitten niet alle leerlingen in de klasgroep op sociale media?
Bedreigingen	Door bedreigingen in de klaschat
Concentratie_focus	"Ik concentreer me beter uit de groepschat"
Eigen keuze	"Ze zijn er zelf uit gegaan"
Geen telefoon of sociale media	Dit wordt toegeschreven aan het feit dat de betreffende leerlingen geen telefoonnummer of mobiel apparaat bezitten, of omdat ze niet actief zijn op sociale media.
Genderspecifieke factoren	Meisjesgroep of jongensgroep
Ik weet het niet	Er werd aangegeven niet te weten waarom er leerlingen niet in de klasgroep zitten.
Onderlinge conflicten	Ruzie, discussie, conflict met een bepaalde leerling,...
Ouders	Het mag niet van de ouders
Pestgedrag	Pesten, uitsluiten, roddelen, belachelijk maken, uitlachen,...
Te veel berichten	Er worden te veel berichten gestuurd, spam
Te veel groepen	Er zijn te veel klasgroepen
Vriendengroep	Het is een groep met enkel vrienden
Gevolg_NegErv_Zelf	Welke gevolgen heeft of hebben deze negatieve ervaring(en) gehad voor jou?
Depressie	
Geen specifieke gevolgen	Er werd vaak opgemerkt dat het hen niet raakte, dat ze er niet naar luisterden, of dat het hen niet kon schelen en geen gevolgen voor hen had.
Gekwetst	
Irritatie	

Name	Description
Negatieve gevolgen school	Het behalen van slechte punten
Onzeker	
Uitgesloten voelen	
Wraak	"Ik schelde hem uit in het echte leven", "Het motiveerde me om wraak te nemen"
Zelfmoord	"Ik ben er over beginnen nadenken om een einde te maken aan mijn leven"
Zelfverminking	Er werd aangegeven dat leerlingen zichzelf begonnen te snijden.
PerceptieIn_redenpesten_Klaschat	Wat is volgens jou de reden dat leerlingen roddels, gemene/kwetsende opmerkingen of negatiever berichten delen in klaschats?
Aanzetten tot haat	Iemand uitlachen, ruzie zoeken, iemand kapot willen maken, haatdragend gedrag aanzetten om mensen te laten roddelen, fake news verspreiden,...
Bekendheid	Voor views, clicks, volgers,...
Exposen	Om raar gedrag van iemand bloot te leggen of het aan iedereen te vertellen zodat iedereen het weet.
Humor	Het is voor de grap of voor de lol.
Jaloers	
Leuk	Ze vinden het leuk of prettig.
Onzeker	
Ruzie	Ruzie of iemand anders kapot willen maken
Slachtoffer pesten	"Ik denk dat mensen die zelf gepest worden, anoniem zelf gaan pesten om de aandacht van hen weg te nemen"
Stoerdoenerij	Omdat ze zich stoer willen voelen, cool zijn,...
Reden_NT_InGroep	Wat is de reden dat jij niet in deze groep zit?

Name	Description
Geen gsm of sociale media	Niet in bezit van een gsm of geen sociale media.
Geen klaschat	Er is geen online klaschat.
Ik weet dat niet	Er werd aangegeven niet goed te weten waarom ze niet in de klaschat zitten.
Ik wil het niet	Veel leerlingen gaven dit zelf niet te willen om diverse redenen zoals focus, geen zin in, geen behoefte aan,...
Pestgedrag	Uitsluiting: "Niemand nodigt me uit", "Omdat ik trans ben", "Omdat ik een meisje ben, hoor ik er niet bij"
Ruzie	
Te veel berichten	Leerlingen gaven aan dat er te veel berichten in worden gestuurd waardoor ze niet in de klaschat willen.
Platform_Roddelgroep	Op welke platform(en) zijn roddelgroepen of roddelpagina's vooral te vinden?
Discord	Game-app
Doxbin	Webpagina waar persoonlijke informatie wordt gedeeld over personen over heel de wereld (doxing).
Op allemaal sociale media apps	Er werd aangegeven op alle sociale media apps exposegroepen te hebben.
Redlights	Website voor sekswerkers
Telegram	Sociale media-app
Twitter	Sociale media-app
YouTube	
Inhoud_Roddelgroep	Wat voor inhoud wordt er gedeeld in deze roddelaccounts of roddelpagina's?
Gebeurtenissen persoon	"Gebeurtenissen uit het verleden", "pedofielen in de buurt", "iets stom gedaan op school",...
Haatdragende informatie	Beledigen, nadoen, belachelijk maken, informatie delen over waarom iemand niet leuk is,...

Name	Description
Naaktfoto's, seksuele content	Naaktfoto's, roddels over naaktfoto's, wazige foto's met seksueel getinte inhoud,...
Persoonlijke gegevens	Locatie, IP-adres, kwetsbare informatie, verwijzingen naar informatie leerlingen,...
Roddels bekendheden	Roddels over celebrities
Roddels liefde, relatie, seksualiteit	Roddels over verliefdheid, over matches (liefjes), over welke leerlingen goed bij elkaar zouden passen,...
Reden_Kijken_Roddelgroep	Wat kan voor jou een reden zijn om eens te kijken wat er geplaatst wordt in deze roddelaccounts of roddelpagina's?
Doorgestuurd	Vrienden tonen het, het wordt doorgestuurd,...
Humor	Het is grappig, leuk, "drama is lowkey fun",...
Interesse of nieuwsgierigheid	"Drama", "kijken wat er gezegd wordt", "te benieuwd",...
Melden slachtoffer	Er werd aangegeven het erg te vinden voor het slachtoffer waardoor leerlingen zouden kijken om vrienden/medeleerlingen te helpen of te steunen.
Waakzaamheid	Er werd aangegeven zelf bang te zijn dat er exposegroepen van hen waren waardoor ze willen kijken. Daarnaast willen ze ook op hun hoede zijn voor wat er allemaal geplaatst wordt.
Reden_Aanmaak_Roddelgroep	Wat is volgens jou de reden dat roddelaccounts of roddelpagina's worden aangemaakt?
Bekendheid	Vieus, likes, volgers,...
Exposen gebeurtenissen	Het uitkomen van bepaalde acties.
Haatspraak	"Iemand kapot willen maken", "Iemand uitlachen", "Fake news verspreiden", "haatdragend gedrag",...
Humor	Er werd aangegeven dat leerlingen dit zouden doen omdat ze het zelf grappig vinden.
Jaloers	Jaloers op de persoon waarover ze informatie exposen.
Onzeker	

Name	Description
Ruzie	Wraak uit persoonlijke ruzies
Slachtoffer pestgedrag	Dader exposegroep zelf slachtoffer geweest van pestgedrag
Stoerdoenerij	Om zich stoer te voelen, cool te zijn,...
Info_OverJou_Roddelgroep	Wat voor informatie werd er over jou verspreid via een roddelaccount of roddelpagina?
Haatspraak	"Dat ze me dood wou hebben en zeggen dat ik een mega slecht persoon was en me belachelijk maken op sociale media"
Privé gesprekken	Gesprekken tussen twee vrienden die verspreid worden
Roddels	"Gelogen over naaktfoto's", "foto's plakken met een andere jongen bij", "dingen die ik zagezegd zou gedaan hebben",...
JouwGevolgen_Info_Roddelgroep	Welke gevolgen heeft dit voor jou gehad dat deze informatie werd verspreid via een roddelaccount of roddelpagina?
Depressie	
Geen specifieke gevolgen	"Het maakt me niet uit"
Humor	Er wordt aangegeven het grappig te vinden.
Woede	"Ik werd heel kwaad en krop het altijd op"
Zelfmoord	"Wil mezelf vermoorden"
Zelfverminking	"Ik begon mezelf te snijden"
School_opdehoogte_Inhoud	Denk je dat de school (leerkrachten, directie,..) op de hoogte is van wat er gedeeld wordt in deze sociale media groepen zoals klaschats of roddelaccounts op sociale media?
Indien melding	Er werd aangegeven dat de school enkel op de hoogte kan zijn indien ze er een melding van krijgen door een leerling.
Kan niet	Er werd aangegeven dat het onmogelijk is om daarvan op de hoogte te zijn.
Soms	Er werd aangegeven dat leerlingen denken dat de school af en toe op de hoogte is maar niet van alles.

Name	Description
Ze doen er niks aan	Er werd aangegeven dat de school er toch niks aan doet of ze nu op de hoogte zijn of niet.
platform_klaschat	Op welk(e) platform(en) heb je een online chat met klasgroep?
BeReal	sociale media platform
Berichten	Telefoon berichten
Brawl Stars	Videogame
Discord	Game platform
Google Chats	Groepschat
Mail	Gmail,...
Teams	Klasgroep beheerd door school, gezamenlijk met leerkracht
Ten Ten	Walkie-talkie applicatie
Wizz	Sociale media app
YouTube	
Reden_NTComf_Melden	Wat is de reden dat je je niet comfortabel genoeg zou voelen om dit te melden?
Angst eigen slachtofferschap	Er werd heel vaak aangegeven dat leerlingen schrik hebben om zelf slachtoffer te worden van pestgedrag indien ze het pestgedrag zouden melden.
Bedreigingen	"Door bedreigingen van anderen"
Ik weet het niet	Er werd vaak aangegeven het niet goed te weten waarom ze het niet zouden melden.
Ik wil het niet	Er werd aangegeven het gewoon niet te willen of er geen zin in te hebben.
Niet mijn zaak	Er werd vaak aangegeven dat het niet aan hun was om zich te bemoeien met dergelijke zaken. Ze willen er niet bij betrokken geraken.

Name	Description
Plicht slachtoffer	Sommige leerlingen gaven aan dat het de plicht is van het slachtoffer om voor zichzelf op te komen en zelf het pestgedrag te gaan melden.
Schaamte	Er werd aangegeven zich te schamen om het te moeten gaan melden.
Slechte aanpak school	Er werd aangegeven dat de school er niks mee doet en het alleen maar erger maakt. "Omdat ik geen vertrouwen heb in hun"
Snitcher	Veel leerlingen geven aan dat zichzelf als "snitcher" zouden zien door het te gaan melden. Ze willen niemand verklikken.
Doet_school_genoeg_slachtoffer	Vind je dat je school momenteel genoeg doet om leerlingen te helpen die negatieve ervaringen hebben gehad op sociale media met medeleerlingen?
Moeilijk om genoeg te doen	Er wordt aangegeven dat het moeilijk is voor de school om iets te doen wanneer het niet mogelijk is om in te grijpen.
Nee	Er werd aangegeven dat de school helemaal niet genoeg doet. "Tuurlijk niet"
Niet bemoeien	Er werd aangegeven dat de school zich niet moest bemoeien.
Soms	Er werd aangegeven dat de school soms genoeg doet, maar soms ook niet.
School_doen_NegVerminderen	Wat zou de school kunnen doen om negatieve ervaringen in sociale media groepen te verminderen?
Aanzetten communicatie	"Leerlingen aanzetten om het tegen een leerkracht te vertellen"
Leerkrachten doen niks	"Leerkrachten die niets doen voor ons"
Niet moeien	Er werd aangegeven dat de school zich niet moest moeien.
Persoonlijke benadering	"Luisteren naar leerlingen en niet altijd druk uiten op hen", "De persoon meer als een persoon met gevoelens bekijken en niet gewoon als puber die aan het puberen is"
Samenwerking klasgroep	"De klasgroep meer laten samenwerken"

Name	Description
Spion	Er werd aangegeven om vanuit de school een leerling of leerkracht undercover laten zoeken naar exposegroepen of roddelpagina's.
Soorten_Roddels_Klaschat	Wat voor soort roddels komen voor in de klaschat?
Bedreigingen	
Roddels over geaardheid	Roddels over de seksualiteit van klasgenoten of over iemand zijn geaardheid
Roddels over leerlingen in de klas	Opmerkingen over leerlingen in de klas
Roddels over personen	Roddels over personen buiten school of over leerlingen op school maar niet in de klas
Roddels over persoonlijkheid	Opmerkingen over iemand zijn/haar persoonlijkheid, leerlingen die irritant doen of opmerkingen over hoe die persoon zich gedraagt
Roddels over ruzies	Roddels over leerlingen die ruzie hebben
Verschillende soorten	Roddels over bijna alles, alles wat je kan verzinnen
Reden_Roddels_Klaschat	Wat was de reden dat je roddels hebt gedeeld in de klaschat?
Delen van waarheid	"omdat het gewoon waar was"
Door bedreigingen	"omdat iemand mij wou neersteken"
Door groepsdruk	"Je gaat gewoon mee in het gesprek en dan heb je al sneller dat je iets zegt waarvan je achteraf denkt dat het toch niet zo slim was."
Door haat	"Feitelijke hatelijke kenmerken over een bepaalde beslissing van de leerkracht"
Door irritatie	"Puur uit irritatie naar die persoon toe."
Ik weet het niet	"Het gebeurde gewoon"
Om vrienden op de hoogte te houden	"Omdat vriendinnen het moeten weten"

Name	Description
Omdat het grappig is	"Dat is de humor van de klas"
Onbewust	zonder na te denken
Vorm_Kwetsende_opm_Klaschat	Als er kwetsende/gemene opmerkingen worden gedeeld in de klaschat, hoe wordt dit dan het meest gedeeld?
Beledigingen	Uitschelden
Homofobische opmerkingen	Opmerkingen over geaardheid
Humor	"gewoon om te lachen", "plagen"
Memes	"kwetsende memes", "memes over leerkrachten"
Negeren	Niet antwoorden op berichten in de klaschat
Opmerkingen over familie	Opmerkingen maken over iemand zijn familie
Opmerkingen over personen	Opmerkingen over andere personen of over iemand zijn mening
Racistische opmerkingen	Opmerkingen over etniciteit
Ruzie	Leerlingen die ruzie krijgen over bepaalde gebeurtenissen in de klas
Van alles	Er wordt aangegeven dat er over van alles kwetsende opmerkingen komen
Reden_Kwetsende_opm_Klasgroep	Wat was de reden dat je gemene of kwetsende opmerkingen gedeeld hebt in de klasgroep?
Bedreigingen	"Omdat ik bedreigd werd"
Eigen keuze	"Omdat ik het wou zeggen"
Feiten	"Ik wilde gewoon niet liegen en de waarheid was gemeen voor hem/haar", "Het was iets dat iedereen al wist"
Groepsdruk	"Mee gaan in het gesprek en dan achteraf heb je spijt en is het te laat"
Humor	Er wordt aangegeven dat het meestal als grap is en iedereen dat bij elkaar doet, "sarcastisch"

Name	Description
Irritatie	Irritatie omtrent een situatie
Onbewust	Zonder na te denken
Provocatie	Er werd aangegeven dat het een tegenreactie is omdat iemand anders eerst gemeen is of te ver gaat in een gesprek, "karma"
Woede	Uit boosheid, leerlingen kunnen gemeen zijn
Reden_negberichten_klasgroep	Wat was de reden dat je negatieve berichten hebt gedeeld in de klaschat?
Humor	"Omdat ik dacht dat het grappig was, maar het was zo niet"
Irritatie	"Hij was irritant en deed sommige rare dingen in de klas wat mij irriteerde"
Ruzie	
Woede	Boosheid, bad mood
Leukmoment_zelfklaschat	Welke leuke momenten of ervaringen heb je zelf regelmatig meegemaakt in de klaschat?
Grappige of leuke content	Gifs, memes, sarcastische opmerkingen, mensen uitlachen voor de hun, grappige filmpjes en berichten, grappen maken en lol hebben
Hulp school	Elkaar helpen bij schoolwerk of mededelingen delen over school
Ruzie	
Van alles	
NegErv_ZelfKlaschat	Hoe vaak heb je volgende negatieve ervaringen zelf meegemaakt in de klaschat?
Angst	"Ik ga bijna nooit berichten in die groep sturen omdat ik te bang ben"
Pesten	Beledigen, iemand exposen, opmerkingen over uiterlijk, roddelen, uitlachen, uitsluiten,...

Name	Description
Ruzie	"Vechten"
Schoolwerk plagiaat	Kopiëren schoolwerk